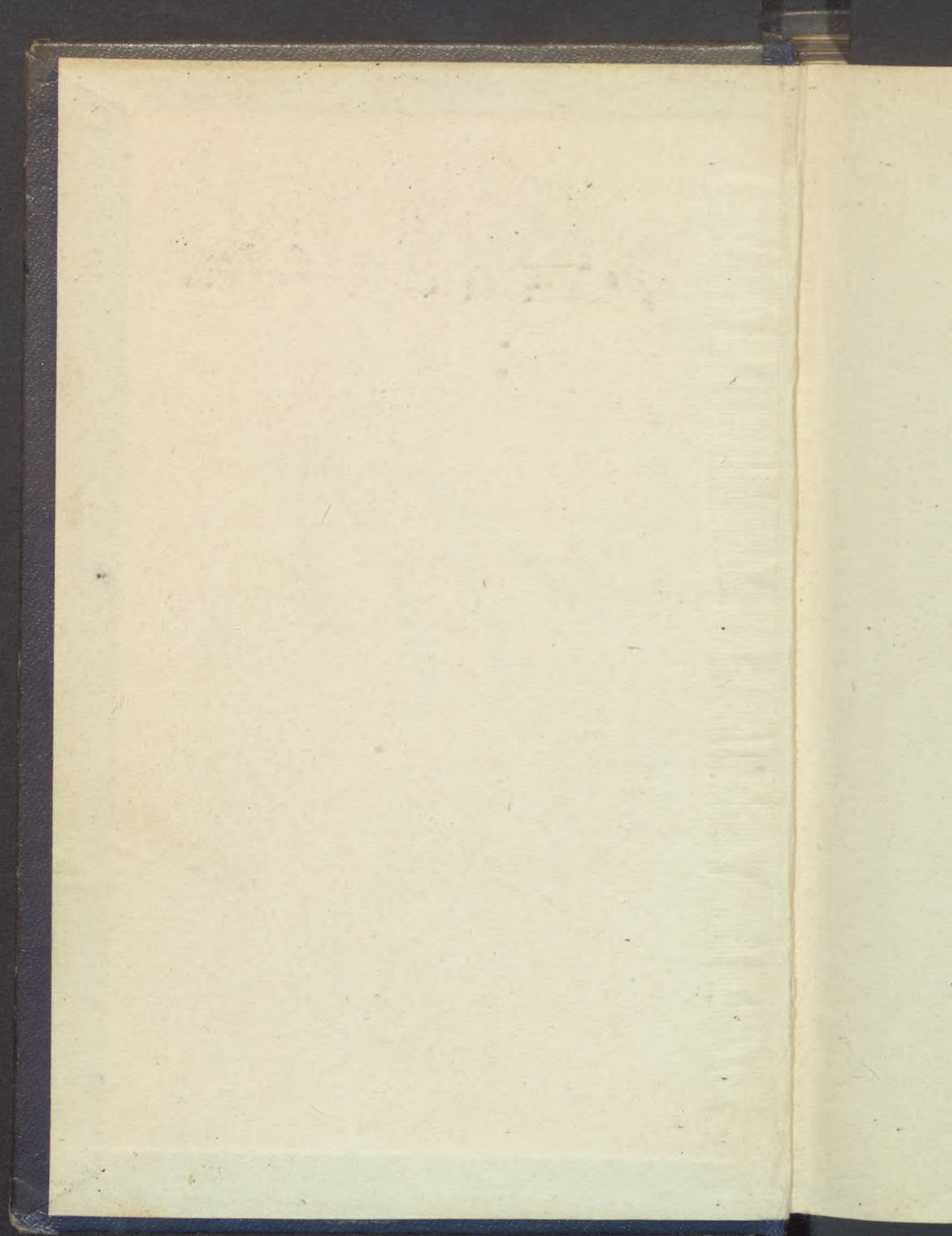
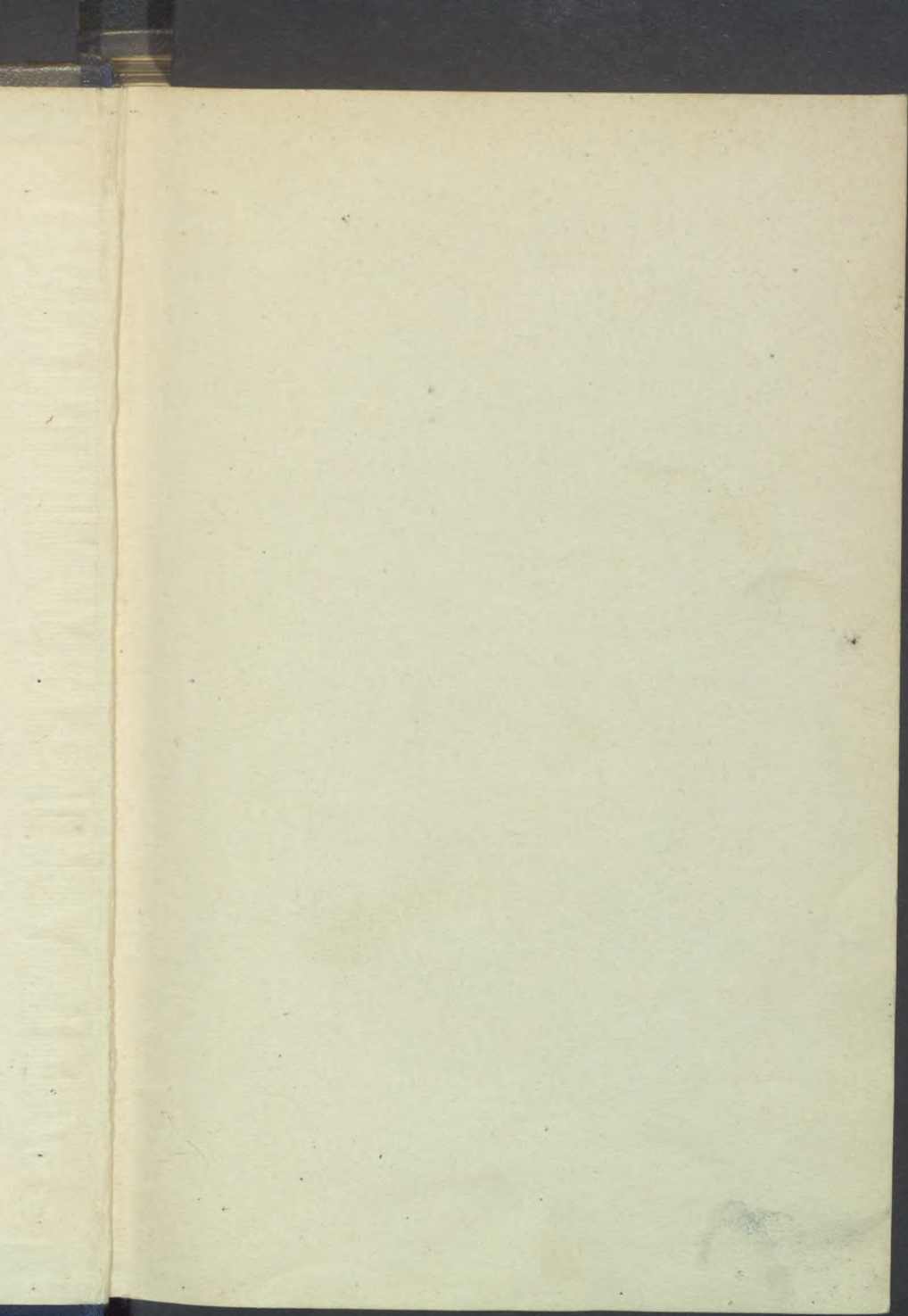

.....
297.362

OSZK

vitéz
Somogyváry Gyula
munkái

VIT

ÉS

VITÉZ SOMOGYVÁRY GYULA

ÉS MÉGIS ÉLÜNK

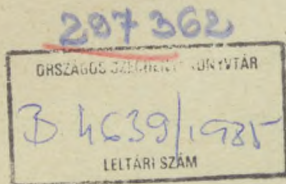
REGÉNY

MÁSODIK KÖTET

SINGER ÉS WOLFNER
IRODALMI INTÉZET RT. KIADÁSA
BUDAPEST

Feentartunk minden jogot,
a fordítás, színpadra alkalmazás és filmesítés jogát is.

Copyright by Singer és Wolfner Irodalmi Intézet Rt.
Budapest, 1941.

Felelős kiadó: Hampó József igazgató
Madách nyomda. Felelős: Tobik István

Az utc
a város.
Az em
A har
én alig lá
A rega
plomába, t
De Re
Ki kell
ahova néh
kiállítani.
Utána
meg, késze
A kap
sapkás civi
szabott ka
lett nagy
pisztolytás
— Állj
Majd h
Kászor
— Heb
gatással. —
— Hog
— Csit
vésztfőslőa
bánja.
— Nem

XX.

Az utolsó vasárnapon, augusztus 28-án agonizált a város.

Az emberek nem mertek kimenni az utcára.

A harangok éppenúgy zúgtak, mint máskor, de én alig láttam valakit a Széchenyi-téren.

A reggeli misén alig fértünk a Domonkosok templomába, tízkor mégis üres, kihalt volt az utca.

De Redon fontoskodva fogott el a lépcsőházban.

Ki kellett vele mennem a régi hadapródiskolába, ahova néhány francia vadászból álló őrséget akart kiállítani.

Utána a 48-as laktanyába küldött, hogy nézzem meg, készen van-e minden az átadásra?

A kapuban bakancsos, bőrlábszárvédős, sport-sapkás civil lödörgött. Kopott, katonazubbonyból átszabott kabátja elállott a jobb csipőjénél. Nem kellett nagy ész annak kitalálásához, hogy övönfüggő pisztolytáskát hord a kabátja alatt.

— Állj, ki vagy? — horkant rám keményen.

Majd hanyatt estem a meglepetéstől.

Kászony Jóska volt, a rettenthetetlen iridenta.

— Hebegsz, vezérem? — kérdezte boldog hunyorgatással. — Valld be, hogy erre nem számítottál!

— Hogy a csudába kerülsz te ide? — kérdeztem.

— Csitt erről és kriptái hallgatás! — morogta vészjóslóan a Kard és a Mén Szövetségének rabonbánja.

— Nem értelek. Mi vagy te itt?

— Felelőtlen elem.

— Ne bolondozz Jóska, sokkal szörnyűbb órákat élünk, semhogy komédiához volna kedvem. Kik vannak a laktanyában még?

— Ne bolygasd, ó vándor, a jövő titkait — felelte rejtelmesen a kecskeölő. — S ha megkísérelnéd, hogy belépjél, kénytelen lennék fegyvert használni.

— Megörültél?

— Nem, az eszünk jött meg. Hála Istennek, végre megjött. Már nem parancsol az operett-kormány.

— Hát ki? — kérdeztem, hogy kihúzzak belőle valamit.

De nem ugrott be.

Rejtelmes pofát vágott s a szemében a regényes rajongás csillant föl.

— Ki? — kérdezte sokatsejtően. — Az egyetlen törvény. A lázadás.

— De legalább azt mondd meg Jóska, a te szervezeted van a laktanyában?

— Elég a szóból, cimborá — gombolkozott be a hányatott életű fiú. — S jó lesz, ha eliszkolysz, mert gyanuba keveredsz az antant-kuvaszok előtt. Tudom, melléjük osztottak be s remélem néhányszor farbarúgtad már őket. Egyébként jó, hogy ott vagy, használhatsz nekünk. Tehát célszerű, ha kiadod most lábaidnak a parancsot: elvonulás jobbra!

Igaza volt.

Akármiféle banda van a laktanyában s bármi készül is, jobb, ha lapítok azzal, amit láttam.

Elköszöntem hát a nagy szervezőtől s útnak-eredtem.

De a Széchenyi-palota kapujáig bennem koválygott az a leverő gondolat, hogy ime ez a vége. A sok eskünek, fogadkozásnak, tiltakozásnak s hősködésnek a vége: Kászony Jóska. A fellegjáró, hóbor-tos alak, meg az ő „szervezete”. A szervezet, amely

csal
hat
egy

gye

órál

tést

9 ór

mar

szak

Vag

vég

erős

de t

foga

nép

bor

egy

nev

szó

bar

nál

csak az ő képzeletében él, a valóságban azonban csak hat-hét görhesre-köplalt, szegény diákgyerek, meg egy árva henteslegény.

Van-e épeszű ember, aki elhiszi, hogy ebből a gyerekes rabló-pandúr-játékból lehet valami?

...A misszió irodáiban zajlott az élet.

Ma már csak foslányokban látom ezeknek az óráknak eseményeit.

Arra még emlékezem, hogy valaki telefonjelenést vett fel. Ostenburg csendőrzászlóalja reggel 9 órára bevonta őrségeit az A-zónából, elhagyta Kis-martont és Sopron felé vonul. Szóval: pontosan, szabályszerűen megindult a tragédia utolsó jelenete. Vagy ahogy itt mondják: a plan de transfert végrehajtása.

Örülség, hogy eddig is hittem valami csodában! Csodákat csak az tehet, aki akarja is a csodát.

De mi nem is akartuk. Szájaltunk, locsogtunk, erősködtünk s a vége az, hogy összecsucslunk a plan de transfert papirosrongya alatt.

Nem is lehetett másként.

Öttagú „küldöttség“ akart bejönni Ferrariohoz.

Nem tudom Ivaldi, avagy Gauthier ezredes fogadta-e őket a tábornok helyett.

Azt mondták: helybeli polgárok, akik a soproni nép nevében jönnek köszönetmondásra, hogy a tábornoki bizottság lehetővé tette Ausztriával való egyesülésüket. Igaz volt-e, vagy nem, hogy a nép nevében szólnak, nem kutattam.

Elvégre most már ennek is így kellett történnie.

A patkányok órája elérkezett.

S ezek között próbált hűséget prédikálni apostol-szóval, a fáradhatatlan Thurner?

...Déltájban olyan jövés-menés támadt a palotában, küldöncök és tisztek olyan rohanása és telefonálása, hogy kiszorultam egyik mellékszobába.

Nem is bántam. Jobb, ha nem látom ezt a szomorú cirkuszt.

De azt a hírt tudomásul kellett vennem, hogy az osztrák csendőrség reggel tizenegy oszlopban átlépte a határt. Berg, Bruck, Ebenfurt, Bécsújhely, Kirchschlag, Friedberg, Hartberg, Burgau, Fürstenfeld, Fehring felől hömpölyög az új hatalom.

Istenem, de szörnyű kín volt akkor magyarnak lenni — Sopronban!

Oli-Olavi érdemes-e élni?

Nem tudtam magam elé idézni biztató szemeit...

Kihajoltam az ablakon, mert úgy éreztem: megfojt a fülledt szoba.

A palota előtt autók, megerősített olasz és francia őrség.

De a tér kihalt volt.

Csak két fiatalember jött sietve a Torna-utca felől s a tér sarkán váltak el. Egyik a kaszinó felé ment, a másik a postapalota irányába.

Fülemben maradt a köszöntésük:

— Jószerencsét!

— Üdv az erdésznek!

Szegények, ezek még itt tartanak.

Nem tudják még, hogy mindennek vége.

Még bennem zsongott a panaszos déli harangszó, mely végigzúgott a riadt város, az üres Széchenyi-tér fölött, amikor távoli katonazene hangja dunyogott föl valahonnét.

A muzsika egyre közeledett.

Az ablakokban izgatott emberfejek jelentek meg.

A kapukon kiáradt a nép s a színház felé szaladt. Mi ez? A csoda?

Dehogy az! Csak a nép hiszi azt. Mi tudjuk, hogy

semmi más, csak a plan de transfert egyik rendelkezése.

A visszavonuló 2. számú csendőrzászlóalj érkezik Kismartonból Sopronba.

Leszaladunk mi is a színházon túlra. S messziről nézzük a képet.

Elöl a zenekar, majd lóháton Osienburg őrnagy és törzse, utána szívdobbanó fegyelemmel a négy csendőrszázad, majd a géppuskások és a kocsik.

Ujjongó embertömeg rohan, sodródik mellette és mögötte.

A missziós tisztek érdeklődve nézik. Igen, gyönyörű, fegyelmezett had, mely fegyelemmel hajtja végre a kiürítő parancsot. Egyetlen arcra sincsen rendbontó indulat, a sorok zsinóregyenések, a puskaszíjak foszesek, a menetütem egyenletes, mint az óramű járása.

Azután eltűnik ez is a Flandorffer-utca torkolatában, a 48-as laktanya felé.

Ballagunk vissza a palotába.

Sóhajtvá csatolom le a kardot.

Hanem a tömeg, mely elkísérte a csendőrzászlóaljat, a Széchenyi-téren megáll, összefut és nem akar szétoszlani.

Kiáltások hallatszanak itt is, ott is, az izgalom növekszik s először egy, majd két ember, majd tíz, húsz ember rohanni kezd... valamennyi ugyanabba az irányba.

Deréig kihajolok az ablakból, hogy halljam, mit kiabálnak. De az üvöltésből csak ennyit értek:

— Ágfalvára!... Tűzharc!... Somfalva felé!

És akkor föltépi az ajtót De Redon kapitány és sápadtan kiált rám:

— Venez mon lieutenant! Vite!

— Tout de suite, mon capitaine!

Kapom a sapkám, kötöm a kardomat s rohannunk le a lépcsőn.

Félpere mulva bömbölő szirénával vágtat velünk Hamelin nagy túraautója a Rákóczi-utcán, Kossuth-úton, a Déli vasút felé. Lihegő emberek vágtatnak vele egyirányba.

A kocsivezető mellett a kis olasz hadnagy izgul. Hátra-hátrafordulva, szaggatott félmondatokban ordítanak egymásnak a kapitainnel.

S ezekből a lázas mondatfoszlányokból lassan összerakom mi történt.

Telefonjelentés jött, hogy Ágfalvát kora délután, alighogy az osztrák esendő oszlop bevonult, Brennborg és Sopron felől jövő, fegyveres banditák rohanták meg. Halottak és sebesültek hevernek a község körül. Az osztrákok elkeseredetten védekeznek. A tűzharc még tart...

A csoda! A csoda! — dadog föl bennem hangtalanul valami újjongó fölszabadulás.

— Briganti? — kérdi tágló szemmel De Redont a tenente.

De az már csak káromkodik s most hirtelen valónőti a kocsivezetőt:

— Arrêtez-vous!

A koci lassít a vasúti sorompó előtt, elfordul s az állomás előtt áll meg. Zaklatott tömeg... csomagok, táskák... lőtás-futás...

Félpereig beszélünk egy fölindult vasúti tiszttel.

Megtudjuk, hogy a két órakor elindult bécsi vonat váratlanul visszatolatott, az utasok pánikban ugráltak le róla s dadogva mesélték, hogy Ágfalva előtt felszedett sínek fogadták és a község körül heves puska- meg gépfegyvertűz ropogott.

— Assez! — rikácsolja De Redon s máris ugrunk az autóba.

A francia katonasofőr hátrarántja a fékkart, beletalpal a gázpedálba s vakmerő kanyarodással lódítja át a nehéz kocsit a síneken s neki az ágfalvai útnak,

Süvítve suhannak el mellettünk a tarlók és krumpliföldek. A sebességmérő mutatója a 80-as számig remeg föl, átzúgunk egy vasúti viadukt alatt s azután — látunk!

Messze, elől, itt is, ott is apró füstfelhők, Ágfalva előtt égigérő por...

Valami elsüvít a fejünk fölött.

— Mais ce sont des balles! — horkan föl De Redon s lejjebb kapja a fejét.

Csakugyan golyó volt. Ágfalva felől jött.

— En avant! — kiált most már a lassító, megszeppent kocsivezetőre.

Egyik útszéli fába nagy koppanással csapódik bele egy másik golyó, de a kocsi már megint hatvanas tempóban rohan a község felé.

Balra fönt a dombokon, két fegyveres ember cipel valakit. Nem katonák. A sebesült karjai lelőgnak, csaknem a fűvet seprik a lejtőn...

A domboldalon fekvő temetőben ugyancsak csizmás, feketeruhás emberek járnak s néha-néha a község felé lónek a sírok közül.

Mellettünk fut a vasúti töltés... most átkanyarodik az út. Állomás. Az ablakai összelöve. Fegyveres, feketekalapos legény áll egy talpfarakás mögött s felénk int.

— Commission internationale! — ordít rá a capitaine, miközben rámutat a kocsi hűtőjén lobogó missziós zászlócskára s máris begurulunk a faluba.

Portenger. Bezúzott ablakok.

Balról út föl a temetőbe, jobbról templom.

Előtte arcrabukva fekszik egy holttest.

— Stop! — ordítja De Redon s a kocsi esikorogva áll meg.

Már csönd van. Csak két-három lövés hallatszik egyre távolabbról.

Riadt emberek bujnak elő a házakból s a falu

túlsó vége felől lihegő osztrák csendőrök bukkannak ki a porból itt is, ott is.

Előkerítik a kapitányukat.

És zihálva, izgatottan magyarázzák, mi történt.

Nekem kell tolmácsolnom mindent, mert a capitaine csak törve tud németül, az osztrák meg nem tud franciául.

A templom előtt heverő halott mellett már szuronyos osztrák csendőr áll és szótlan, bámuló falusi nép veszi körül.

A kocsi körül is gyűrűben áll a nép.

Az osztrák tiszt utat szabadít számunkra s be-
megyünk az iskolába.

Jegyzőkönyvet írunk.

Ez is csupa bizonytalanság... Mindenki mást mond. De nagyjában kialakul, hogy mi történt.

Nem sokkal azután, hogy a két századnyi osztrák bevonult, lövések dörrentek a soproni út felől. Az osztrákok fegyverre kaptak, házakból, kertekből tüzelni kezdtek, de azután a temető felől is ropogni kezdett a fegyver. A váratlan tűzharcban azután hirtelen felbukkanó, polgáriruhás „banditák” rohanták meg az állomást, betörték a községbe, mire az osztrákok hátrálni kezdtek a község nyugati vége felé, szakadatlanul tüzelve.

Egy ideig tartott még a harc, az osztrákok a falun túl, a laposban most gyülekeznek.

— Hányan lehettek? — kérdezzük.

— Legalább ötszázan! — feleli egy őrmester. — De lehettek többen is.

— Ágyújuk is volt — teszi hozzá egy tépettzubonyú, fiatal csendőr.

A capitaine hitetlenkedve kapja föl a fejét.

A csendőr erősítgeti, hogy tisztán hallott két ágyúlövést.

A két nagy dörrenésre mások is emlékeznek.

Képtelenség!

De vallozás — hát beírjuk.
 — Schurken! Banditen! — szitkozódznak az osztrákok.

S hallgatnom kell.
 Kimegyünk a halotthoz.
 A tömeg komoran nyit utat.
 Szép, fiatal, barna legény a halott. Vásott csizma van rajta, kopott kabát.
 Fejlövés. Bal halántékán érte.
 Írás nincs nála. A zsebeiben csak töltények vannak.

Ki ez?

Honnét jött?

Ki küldötte?

Ki parancsolt neki?

Csak bennem válaszol egy néma hang:

— Magyarország.

A távoli lövések egyre ritkulnak.

Gyorsan száll alá a nap a nyugati égbolton.

Sugarai alig tudnak átverni a porfelhőn.

Az osztrákok tisztelegnek s mennek vissza a falan túlra. Egyelőre ottmaradnak további parancsig.

Előkerül néhány ágfalvai öreg polgár. Az előjárók.

Átveszik a halottat s cipelik a templom mögé.

Isten veled, áldott testvér, véreshomlokú, ismeretlen magyar...

Némán ülünk be az autóba s megyünk az állomás felé.

Az egyik ház tornáca alatt feldöntött vizeshordó.

Előtte tócsa.

Riadt asszony magyaráz valamit a szomszédjának.

A capitaine megállítja a kocsit s azt kérdi tőlem:

— Qu'est-ce qu'elle dit?

Megkérdem az asszonyt.

Reszketve magyarázza, hogy a roham után két vad, fegyveres idegen átugrott a palánkon, fölfordította a hordót, kiöntötte a vizet s kétszer belelőtt az üres hordóba. Olyat szólott, mint az ágyú. Arra kezdtek menekülni az osztrákok. A két vadember röhögve távozott társai után. Mintha horvátul beszéltek volna.

A capitainenek kerekre tágul a szeme, mikor elmond s megcsóválja a fejét.

Ez volt a tüzéség.

...A koci nekilódul.

Félpere mulva: állj!

Autó áll az úton. Körülötte tíz-tizenöt ember.

Két méltatlankodó osztrák úr, egy magyar csendőrtiszt, néhány szuronyos csendőr s még vagy öt komorarcú suhanc.

Mi ez?

Az osztrák urak: Davy dr., „Burgenland“ újdonsült tartományfőnöke és Rauhofer udvari tanácsos.

Sopronból Ágfalvára menet, estek a banditák fogságába.

Még jószerecse, hogy Ostenburg őrnagy a harc hírére nyomban erős különítményt indított útnak Ágfalvára, hogy helyreállítsa a rendet.

A csendőrök most járőrözik az egész környéket és szedik össze a fegyveres felelőtlen elemeket.

A csendőrfőhadnagy szabadította ki az urakat szörnyű helyzetükből.

A főhadnagy most fölül a kocsijukra, hogy elkísérje őket a régi osztrák határig, mert Bécsbe igyekeznek.

Az autó elrobog Ágfalva felé.

Köröskörül Ostenburg-csendőrök cirkálnak az alkonyatban.

De a banditák úgy eltűntek, mint a köd.

M
óvatl
.
meg
F
F
tudja
vagy
nyelv
A
vonsz
E
P
F
A
csend
vezet
.
pihen
azok
tok s
körny
megt
a fal
totta
.
vissz
E
kivár
ben.
A
most
mélt
ranc
nem

Még Davy rabtartói is kereket oldottak egy óvatlan pillanatban.

... A Széchenyi-palota dugig van francia, olasz meg angol őrséggel. Alig lehet bejutni a kapukon.

Fönt — tótágast áll minden.

Feldult, borzas tisztok jönnek-mennek Isten tudja hányféle egyenruhában s ordítanak rekedten vagy sutognak gesztikulálva valamennyi ántánt nyelven.

A capitaine beesik Ferrariohoz, a tenentét bevonszolja magukhoz Ivaldi meg Gauthier.

Engem is tízen rohannak meg ezer kérdéssel.

Ágfalva ott nő előttem — világeseménnyé.

Pedig más is történt.

Foszlányokban hallom meg, hogy mi.

A határközségek lakói, mihelyt az osztrák csendőrök mögött feltűntek a vöröaszászlós szakszervezeti agitátorok, majdnem mind fegyvert fogtak.

... Véres összeütközés volt Pinkafőn, ahol egy pihenő banditacsoportot megleptek az osztrákok, azok azonban visszaverték őket... Horvát parasztok segítettek nekik.

... Királyhidán lövöldözés volt. Szentgotthárd környékén valami Tischner-csoport nevű banda megtámadta Rábakereszturt és heves harcot vívott a faluszéli kocsmáépületért, míg csak meg nem futottak az osztrákok.

... Hartbergnél, Burgaunál már a határról visszaűzték a bevonuló bécsi csendőröket...

Erőmbe kerül, hogy elfojtsam a belőlem kívánczozó ordítást, mert ordítanom kellene örömmemben.

Akkor pedig nyomban kirúgnának innét. Holott most mindenképpen itt a helyem. Ezek között a méltatlankodó, dühöngő idegenek között. Ezt parancsolja Magyarország. Ó, nem az a tegnapi! Hanem az, amely ezeknek a barázdákból, erdőkből

csodamódra kibukkant, ismeretlen rongyosoknak, ezeknek a „banditáknak“ sóvárgó lelkében él.

Cigarettafüst és irodai szemét az egész épület.

A tábornokok százféle dologba kapnak, s egyet sem végeznek. Jelentés meg parancs: bábeli zavarba fúl. Odalent is mintha megveszett volna minden. Autók jönnek, autók mennek. Az utca hol zsibong, hol meg kihalt. Ferrario Sigrayhoz szaladna, Hamelin meg szuronyok közt szeretné idehozatni. Jegyzéket diktálnak, meg szóbeli ukázokat adnak át.

... Éjfél körül, végre tisztult a zür-zavar.

Sigray írásban és szóban is bejelentette, hogy a további felfordulás elkerülése végett a magyar kormány parancsára elrendelte a visszavonulás megszüntetését. A csendőrség parancsot kapott, hogy álljon meg az A-vonalon s onnét semmiféle nyomásra se menjen vissza. Igaz, hogy erre a szövetséges generálisok dühösen tiltakoztak, hivatkozván a plan de transfert-nek a magyar kormány részéről történt elfogadására; de az Esterházy-palota konyhájul hajthatatlan maradt, bármit üzengetett is a „Deutsches Haus“. — A három tábornok most vitatkozni kezdett Sigrayval. Hangsúlyozták, hogy a magyar kormánynak már semmi beleszólása nincs az átadandó területek dolgába s ott már az antant-bizottság rendelkezik. — A márványember nem moccan. — S mit csinál majd ön — rohanták meg újból — ha mi ezennel kiadjuk exellenciádnak a parancsot, hogy: tessék nyomban visszamenni a trianoni vonalra? — A szfinksz vállat vont s azt felelte: — Nem mozdulok.

Ezek után nem tehettek többé mást, mint hogy — jegyzéket diktáltak. Abban dulva-fulva közölték, hogy mivel Sigray gróf, kormánya parancsára az A-vonalon megállította a visszavonulást és mivel a tábornokok bizottságának nincs meg a módja, hogy mást rendeljen el s a magyar visszavonulást mégis

keres
csot:

lászor

bárm

elolv

ideg

szek

kette

ját s

csen

szól

gött

jait

mik

nyer

— n

szak

nyi-

keresztülvigye; tehát a tábornokok is kiadják a parancsot: a visszavonulás álljon meg az A-vonalon.

... Kábultan, szédülő fejjel botorkáltam a szál-
lásokra.

Ivaldi csak arra kért, ne feküdjem ágyba. Hogy bármikor áthívhasanak.

Az utcán Ostenburg esendőrei cirkáltak.

Olyan kábult voltam, hogy még Olavi levelét is elolvasatlanul hagytam az asztalon.

... Éjjelután egy órakor fölgrasztott két idegen.

— Csitt! — mondták belépve — csak az éjjeli-
szekrény lámpáját gyujtsd föl.

— Kik vagytok?

— Halkan, az Istenért, vékonyak a falak!

Felcsavartam a kis-villanyt.

Kaszala Károly volt meg Kászony Jóska.

Fáradtak, porosak, szőrösek voltak mind a ketten.

Az egykori pilóta meglazította bukósisakja szí-
ját s ledobta magát egy székre, hogy az megrecs-
csent alatta.

— Csak azért jöttünk, hogy megtudjuk: mit
szólnak Ágfalvához a generálisok? — kérdezte.

— Mert azt hisszük, rájuk jött a tánc! — röhö-
gött Kászony s kirakta a zsebeit-húzó tojás-gránát-
jait az asztalra.

— Hát tánc az van! — nyugtattam meg őket,
miközben cigarettát toltam eléjük.

És elmeséltem nekik azt a hajcihőt, ami a Szé-
nyenyi-palotában van.

Boldog vigyorgással pillantgattak egymásra.

— Az átvételt előkészítő osztrák hivatalnokok
— mondtam végül — már nem is mertek ma éj-
szaka szállásukra menni. Ott maradtak a Széche-
nyi-palotában.

— Lesz még cifrábban is! — tette hozzá az egykori pilóta, kopott kis öngyújtójával bajlódva.

— Hanem most már mondjátok el, hogy csináltatok ezt a csodát? — kérdeztem.

Kaszala vállat vont.

— Hát... tenni kellett valamit. Pesten mindenki begyulladt. Citeráznak, óvatoskodnak, hogy fölfordul tőle az ember gyomra. Meg tőzsdéznek a disznók. Arról nem is beszélek, hogy mihelyt valaki tenni akarna, nyomban belekapaszkodnak a frakkjába. Ha az illető szabadkirályválasztó, akkor a karlisták fogják le. Ha meg legitimista, akkor a mieink ráncigálják vissza.

— Jó, jó, dehát mondjátok el, hogy csináltatok a mai dolgokat?

— Nem nagy sor — legyintett csontos kezével a pilóta. — Iván a mult héten összeszedte a kecskemét-környéki embereit, meg az albánjait és...

— Albánjait? — szakítottam félbe elrökönyödve.

— Hát. Te nem is tudtál róluk?

— Nem én!

— Szóval Héjjas a háború előtt Wied herceg, albán fejedelem mellett szolgált. Olyan szerencsével hajkurászta Albánia hegyeit, hogy a végén valami testőrparancsnokféle lett a herceg mellett. Akkor ragadt hozzá egy csoport mirdita. Utóbb a háborúban is összekerültek. A háború után még néhány viharvert bosnyák is hozzájuk csapódott s itt rekedtek Iván nyakán. Mert a szerbek halálra keresik őket. Azóta a Héjjasok, meg néhány alföldi birtokos földjein dolgozgattak. Pokoli jópofák. Haszszán bosnyák őrmester meg Ali Fazil a banda vezetői. Jelzem, örült fegyelem van közöttük. Mert Iván hamar odavág. Mégis mennek utána, akárcsak Mohamed próféta után. Az ördög tudja, mivel babonázta meg őket.

M
vát“
K

indulu
A

tuk a
előtt
csopor
Franc
derspa
szárny

—
vadás

—
pitány
lálraí
ven-n
előre,
Vikto
előre,
ideig
csak
kor m
zsand
nek, s
elisz
mert
kerül
kot.
csiná
véért
osztv
sógor
K

Somo

Most már értettem az ágfalvai hordó-üteg „horvát” legényeit is.

Kaszala leküldötte Kászonyt az étterembe.

— Nézz körül, végzett-e már Iván? Mert akkor indulunk.

Az iridentá kisurrant.

— Szóval — folytatta Károly — összetrombitáltuk a népet s tegnap este behoztuk Sopronba. Dél előtt tizenegykor aztán a százhusz embert három csoportba osztva, elindultunk az osztrákok elé. Francia-Kiss Miska tiszthelyettes Ágfalvának, Maderspach Viktor Lépesfalvának, én meg a jobbszárnycsoporttal Kismartonnak.

— Maderspach? — kérdeztem. — Az a medvevadász?

— Az — bólogatott Kaszala. — Népfölkelő kapitány, hunyadmegyei birtokos, akit különben halálraítéltek az oláhok. Szóval elindultunk a negyven-negyven felkelővel. Irtó tempóban mentünk előre, de azután valami zavar támadt. Maderspach Viktor vagy lemaradt, vagy túlságos gyorsan ment előre, az ördög tudja, hogy volt, elég az hozzá, egyideig még egymásra is lövöldöztünk, míg egyszer csak félig bekerítettek a sógorok a szöllőkből. Akkor már Francia-Kiss is beleharapott az ágfalvai zsandárokbá. Erre aztán nekilódultunk a szöllőknek, szétvertük előttünk a gyűrűt s mikor az osztrák eliszkolt, átvágtam Ágfalva felé a bandámmal, mert tudtam, hogy Francia-Kiss jobbszárnya bajba kerülhet. Ágfalván közben jól kiporolták az osztrákok. Akkor jött az Ostenburg félzászlóalj „rendet csinálni”. Persze, ez csak cirkusz az antant kedvéért, mert azóta az egész társaság portyákra osztva, megint kint van, hogy a Lajtáig piszkálja a sógorokat.

Kászony Jóska töltött kulaccsal tért vissza.

— Nos? — fordult hozzá a pilóta.

— Tárgyalnak még odalent, a különböző szobákban. A fene ismeri ki magát ebben a zűrzavarban. Minden asztalnál egy-egy felkelő parancsnokság szervezkedik. Láttam Friedrichet, Urmánczy Nándort, a hórihorgas Szmracsányit meg a raccsoló Bogya Jánost. A Friedrich-csoport dühöng, mert a fegyvereit visszatartotta valami gazember. De mihelyt megérkezik a vagonjuk, átmennek mind Kis-marton környékére.

— Az ám, hát ti honnét szereztétek a fegyvert — kérdeztem.

Kaszala csodálkozva nézett rám.

— Ezt sem tudod? Hát még tavaly júniusban. Az osztráktól. Amikor Héjjas vagy százhusz emberrel, teherautókon betört Stájerországba s rajtaütött Fürstenfelden. Az volt ám a bál! Százhusz magyar két órahosszat gúzsban tartotta Fürstenfeld városát, kiürítette a katonai szertárt úgy, hogy még a polgármester és a rendőrkapitány is cipelte a fegyvereket a nyole kocsira. S hajnalban már ideát volt megint az egész banda. Veszteség nélkül. Akkoriban nagy diplomáciai pofázás volt emiatt, de persze semmi sem lett belőle, mert emberek s fegyverek úgy eltűntek az éjszakában, mint a füst.

Végigkortyoltuk Kászony kulacsát.

— Maderspachról mi hír? — kérdezte a pilóta a rabonbántól.

— Semmi. Vannak, akik azt mondják, hogy visszavonult Sopron alá, mások meg úgy tudják, hogy a Vulka-patakig kergette az osztrákot. Héjjas Iván Várkonyi őrmestert küldte a helyére. Hiába: legitímistákkal nem lehet dolgozni!

— Kuss! — förmedt rá Kaszala. — Mindig ez a bűdös politika! Nem hiába utáltam egész életemben. Itt most harc van, a teremtésit, hát ne firtas-suk, hogy ki-kiesoda, különben elvisz az ördög bennünket.

— Ez igaz — tette hozzá Kászony.

Kaszala fészkelődni kezdett.

Fölállott, összehúzta bőrkabátján a derékszíjját, meg állta alatt a versenysisak csattját.

— Hm, — morogta — szóval Pinkafőn is volt halott. Melege lehetett Endre Lacinak, amíg ki nem vágta magát. Mert csak annak a csoportja lehetett.

— De hát hány emberetek van tulajdonképpen?

A sötét arc elmosolyodott.

— Ma? Lehetünk vagy háromszázan a kétszáz kilométeres fronton. De te csak mondjál tízezret ennek a koszos missziónak. A bécsi lapok úgysis ötvenezerről írnak majd.

Eszembejutott az ágfalvai névtelen halott.

Az első magyar, aki arcerabukott Nyugatmagyarorszáért.

— Tudjátok-e, ki volt az? — kérdeztem éjjeli látogatóimtól.

Elborult az arcuk és sóhajtottak.

— Baracsi László — mondotta lehajtott fejjel Kaszala. — Kecskeméti gazdalegény.

— Francia-Kiss csapatában harcolt — tette hozzá Kászony — Zubornyák őrmester portyájában. Kemény, bátor legény...

— Áldja meg az Isten holtában -- sóhajtotta a pilóta.

Kezetnyújtott.

— Lemegyünk cimbora. Kihúszom Ivánt a tárgyalásaiból, mert még az éjjel át kell vele mennem Felsőőrre. Most ott verünk rá kicsit a tokosra.

— Isten áldjon Károly!

— S ügyelj, légy résen. Ha valamit látsz, amiről tudnunk kell, híradással légy.

— Meglesz pajtás!

Kezetfogtunk a nagy iridentával is és becsukódott mögöttük az ajtó.

Kintről behallottam még a pilóta rekedt, érdes hangját:

— Te meg Jóska kotródj Francia-Kiss után, mielőtt még kivilágosodik.

Lépéseik elhalkultak a folyosón.

Később felberregett a szálló előtt Kaszala motor-kerékpárja s elviharzott az éjszakába...

tünt,
kelés
mind
véko
hety

telen
fárac

vítet

gatn

mar

jon
négy

XXI.

Nem tudom, mennyit aludtam azon az éjszakán.

Lehet, hogy csak álmodtam, de egész éjjel úgy tűnt, mintha a szálló étterméből szakadatlan járás-kelést, hangos vitatkozást hallottam volna, amelyet minduntalan áttört néhány éneklő hang. Egy-két vékony hegedű kísért a dalt. A mindig visszatérő hetyke dalt:

Bécs várában sír a német
Fáj a feje a szegénynek.
Mert a Lajta partján tegnap óta
Áthallik a magyar nóta...

Ez az időnkint felrikoltó dal egybefolyt a szüntelen zúgással.

Lehet, hogy csak képzeltem mindezt. Mert olyan fáradt voltam, hogy alig aludtam.

Mégis: reggel hatkor talpraugrottam.

Rikoltó kiáltás rázott föl.

Lent az utcán újságárusok rohantak s azok süvítették a párás reggelbe:

— Rendkívüli kiadás! Sigray beszüntette Nyugatmagyarország kiürítését! Rendkívüli kiadás!

Kapkodva borotválkoztam, a félpofámon rajta maradt a szőr. Nem bántam.

Kardesatolás közben átvillant az agyamon: vajjon megtörténik-e ma mégis az átadás? Ma délután négy órára tervezték,

Lent az előcsarnokban nyüzsgés. Tízféle nyelven keresnek szobát, most érkezett idegenek. Ujságírók. Magyarok, osztrákok, németek, olaszok, franciák.

Türelmetlenek, idegesek, nagyhangúak, hírekre-
éhesek.

Jórészüknél nem jut szállás. Ezek mérgező-
dúdulnak át a Royalba, meg a kisebb vendégfoga-
dókba.

Az egyik, kezében egy soproni ujsággal, hoz-
zámlép.

— Verzeihung!

És bemutatkozik. Lenhof svájci ujságíró. A
Züricher Nachrichten munkatársa.

Arra kér, ha ráérek, fordítsam le neki, mit ír
a lap.

Belépünk az étterembe. Füst, fülledtség, pállott
levegő, pedig minden ablak tárva. A pincérek sápad-
tan támolynak a fáradtságtól. A belső teremből
beszédzaj.

Leülünk az egyik asztalhoz s reggelizés közben
fordítom a lap híreit.

Lenhof fülel és jegyez.

Tűzharc Ágfalvánál és a vas megyei határon... Sigray
beszüntette Nyugatmagyarország kiűztését... Osternburg
átvette Sopron parancsnokságát... Sopron tüntet a magyar
csendőrség mellett... A városban teljes a rend és a nyuga-
lom... Vöröszászlós, fegyveres tömeg követte a határon
bevonuló osztrák csendőröket... Kommunista indulóval
masírozott a bécsi csőceselék... Nyugatmagyarország békés
népe sokhelyütt csak kapával, kaszával esett neki a vörösök-
nek... A felkelők különböző összetűzésekben két halottat
s négy sebesültet veszítettek... Pinkafő horvát népe maga
verte ki az osztrák csendőröket... Huszonegy községből
érkezett fegyveres összetűzésről hír... Királyhidánál órákig
tartó lövöldözés volt... Nyugatmagyarország átadása ma
délután nem történik meg...

Lenhof lázasán jegyez, bekapja reggelijét, meg-
említi, hogy egész éjjel utazott vonaton, kocsin,

meg a
galom
teljes

A
léptek

— sűg

széd t

gyelm

ember

vagon

futott

tette

Iz

ban h

Leich

A

A

lezett

nők-h

Ottó

azok

rei. l

dig

Tere

meg

rikk

ják,

meg autón, mert Soprontól északra szünetel a forgalom s ő is csak Nezsideren, Csornán át, a Fertő-tó teljes megkerülésével jutott be Sopronba.

Azután érdeklődik a postahivatal felől s golyaléptekkel rohan tovább.

— Nagy felkelő-haditanács volt itt egész éjjel — súgja bizalmaskodva a pincér s fejével int a szomszéd terem felé. — Most is tárgyalnak. Friedrich kegyelmes úr rettentően haragudott, mert valami gazember feltartóztatta Győrben a fegyverszállító vagonjukat. Az előbb hallottam, hogy végre az is befutott Balfra. Laky győri bencés tanár úr csempésztette odáig a kocsit egy vasúti altiszttel.

Izgatott, barnaképű, görbelábú fiatalember rohan be. Hadonászik:

— Pincér, pincér, nem látottál Székely úr és Leicht úr?

A pincér rámutat az oldalterem ajtajára.

— Bent vannak még kérem!

A görbelábú eltűnik.

— Ez se aludt három napja — jegyzi meg leplezett ásitással a pincér.

— Ki ez? — kérdem.

— Nem teccik ismerni? Csodálatos. Bányamérnök-hallgató. Husszein Ibrahim Hilmi úr. Leicht Ottó és Székely Elemér urakat keresi. Teccik tudni, azok az erdő- és bányamérnökhallgató urak fővezérei. Mert az akadémikus urak mind itt vannak. Pedig az akadémia már elköltözött. Mi lesz itt még, Teremtőm, mi lesz? Tegnap két teherautón, francia meg olasz katonákat vittek el délfelé...

Fizetek, lépek ki az utcára.

— Rendkívüli kiadás! — süvíti egy rohanó rikkancs.

És az emberek lázasan, ragyogó arccal kapkodják, tépik ki a hóna alól a lapokat.

És olvassák és magyarázzák piros képpel, hardarva és szakadozottan.

A Torna-utca sarkán friss falihirdetés. Narancsszínű papírról ordítanak a betűk:

HIRDETMÉNY.

A főkormánybiztos úr rendeletére a városparancsnokságot átvettem.

Elrendelem, hogy minden idegen, nem soproni illetőségű, itt tartózkodó férfi, a 48-as laktanyában (Flandorffer-utca) f. hó 29-én 18 óráig (d. u. 6 óra) jelentkezzen.

Ezen rendelet ellen vétők a városból haladéktalanul kitoloncoltatnak.

Sopron, 1921 augusztus 28.

Ostenburg s. k., őrnagy,
városparancsnok.

Nincs még hét óra, de már nyüzsg a város.
Két erdészakadémikus röpcédulákat osztogat.

„Gyűlés a Széchenyi-téren. Mindenki ott legyen!”

Vékony úriember rohan el mellettünk. Lihegve kérdi tőlük:

— Minden rendben van, fiúk?

— Az egész várost teleszórtuk! — felelik.

A vékony úr már tovább is loholt.

Megismertem. Ez lázította a népet mult vasárnap a Széchenyi-szobor talapzatáról. Valami Hillebrand nevű tudós. Régész.

A missziós-palota előtt vagy hat autó. A kapuk-alja tömve őrséggel. Álmos, borostás angol gyalogosok, francia vadászok és olasz bersaglierék. Az őrpáncsnok: Gundry-White brit százados. Szálas, vörösképű alak. Fapipa a szájában.

Morogva szalutál vissza, a kapualjban felállított géppuska mellől:

— Good morning!

Odafönt talpon van az egész misszió. Csak a

tenent
bakanc
Me
kezem.
Hő
halkab
Az
Al
Bécs f
Na
Ba
schobe
den de
und I
oder r
gegen
De
vág az
—
Ha
nyos c
hogy
Zé
Gorton
hogy
roham
monda
biekne
Ne
bajjal
Üg
Felső
Az
—
óta se
kezdte
csend

tenente alszik egy karosszékekben. Valami nagybakancsú angol meg az egyik asztalon.

Megyek a parancsőrtisztek szobájába, jelentkezem.

Hűvösen, bizalmatlanul biccentenek felém és halkabbra fogják a szót.

Az asztalokon friss bécsi lapok.

Alkalmasint autón hozta valaki, mert hiszen Bécs felé szünetel a forgalom.

Nagy címek hirdetik:

Banditen im Burgenland... Übergabe verschoben... Bundeskommissär Dr. Davy in den Händen der Banditen... Blutige Kämpfe bei Agendorf und Bruck... Räuber und Banditen... Banditen oder reguläre Truppen?... Artillerie... 8000 Mann gegen unsere Gendarmen...

De Redon lecsapja az egyik lapot s indulatosan vág az asztalra.

— C'est une histoire scandaleuse!

Hát az igaz — gondolom magamban — botrányos dolog. De nem a felkelés. Hanem az a gazság, hogy így írnak róla. Ilyen gyalázatosan.

Zömök, szögletesképű angol kapitány siet be. Gorton tábornok után érdeklődik. Mikor közlik vele, hogy várnia kell, az orra alá húzza előre a sapkája rohamszíjját, pipára gyújt s kurta, száraz, odavetett mondatokkal meséli el tegnapi bosszúságát a többieknek.

Nem sokat értek angolul. Így csak ügyelbajjal tudom kivenni, amit mond.

Úgy sejtem: Szombathelyen, Kőszegen vagy Felsőőrött működik.

Azzal kezdi, hogy:

— Angol embernek meg kell örülnie! — Napok óta sejtettem, hogy készül valami. Gyanús alakok kezdték ellepni a vidéket. Capitaine Ranzenberger csendőrzászlóalja össze is fogdosott néhány tucatot.

Hátra is toloncolták őket vasuton. De az ördög tudja, hogyan, megint csak előkerültek. — Well, tegnap reggel híre jött, hogy valami fegyveres civil banda igyekszik Felsőőrre. Tegnapelőtt érkezett Szombat-helyre. Andra vagy Endre nevű parancsnok vezeti őket. — Well, ezeknek el kell látni a baját. Hanem Felsőőr környékén csak két ~~esadron~~ francia koloniális katona van. Ezért kellett Sopronból erősítést kérni. Ez meg is érkezett idejére. Nos — az egészet négy teherautóba be, bujóska egy erdőszélén s egyszerre csak elvonul a Felsőőrre igyekvő fegyveres banda. No hiszen tátották a szájukat, mikor egyszerre feldübörgött mögöttük a négy teherautónyi antantcsapat. Persze elcsíptük az egész társaságot s aló: bekísértük Felsőőrre. Ott azután lakat alá az egész társasággal. És itt történt a disznóság. Erdődy gróf, különben charming gentleman, érdeklődik a foglyok felől. Csak éppen két szót váltott velük. Azután egyszerre: tűzilárma. Harangkongás, riadalom. Rohanás a fecskendőért. A két mamlasz marokkói őrszem elbáméskodik. Zűrzavar véget ért: foglyok nincsenek. Nem is volt tűz. Vaklárma az egész. Charming gentleman Erdődy sajnálkozik legjobban. Ő a tűzoltóparancsnok. Felkelők: röhögnek a környékbeli erdőkben s riogatják az osztrákot. Abszurdum. Tenni kell valamit. Ugyan mit szól majd hozzá Gorton generális? Angol embernek meg kell örülni!

Majd megpukkadtam nevettemben, de nem mutattam. Remek alak volt a köpcös kapitány, ahogy pöfékelve előadta ezt a dolgot.

Bezzeg a többiek nem mulattak.

De Redon még tüzelte is őket. Olyan vörös volt, mint a pulyka. Már éppen attól tartottam, hogy szétrobban, amikor megjelent egy megyehajdú s vagy féltucat gyönyörű csokrot hozott. A méltóságos főispán úr küldte madame Ferrarionak, madame Ha-

melinn
nek.

A

Ke

mata r

hösebb

jámbor

tetlen.

tesse és

nem g

riáját.

A

tudom

Tr

Az

A

De

Mi

Al

K

magya

Mi

gyöny

zászló

templ

nyok é

És

ságukl

pukás

A

gyogó

M

szinó

tos és

tartott

Ri

melinnek, madame De Redonnak, még a többi hölgynek.

A dühöngők megenyhültek.

Kezdtém érteni Zsemberyt. Ez ravaszabb diplomata mindenkinél. Mikor az antanttiszték a legdühösebbek, akkor az asszonyaikon keresztül egyszerre jámbor férjékké szelidíti őket. S a módszer kivédhetetlen. Lehetetlen ellene tenni, mert a francia politesse és courtoisie nem engedi. No meg az asszonyok nem győzik magasztalni monsieur Zsembery gavallériáját. C'est unvrai gentilhomme!

A köpcös kapitányt bejelentik Gortonnak. Így tudom meg a nevét.

Trotternek hívják.

Azután másfelé terelődik a figyelmünk.

A Széchenyi-téren tömeg morajlik.

De Redon fölsatolja a kardját és int.

Mire leértünk, tömve a tér a fénylő reggelben.

Alig tudunk átvergődni a postapalota felé.

Közeledő katonazene, erősödő éljenzés, távoli magyar vezényszavak.

Mire a postapalota elé érünk, ott áll feszesen, gyönyörű fegyelmében Ostenburg egész csendőrzászlóalja. A postapalotától majdnem a Domonkosok templomáig, káprázatos kép! Magyarruhás asszonyok és lányok sorfala.

És előtte, büszke szépségükben, marcona férfiaságukban a zenekar, a négy csendőrszázad és a gép-pukás század nyílegyenes sorai.

Arccal a zászlóaljnak, pompás félvéren egy ragyogóan dekorált őrnagy: Ostenburg.

Most hullámsani s ujjongani kezd a nép a kaszinó felől. A Templom-utca tájáról a főkormánybiztos és kísérete közeledik a szorongó tömegben fenn-tartott közben.

Riadó kürtszó hasít bele a reggelbe.

Az őrnagy kardja felragyog a napfényben.

— Zászlóalj, vigyázz!

Egyetlen roppant ütem és szoborrá dermed a had. Csak a zöld kakastoll libeg a csendőrkalapok mellett.

— Zászlóalj, jobbra nézz!

A barnapiros katonaarcok megrándulnak, a jobbkezek suhogva süvítenek le a puskaszíjjakon.

Ostenburg megfordítja a zablarágó, nyugtalan lovat, Sigray elé léptet. A kardja tisztelgésre villan a melle előtt, majd lebocsátja combja mellett a tűndöklő pengét.

Nem halljuk a hangját, de nyilvánvalóan a létszámot jelenti.

A feketébe öltözött főkörmánybiztos bólint.

Most felorgonázik a zenekar réztrombitáin és dobjain a himnusz.

Ez az alarcsonytermetű, márványarcú ember e pillanatban: a magyar államhatalom.

A jobbszárnyon meghajlik a zászló s úgy marad.

Födetlen fővel, megrendülten áll az embertömeg. Szipogás és a fölcukló zokogás elfojtott nyögése hallatszik itt is, ott is.

De Redon tisztelegve tartja kezét aranyzsinóros, égszínkéék sapkájához.

S mialatt fohászkodik, ünnepi zsolozsmaként szárnyal, könnyörög, panaszkodik és reménykedik a szívbemarkoló magyar imádság, elindul az arevonal előtt a főkörmánybiztos.

Levett kalappal, csendesen halad a századok előtt. Mellette ott léptet lebocsátott karddal az őrnagy. S amerre mennek, lassú fordulással követik őket a kalapszéllal és rohamszíjjal keretezett marcona csendőrcok.

Mikor a végére érnek, Sigray visszatér a helyére, Ostenburg engedelmet kér a díszmenetre, visszaüget

az arc
lölceik

A
kardju

A
az egé

Es
kel vo

Sz
A

erőnek

Es
ság, h

Es
A

tisztel
moraj

mellet
lakokl

ezer k
D

hango

B
népbe

nak b
lentik

a dol
A

kőczi
laktar

san k
szót a

az arcvonal elé, szembefordul a zászlóaljjal s máris löleikázik a kard és harsan a vezényszó:

— Díszmenet, jobbra!

A századparancsnokok kifutnak a front elé, a kardjuk villan s majdnem egyszerre kiáltják:

— Vi-gyázz! Kettős rendek, jobbra át!

A tagpárok fordulnak s ugranak, két dobbanás az egész és már menetoszlopban áll a zászlóalj.

És most újra megzendül a zene és döngő léptekkel vonul el a menet Sigray előtt.

Szívetrázóan szép!

A tömeg elfojtott, boldog zokogással mered az erőnek, a magyar erőnek erre a vonulására.

Egyetlen zászlóalj csak: de akarat, rend, biztonság, hatalom.

És azután?

A főkormánybiztos köszönetet int, Ostenburg tiszteleg, az élre üget, a tömeg pedig egyetlen, óriási morajban felujjongva, rohan, özönlik a zászlóalj mellett és mögött a Rákóczi-út torkolata felé. Az alakokból derékig hajolnak ki a nők s a gyerekek és ezer kendőt, zászlócskát lobogtatnak utána.

De Redon a megindultságtól rekedt, mély torokhangon szólal meg:

— C'est bien... ce sont — de vrais soldats!

Bizony ezek katonák. Isten remeke: katonanépben.

...Déltájban a „Deutsches Haus“ irodaszobáinak beriadt madárijesztői: osztrák tisztviselők jelentik panaszosan, hogy a szemlével nem ért véget a dolog.

A tömeg, amely ujjongva kísérte végig a Rákóczi-úton, Mező-utcán a zászlóaljat, egészen a 48-as laktanyáig, behatolt a kaszárnyaudvarra s viharosan követelte Ostenburgtól, hogy intézzon néhány szót a néphez. És — unerhört! — az őrnagy elragad-

tatta magát, mondott néhány mondatot, sőt a végén — unerhört, unerhört! — égneek emelt ujjakkal fogadta:

— Esküszöm nektek, Nyugatmagyarország polgárai, hogy Sopront élve el nem hagyom!

... A misszió egészen megzavarodva dugta össze a fejét erre a hírre. És megrohant minden telefont, hogy Bécs, Róma, Páris meg az egész világ fölháborodjék erre a vakmerőségre.

Ivaldi, Gauthier és a tenente egyre riadtabban sompolygott ki a tábornokok szobáiból.

És ez a megszeppenés átragadt másokra is.

Utoljára a kapu alatt lézengő őrség húzta be mélyebbre a fejét a vállai közé.

A tábornokok emberevő kedvükben voltak.

Leforrázva jött ki a derék Trotter is.

— Angol embernek meg kell örülni! — dörögte hervadtan, miközben előkereste mokány kis fapipáját.

És a maga különös, távirati stílusában, nyomban közölte is tapasztalatait:

— Az ember igyekszik. Az ember buzgó. Az ember marha. Az ember jót akar. Elképesztő ügyességgel elcsíp fegyveres csavargókat. Hűvösre teszi őket. Csavargók meglépnek. Az ember jelent, mert az ember marha. Tábornok lehordja. Kiabál, hogy miért üti bele az ember mindenbe az orrát. Az ember megemlíti, hogy hiszen kiürített területről van szó. A rend fenntartásáról. Tábornok tigrissé alakul. Harsogva közli: szövetséges csapatokat agyalágyultság belerántani eseményekbe. Kényes diplomáciai helyzet. Csapattiszt nem érti. Az ember buzgó. Buzgó marhát lehordják. Angol embernek meg kell itt örülni!

S e sűrű pöfékeléssel előadott monológ után

kurtár
lesetá

— E
A
özönl
tokba

T
A
gott

E
nak
bor
irodát

E
Ivald
De R
mást.

S
a tele

A
azokb
jelent

A
tam,
nak v

D
ürügy
s hírt

M
Sopron
magy
akara

..
titött
relési

kurtán köszönt, megigazította lecsúszott vállszipját, lesétált az autójához s elpöfögött Felsőőrre.

— — — — —
 Egész napon át tartott az izgalom.

A soproniak fölszabadultan, csillogó szemmel özönlöttek el az utcákat s meg-megállva, csoportokba verődve, tárgyalták az eseményeket.

Tegnapról mára fenekestől felfordult a világ.

A halálraítélt Sopron, Mohács napján — mosolygott . . .

Bezzeg savanyú volt a „Deutsches Haus“ szobáinak környéke. Rövidesen észrevettem, hogy a jámbor hivatalnokok néhány óra alatt forgalmas kémirodává fejlesztették eddigi üzemüket.

Egyre titokzatosabb arcokkal lopakodtak be, hol Ivaldi, hol meg Gauthier ezredeshez, vagy a fürge De Redonhoz, hogy a fülükbe súghassanak egyet-mást.

S e suttogások után a missziós urak rendszerint a telefonhoz siettek és felhívták Bécsét.

Azt hiszem, ami koholmány, túlzás és rémhír azokban a napokban a bécsi lapok hasábjain megjelent, az mind a „Deutsches Haus“-ban született.

Az első adat, amelyet apróságokból összeállítottam, az a gyanú volt, hogy megfigyelés alatt tartanak valami Vörösmarty-utcai házat. Megjegyeztem.

De a szakadatlan jövés-menésben nem tudtam ürügyet találni arra, hogy meglépjék vagy tízpercre s hírt adhassak erről valakinek.

Mert közben új és új hírek érkeztek.

... Az éjjeli felkelő-haditanács kimondotta, hogy Sopront a legvéresebb harc árán is megvédi. Ha a magyar kormány nem segít, akkor nélküle. Sőt akarata ellenére is.

... Szentmargitbányán egy inzurgens-járőr rajtaütött az osztrákokon s megfutamította őket. Felszerelésük a lázadók kezébe esett.

...Lovasbanditák egész a Lajtaig portyáznak, az osztrák csendőrség háta mögött.

Valaki azt a hihetetlen hírt adta le, hogy e banditák között száguldozik Egán Imre volt főispán is.

Délben ebédet hozattunk.

Géppuskák s állig fegyveres őrségek védelme alatt ebédeltünk.

Kezdett mulattatónvá válni a helyzet.

Legalább is nekem.

A kora délutáni órákban Felsőörről jelentette egy francia sergeant, hogy a banditák Vas megyében is megkezdték támadásaikat. Alhóból zenekaros Volkswehr-századok indultak az A-zónabeli községek birtokbavételére. De alig hogy kibukkantak, rájuk törtek az éjjel odáig lopakodott lázadók. Heves gépfegyver-, kézigránát- és puskaharc után, a három Volkswehr-század szétszóródott. A banditák egyelőre Alhó előtt heverésznek és énekelnek.

— Hallatlan! — méltatlankodtak a missziós tisztek. — Hiszen ez valósággal megszervezett zendülés! Hogyan tűrheti ezt a magyar kormány!

Ivaldi ezredes, aki éppen átment a szobán, mikor ezt tárgyalták, vállat vont:

— C'est l'affaire des Autrichiens!

Hát persze, hogy ez az osztrákok dolga volt. Alhó már az A-zónában fekszik — állapítottam meg magamban jóleső elégtétellel.

És ez a vállrándítás volt az első jel, amely megsejtette, hogy a misszió kezd puhulni. Elvégre kényelmesebb a bele-nem-avatkozás álláspontja.

Szóval: Héjjas már Vas megyében is elindította a bandáit. Képzelem, hány kilométert száguldozott be azóta Kaszala motorkerékpárja!

Észre se vettük, hogy besötétedett. Mert szokatlanul szóltak a telefonok. Az új osztrák csendőrsök az egész A-zónában rémeket láttak. Jámbor

csépl
hazat
fatör
ütege
A
nált
ság k
száza
naság

A
H
M

kői o
F
E
V
A

A
—
D

hahot
F
nyező

—
tőle a

—
tés...

—
H

A
örülti

D
történ

D
molyg

—
Somor

cséplőgépek zaja gépfegyvertűzzé vált, mezőről hazatérő kaszások, támadó rajvonalakká léptek elő, fatörzseket szállító sváb favágók, tűzállásba hajtó ütegekké.

A szarvkői osztrák „Inspektor“ lihegve telefonálta, hogy a höflányi úton óriási porfelhőben lovaság közeledik feléje. Ereje körülbelül három lovas-század lehet. A jelek szerint rendes magyar sorkatonaság.

Az izgalom most tetőpontra hágott.

Hamelin elrohant. Hir szerint Sigrayhoz.

Most már tízpercenként hívta De Redon a szarvkői osztrák őrsöt.

Félórahosszat dühöngött a telefonnál.

Ezalatt közölték a hírt a bécsi kormánnyal is.

Végre jelentkezett megint Szarvkő.

A capitaine belebömbölt a telefonba:

— Mi van a támadó lovassággal?

A telefonon makogás hallatszott.

De Redon pedig lecsapta a kagylót és harsogó hahotával dőlt a falnak.

Félperceig élesztgettük, amíg a nevetéstől könnyező ember szólni tudott.

— Hát mi van a húszárszázadokkal? — kérdezte tőle a tenente.

— Elnézést kérnek... bruhaha... téves jelentés... elnézést... bruhaha...

— De hát mi volt? — kérdeztük kórusban.

— Des vaches... tehenek... a hazatérő csorda.

Hat felé dültünk a röhögéstől.

A visszajövő Hamelin azt hitte, hogy megörültünk.

De amikor a capitaine odabent jelentette neki, mi történt, kihallottuk az ő kacagását is.

De Redon még akkor is nevetett, amikor kitámolygott a szobájából.

— Még jó, azt mondja mon général, hogy nem

találta otthon monsieur Szigrét a főkormánybiztosságon. Világraszóló humor volna, ha most vissza kelene vonnia szavait — a csorda miatt.

Hát még mikor kiderült, hogy az egészséget a jókedvű banditák csinálták. Alhíreket koholva elterjesztették, hogy délután lovasrohamot intéznek Szarvkő ellen. Erre az osztrákok sietve összevonták a környéken levő örseiket Szarvkőre. Mikor azután felkészültek az izgalmas védelemre, akkor a leleményes banditák összeretelték a szerteszét legelő szarvkői teheneket az útra, jól megriasztották a jámbor állatokat s azok rettentő „lovasrohamot“ intéztek a község ellen. Ugyanakkor pedig néhány bandita úr besétált két szomszédos faluba s elemelte az osztrák őrségek hátrahagyott, félig kész vacsoráját. Mert hát éhesek voltak szegények.

A Széchenyi-palota harsogott a nevetéstől.

És ez a röhögés kipuffogott az ajtókon. A lépcsőházban nevetni kezdtek az ordonáncok. A kapu alatt az angol szakasz, utána az olasz bersagliere-raj, végül a francia vadászok. Még Gundry-White, a fapofájú brit százados is. Sőt Marteau őrmester, a francia altisztek gyöngye is. A bozontosbajuszú sous-off-ok mintapéldánya.

És a nevetés kiment az utcára s kacagni kezdtek a kitárt kapuk és ablakok.

Boldogan, felszabadultan nevetett Sopron, a Lőverek meg a Kurucdomb ölében...

A nyomasztó szorongás eltűnt.

— — — — —

Éjszakára csak az olasz raj maradt őrségen.

Éjfél előtt Trotter barátunk telefonált. Gundry-White vette fel a jelentését. S nyomban el is mondotta nekünk, mesterien utánozva felsőőri bajtársát:

— Angol embernek meg kell örülni! Hello, itt Trotter! Jelentés: reggel a Sinnersdorfból kibontakozó osztrák lovasságot és gyalogságot pinkafői ma-

gyar
hard
varg
höse
oszt
sal
Szeg
heve
hogy

bent

ről

tirón
lalás
röt.
úzi
Kirá

zász
képe

totta

—

rült

látt

gyar csavargók megtorpanították. Órákig tartó tüzharc. Délután ötök rendszeres osztrák támadás. Csavargók centrumát visszanyomják. A két szárny dühösen tartja magát s végül kézigránáttal rohan az osztrákokra. Pokoli suhancok! Ausztria sebes inálással visszavonul. Csavargók vesztesége két halott. Szegény fiúk. Osztrákoké ismeretlen. Az Alhó előtt heverő magyar banda szürkületkor eltűnt. Lehet, hogy visszahúzódott. Good night!

Senki sem nevetett.

Pedig az utánzás elsőrendű volt.

Hanem a két halott „csavargó” hősi árnya átlibent a szobán.

Nyomban utána még egy jelentés. Szombathelyről jön:

Reggel Szentgotthárdról hatvan fegyveres franktirőr előretört Gyanafalva felé. A község visszafoglalása után továbbhaladt s megszállotta Malomgödöröt. Valami Tischner-csoport nevű lázadóraj sorra űzi ki az osztrák őrségeket: Patakfalva, Dobrafalva, Királyfalva a zendülők hatalmába került.

De Redon és a tenente gombostűre ragasztott zászlócskákkal tüzdelté tele az asztalra feszített térképet.

Éjfél után az ügyeletesek kivételével elbocsátottak bennünket.

A Pannóniában a tegnapi kép. Félpercre előke-rült a kis Rakovszky. Roskadozott a fáradtságtól.

Géppuskatempóban ledaráltam mindent, amit láttam s hallottam.

A szeme majd leragadt s alig állott a lábán.

De azért mosolygott rejtelmesen:

— Jól megy... jól megy minden...

Megemlítettem a Vörösmarty-utcai házat.

Éppen akkor loholt el az asztalom előtt a görbe-

lábú török. A titkár odaintette. Megismertetett egymással s továbbvándorolt.

A kis török pislogva hallgatta a sottogásomat. És izgult módfelett:

— Ó! Vörösmarty-utca? MOVE-ház... Volt régebben szabadkőműves-helyiség... Most a bányászakadémiai Ifjúsági Kör benne van... főiskolás felkelők központi irodája... Ó, disznók, már megfigyelnék?... Majd adunk nekik megfigyelést! Hú, fene! Mindjárt szólok Ottónak meg Elemérnek... Félpere!

Elkarikázott a szomszéd terembe s nyomban kijött két fiatalemberrel. Bemutatkoztak.

— Leicht Ottó, a Főiskolai Ifjúsági Kör elnöke.

— Székely Elemér bányamérnökhallgató, tartalékos főhadnagy.

Összedugtuk a fejünket.

— Már figyelhetnek ahogy akarnak — mondták. — Az egész főiskolás mozgalmat áttettük a 48-as laktanyába. Ostenburg ötödik százada vagyunk.

Komoly, higgadt fiúk voltak. Székelynek minden szavából kitetszett a nyugodt, felelősséghez szokott, háborús katona. Leicht az „elnök úr“ meg kész diplomata volt.

Csak Husszeín Ibrahim Hilmi izgett-mozgott szüntelenül. Mint mondták, egész nap a külvárosokban csavargott s fegyverfogásra lázította a póncihtereket.

Ők többet tudtak már mint a misszió.

Tudták, hogy Szentmargitbánya ellen Lánér István vezette a kecskeméti rohamát. Itt két osztrák esett el. A portyázó lovasok csakugyan Egán Imre, Héjjas Aurél, Csabai János, Raád Árpád és más tartalékos tisztek parancsnoksága alatt száguldoznak. Mind Héjjas Iván emberei.

Harminc kilométeres frontra három lovas jut. Ezek azután alkonyattól hajnalig száguldoznak föl-alá az osztrák megszállóvonal előtt s félkilométeren-

kint belelőnek a levegőbe. Az osztrák csendőrség ebből arra következtet, hogy végig zárt vonal van előtte, hát nem mer továbbnyomulni.

Ötlet, az úgy látom akad elég!

De tudták a főiskolások azt is, hogy Alhónál Héjjas Tibor meg Kaas János tartalékos hadnagy harcolt, hogy Sinnersdorfnál Kuthy főhadnagy és Csabai János szalasztották meg az ellenséget. Halottaik: Szabó József szakaszvezető és Papp tizedes. A világháború tartalékos altisztjei. Kecskemétiak. Szabó súlyos sebbel osztrák fogságba került, de a visszavonulás előtt megölték. Felkelőbajtársai szétzúzott fejjel, összerugdalt arccal találták meg.

S végül megtudtam, hogy Gyanafalvát Förster Lajos, kunszentmiklósi főszolgabíró, aransarkantyús vitéz és vitéz Csala páhi jegyző foglalta vissza. Ez a csoport foglalta el Malomgödrt is.

Héjjas Iván különben az Ágfalva-Kismarton között portyázó embereinek javarészét gyalog megkocsikon már levitette délre. Ezek hajnal óta húzódnak Vas megye felé.

... Odafönt a szobámban két levél hevert az asztalomon.

Még a tegnapit sem bontottam föl.

Nem tudom, melyik sajdította meg jobban a szívemet

A tegnapi-e, amely tele volt szerelemmel, vágyódással, busongással?

Vagy a mai-e, amely izzó, türelmetlen hívással kezdődött, mert megjött a házassági engedély s amelynek kuszáltan odavetett utóirata riadtan kérdezte: mi lesz most? Mert este futótüzként terjedt el a fővárosban a fegyveres harcok híre.

Pogányul gyötrődtem.

Annyi keserves kínlódás, epekedés után oda nyújtja nekem az élet Olit. És ugyanakkor mozdulatlanná láncol Nyugatmagyarország sorsával.

Örültség feltenni, hogy felváltanának most. Az események leglázasabb iramában.

De meg úgy éreztem — nem is mennék.

Hiszen a kettőnk dolgában csupán két emberke boldogságáról van szó. Bármilyen szívszakasztó is: hangya-sors ez csak a történelem dübörgő sodrában.

Számot vetettem magamban. Nyíltan és becsületesen. Bele akartam látni magamba, a lelkem legparányibb zúgáig.

Mit tennék akkor, ha megvolna rá a módom, hogy felváltassam magam?

A legszerelmesebb szívverésem is azt mondotta: maradnék.

Életem legbensőségesebb levelét írtam meg Olinak.

Meg kellett értenie.

A párom hívott tündöklő szépségével, a vágy és szerelem ígész virágában, menyasszonyi koszorúval.

És Sopron hívott, Nyugatmagyarország hívott, segítségért rimázkodó hörgésével.

És Sopron győzött.

XXII.

Augusztus harmincadika keddi napra esett.
És Sopronra ezen a napon is magyar városként
virradt a nap.

Mohács évfordulója elmúlt. A lidérenyomás föl-
engedett.

Úgy pezsgett, zúgott a város, mint a darázsodu.
Láttam Thurner Mihályt az utcán. Erősebb s
harcosabb volt mint valaha.

— Bátorság emberek, bátorság! — szólt oda a
járókelő, tanakodó, örvendező csoportoknak. — Bá-
torság és reménység!

S a szavai nyomán még ragyogóbbra fényesedett
az emberek szeme. És megéljenezték lépten-nyomon,
sohasem csüggedő polgármesterüket.

Odább, fehérruhás pap lépegetett csoportról-
csoportra.

Csak tíz mondatot beszél itt is, ott is — de az
prédikáció volt.

Az antanttiszték ugyancsak megnézték. Mert
percek alatt megtudták, hogy ez az a híres Arany
Paszka.

S minden utcán, minden közön tüzelték egymást
a város polgárai.

A pesti lapok közül csak néhány vékonypénzű
hétfői lap érkezett. Nagybetűs címek és szűkszavú
jelentések számoltak be a nyugati határ harcairól.
Híreik láthatóan az osztrák források nyomán tár-
gyalták az eseményeket. Csak persze nem banditá-

kat, hanem szabadesapatokat emlegettek. S jócskán akadtak hasábjaikon kicenzurázott üres ablakok is. De a hűvös, óvatos, sőt rosszalóhangú kormány-nyilatkozatok mindegyikben benne voltak.

Ha az ember elgondolkozott azon, hogy hát voltaképpen mi is most a helyzet: bizonyára senki sem tudott volna rá választ adni, Háború van vagy béke? Államjogi szempontból hogy áll az A- és B-zóna kérdése?

Az átadási jegyzőkönyv még aláíratlan. Tehát jogosan ülnek-e bent az osztrákok azokban az A-zóna-beli községben, hol még nem riasztottak rájuk a felkelők?

Diplomata legyen, aki ebben a zűrzavarban kiismeri magát.

És hát vajjon mi lesz ezután?

Egyelőre csak annyi bizonyos, hogy az átadást elhalasztották. Ha csak elhalasztásról van szó, ez annyit jelent, hogy egyszer mégis csak át kell adnunk.

És hát akkor végeredményben minek örülünk? Annak, hogy két lélekzettel meghosszabbították a magyar életet? Csak a siralomház tart hosszabb ideig.

Ej, félre gyötrődés!

Mit bánom én, hogy Jocard azt mondja, korán örül Sopron! S hogy mivel Sigray önféjű s a maga nyaktörő útjain jár; a tábornoki bizottság reggel óta Villani báró útján, közvetlenül a magyar kormánytal tárgyal.

Mit bánom én!

Csak muljanak a percek, menjen az idő!

Annál több ágrólszakadt szegénylegény fog fegyvert Nyugatmagyarországért. A győri lapok azt írják, hogy vagy harminc gimnazista meg kereskedelmi iskolai tanuló eltűnt. Pedig egy hét múlva kezdőd-nék a tanítás.

S
öket.
T.
teket.
P
A
meg
arcca
A
irodát
D
nem
A kis
kal j
mozg
E
terjed
H
N
Jocar
hang
metle
—
Peste
ország
paran
figyel
lyen
előrel
— an
jesen
eredn
tik el
D
tott,
E
a fen

Sopronból is szöknek a fiúk. A fegyver hívja őket.

Hajrá gyerekek, az Isten áldjon meg benneteket!

Persze mindezeket csak gondolhattam.

A misszió feltűnően csendes volt. Csak Davy úr meg az uszálya lőtött-futott a palotában komor arccal.

Általában, lassankint szabályos hadműveleti irodává alakultunk át.

De olyan irodává, amely — semleges. Amely nem irányít és parancsol, hanem csak nyilvántart. A kis olasz tenente nyíltan megvallotta, hogy őt sokkal jobban érdekli a banditák meg az osztrákok mozgása, mint a plan de transfert végrehajtása.

És ez a taktikai és stratégiai érdeklődés úgy terjedt az antanttiszték között, mint a járvány.

Hiába! Elsősorban mégis csak katonák voltak!

Nem csoda, ha szinte lehangolódtak, amikor Jocard őrnagy délfelé belépett hozzánk és száraz hangon közölte, hogy rövidesen vége lesz e kellemtelen és izgalmas komédiának.

— A magyar kormányhatóságok — mondotta — Pesten és Győrben százhatvan Nyugatmagyarországra igyekvő csavargót feltartóztattak. Sigray parancsot kapott a miniszterelnöktől, nyomatékosan figyelmeztesse a szabadesapatok főkolomposait, milyen veszedelembbe döntik Magyarországot. Bölcs és előrelátó a magyar kormány — fűzte hozzá Jocard — amikor hivatkozott arra, hogy az inzurgensek teljesen tönkre teszik a diplomáciai helyzetet s végeredményben a szerbek és csehek bejövételét készítik elő, ha működésüket azonnal be nem szüntetik.

De Redon zajosan helyeselt, a tenente bólogatott, Gundry-White egykedvűen szívta a pipáját.

Én meg dühöngtem magamban. És átkoztam ezt a fene bölcsességet.

Akkor még nem ismertem a diplomácia ravasz és kényszerű vargabetűit. Fenntartás nélkül elhittem, hogy a kormány hitvány és pipogya emberekből áll. Dehogy is gondoltam volna, hogy minduntalan alibit kell bizonyítania, mert suba alatt maga is csendesesen támogatja a nyilatkozataiban annyira kárhoztatott, felelőtlen elemeket.

Mondom, minderről sejtelmem sem volt és keserű átkokat küldöztem magamban Budapestre.

Különösen akkor, amikor utóbb az újabb kormány-ukázt is rebesgetni kezdték a Széchenyi-palotában. Azt, amely meghagyta Sigraynak, hogy a szabadesapatokban lézengő embereket tüstént fogassa össze, rakassa vonatra s toloncoltassa illetőségi helyükre. S általában tessék mindent elkövetni, hogy a banditák garázdálkodása megszűnjék, mert a diplomáciai helyzetet csak a kormány ismeri s ha rövidesen rend nem lesz, akkor az elért összes sikerek kockáztatva lesznek. Sőt félő, hogy a szerbek és csehek is felhatalmazást kapnak az országba való bevonulásra.

— Örület! — gondoltam. — És ilyen parancsot a magyar kormány ad ki. S miféle sikerről beszél? A diplomáciai szalmaeséplésről?

Sikere csak ezeknek a szegény banditáknak van. Akik véresen buknak arera sohse-látott mezőkön, sohse-sejtett erdők szélein, mert magyarnak tudják azt a rögöt.

Remélem, a nagy hallgató: a soproni szfinksz, meg az a mosolygó táblabíró, továbbra is a maguk esze szerint mennek.

Gundry-White kiverte a pipáját s szárazon közölte, hogy Friedrich és Urmánczy, a főkormánybiztos rábeszélésére, ma reggel nagy dühöngve elutazott Balról.

O, hát Sigray is megingott volna?

Hiszen akkor jobb, ha nem gondolkozik többé az

embe
dik e
Akkor

U
tudta
zuhar

E
nente
násg
ből
zászl
kétsz
kék z

F
U
völgy
felé
M

gek f
rét k
kérő

kenn

borz
ranc
Dob
—Ga
Rába

rázta
V

hajú,
(
több

ember! És akkor gazság és bűn, ha örvendezni engedik ezt a mitsem sejtő, szerencsétlen, soproni népet. Akkor ez a leghitványabb komédia!

Úgy éreztem magam, mint aki biztos talajon tudta magát s váratlanul, százöles szakadékba zuhant.

Hanem azután megvigasztalt, hogy a kis tenente új zászlócskákat bökdösött a térképbe. Szénásgödör, Maglánd, Velike és Mészvölgy községekből kihúzta az osztrákjelzésű gombostűket s kék zászlócskákat tűzött a helyükre. Akkor már az egész kétszázkilométeres hosszúságban, jócskán akadt a kék zászlóból.

Este már Felsőőr is kék zászlót kapott.

Utóbb kék papírnyílakat tűzött a tenente Mészvölgy felől Dávidháza, Gödörháza és Velemér felé is.

Mikor megkérdeztem mi az, ezt felelte:

— Gödörházáról kirajzottak ezek felé a községek felé is a szabadesapatek. Egyébként tűzharc hírére kaptuk Városaszalónak és Borostyánkő környékéről is.

— S a B-zónából mi hír? — érdeklődtem a közlékenyén vált kis olasz hadnagytól.

— Ott csönd van. A községekben, lappangó toborzás folyik. A két esendőrzászlóalj különben parancs szerint megállott a Fertőmedgyes—Ágfalva—Doborján—Borisfalva—Felsőpulya—Németszentgrót—Gáborfalva—Vasjobbágyi—Gyepüfüzes—Özgödör—Rábakeresztúr-vonalon.

... Késő este a főiskolások vezéreivel vacsoráztam.

Velük volt Husszein Hilmi meg valami nagyhajú, türelmetlen Krug nevű soproni fiú is.

Csodálatos, hogy mindenről tudtak már. Még többet is, mint a misszió. Alighanem a hűséges vas-

utasok és távírásszok súgtak meg nekik mindent nyomban.

Ezekről a fiúktól hallottam, hogy Szénásgödröt valami Füvessy Imre nevű leszerelt hadnagy, Velikét, Maglándot, Mészvölgyet pedig bizonyos Molnár százados foglalta vissza, aki egyesült Förster Lajos csoportjával. A felsőöri rajtaütést Taby Árpád, Mária Terézia-rendes főhadnagy meg Gerley Mihály százados vezette az egyik Héjjas-testvérrel.

S most tőlem kérdezősködtek az akademikusok.

Végül azt kérdezték, hány napig marad Pesten Hamelin tábornok?

Azt sem tudtam, hogy elutazott.

Valaki azt a hírt hozta, hogy tegnap Cenkről, Péterfáról, Koboldról és Szárazvámról is kiverték az osztrákokat.

Győzelem! Csupa győzelem!

Éjfélután búcsúztam el tőlük.

Mikor az előcsarnokba értem, hogy fölballagjak az emeletre, két görnyedthátú, tarisznyás magyar lépett be.

— Aggyon Isten! — mondták halkán s levették kopott kalapjukat.

A szálló portása hunyorogva nézte őket.

— No! Ez szálloda — szólt rájuk türelmetlenül. — Nincs üres szobánk.

— Tuggyuk, instállom, tuggyuk — bólogatott a két nagybajuszú jövevény. — Nem is azér gyöttünk.

— Hát miért?

— Másvégből. Aszongyák, hogy maj itt útbaírányítanak minket.

— Itt? De hova? És kiesoda? — csodálkozott a portás.

— Halkabban, könyörgöm! — bökött az ujjával az orra elé az öregebb. — Loppal járunk. Nem kő azt tunnyi mindenkinek.

S közelebb léptek göresös botjukkal a portás asztalához.

Visszafordultam a lépcsőről s lementem.

Rámfigyeltek.

Értelmes, öreg szemük felémpislogott a ráncos szemüregekből.

— Majd én eligazítom magukat, öregem.

Kiegyenesedtek s lábuk mellé állították a füttyköst.

— Köszönjük instállo — mondotta az öregebbik.

— Hát mi járatban vannak?

— Alássan jelentem, a berukkolás végett. Mer hogy hetvenhatosok vótunk valamikor. Magam nyócvankettőbéli, a komám meg kilenevenbéli rukkolás. Ú még vót a világháborúban is.

— Rarancénál, népfölkelésbe — tette hozzá bólintgatva a társa.

Elhűltem. Az öreg hatvan, a fiatalabb ötvenkétéves volt.

— Hm. Aztán hogy kerülnek most ide?

Az öregebbik meghuzgálta alig-őszülő bajúszát.

— Hallottuk, hogy megkerült a kumunista német. Hogy aszongyák haddal gyün ránk. Hát mink má betakarultunk, lecsépültünk a komámmal. Gondoltuk — ráérünk. Takarulás után gyünnek maj mások is utánunk.

— Derék dolog. Hanem hát maguk öregek már az ilyen virtusra.

— Könyörgöm — pislogott az öreg — azér a veres némettel tán még fölérünk. A gevert még bírjuk, kenyér, szalonna itt a tarisznyában, hát gondútuk, el köllünk gyünni.

— Csak azt tessék megmondanyi — szólt közbe a komája — hun találjuk a népfölkelő-komendót?

— Hát nézzék, legjobb volna, ha Felsőpulyára

mennének. Az imént hallottam, hogy ott táborozik Egán Imre méltóságos úr csapata.

Az öregebbik odafordult a komájához:

— Nem megmontam? Mingyán oda köllöttünk vóna mennyi.

A koma röstelkedve húzta le a fejét.

— Sose vót ott ergeneung — pusmogta. — Stand-béli koromban is, háborúkor is, itt köllöttünk jelentkeznvi, Sopronba.

— Hát most már mindegy — dörmögte az öreg.

— Ha eecer oda köllünk mennyi, hát odamenünk. Otthunrul közelebb esett vóna. Mer hogy szakonyiak vagyunk.

Megigazították vállukon a tarisznya hámját, följebb rántották a nadrágjukat, összébbhúzták a nadrágszíjjat s elköszöntek.

— Nugodalmas jóccakát a főhadnagy úrnak.

Elkísértem őket a Royal-kávéház sarkáig.

— A jó Isten áldja meg magukat! Derék, derék magyar emberek.

S markukba nyomtam minden cigarettámat.

— Köszönnyük. A főhadnagy urat is álgya meg. Nekieredtek az Ötvös-utcának.

Már messze kopogott a csizmájuk, amikor még egyszer megláttam őket az utcai lámpa fényében.

Tempósan szedegették a lábukat meg a botjukat. A tarisznya fölfehérlett a hátukon.

Azután eltűntek az éjszakában.

Olyanok voltak, mint két ormótlan, mozduló rögdarab.

Aldott rögei a magyar anyaföldnek...

XXIII.

Augusztus 31-ike csendes napnak indult.

A tisztek legnagyobb részét kiküldötte Ferrario az A-zónába.

Gundry-White, Gauthier, Jocard, Jamagutsi meg még vagy hatan, különböző irányokba futottak ki gépkocsijaikon. A kocsivezetők mellett Ostenburg-csendőrtisztek ültek, a lépcsőkön pedig egy-egy antantkatona kapaszkodott fegyveresen.

A Széchenyi-palotában féllüzem volt.

De Redon azért így is öklelő szemekkel méregetett.

A kis tenente adta meg rá a felvilágosítást.

— A tábornoki bizottság pecsétetes levelet kapott az este. A felkelő hadseregek főparancsnokságának jegyzékét. Ebben a tintaceruzával írott levélben, elég hibás francia nyelven, de mégis finom udvarias-sággal közölte a főparancsnokság, hogy mivel megállapítása szerint, a magas tábornoki bizottság állandóan tájékoztatja Bécsset a felkelők hadmozdulatairól, kénytelen ennek az állapotnak megszüntetését kérni.

— Hát ez csak elég érthető és szelid kérés! — tettem hozzá féltréfásan.

A tenente a térképre hajolva, tizedszer húzta végig az orrát a vasmegyei határon.

Végre megtalálta azt a falut, amelyet keresett, belebökött egy kék zászlócskát, gyönyörködött kissé a „terepen“ s csak azután válaszolt:

— Érthetőnek elég érthető kérés. A hang ellen

sem igen volna kifogás. De az, hogy: jegyzék! S főként az a fölényes fenyegetés, ami a végén van.

— Fenyegetés?

— Az. Mert ezek a kedélyes csavargók bejelentik, hogy amennyiben még egyszer hadműveleti közléseket hallgatnak le telefonbeszélgetéseinkben, akkor sajnálattal bár, de kénytelenek lesznek a miszsiót kikapcsolni az európai telefonforgalomból.

Csak ketten voltunk, hát hangosan elröhögtem magam.

Erre a kis olasz is körülnézett óvatosan s ő is nevetve dörzsölte össze a kezét.

— Tetszenek nekem ezek a rongyosok!

Kint a folyosón nehéz lépések zuhogtak.

A fölpattanó ajtóban Trotter százados szuszogott be.

— Good morning gentlemen!

Örömmel üdvözöltük a brit királyság fapipás kapitányát.

Felsőőr és vidékének zömök parancsnoka átment a szobán s benyitott De Redonhoz.

Megnéztem a tenente térképét.

Tegnap este óta csak egy kék zászlócskával volt több.

Ezt az imént szúrta helyére az olasz. Lent Vasban, Szent-Elek is a felkelők kezén van.

Átfutottam a bécsi meg a pesti lapok címeit.

A bécsiek háborogtak. Mindenért a magyar kormányt okolták. Bizonyígtatták, hogy az egész banditamozgalom mögött — a kormány megbízásából Gömbös Gyula nemzetgyűlési képviselő áll. S követelték az antanttól, hogy ne tűrje tovább ezt a gyalázatot.

A magyar lapok, erősen cenzurázva, a tegnapi elotti eseményeket közölték.

Az egyikben egy sűrűn cenzurázott verset olvastam.

S
P
szom
É
a ver
I
a két
M

Somog

Kuruc riadó a soproni sáncon.

Sajnáltam, hogy csak egyes sorai vannak meg.
Rövid idővel később meghozták a ma reggeli
szombathelyi lapokat is.

És ott, nagy örömömre, megtaláltam ugyanazt
a verset.

Igaz, itt is kihúzta egyes részeit a cenzura, de
a két lapból mégis össze tudtam állítani az egészet.
Ma is tudom e névtelenül megjelent költeményt.

Riadózzál pajtás! Régi dobok szólnak
S újult hangja kél a vén tárogatónak.
Lajtmenti porta vérvörösen lángol,
Riadó hát pajtás,
Kezdődik a hajtás,
Vak-Bottyán doboltat: ébredjen a tábor!

Tán a Heister tört be, vagy tán csak a fattya?
Akárki, ne kérdezd! Házunk gyujtogatja.
Nemes magyar nemzet sebei újulnak,
Riadó hát pajtás!
Csak egy kardvillantás
S meglásd: a patkányok mindjárt kipusztulnak.

Biztasd paripádat nagy-sebes járásra,
Idejében érzünk véres áldomásra!
Soproni sáncokról visszahull a német,
Rusznál megszorítjuk,
Újvárnál aprítjuk,
Hírmondója sem lesz tolvaj seregének!

Büszke Bécs városát egy-nap megnyargaljuk
S megkopasztjuk ott a duplafejű varjut,
Két nap elegendő, riadó hát pajtás!
Újhelyt zaboltatunk,
Bécsben megitatunk
S harmadnap végetér a kutyafullasztás.

Soproni sáncoktól, híres Bécs faláig,
 Verjed, üssed testvér. halálíg, halálíg!
 Kergessen a bosszú, sebesszárný harag,
 Bécsi nagyverdőig,
 Régi temetőig
 Erdők, mezők, véres testtel rakodjanak!

Kössed már a kardot, gyere ki, gyere ki
 Kurucoknak dobját akárki vereti!
 Egy életem immár és egy a halálom,
 Bottyán háborúját,
 Rákóczi bosszúját,
 Ha addig élek is: megállom, megállom!

Valóban nem remekmű ez a vers.

De a keserűségében, szilaj vadságában, benne
 lüktet azoknak a zaklatott napoknak dühös len-
 dülete.

Az ismeretlen költő felüvölt s a magyar lélek
 kiáltását üvölti, ha a hivatalos politika százszor is
 azt parancsolja a felkelőknek, hogy: vissza!

Hogy is mondta a multkor Jocard őrnagy? Ha
 egy eszmének már költői vannak... Mit szólna Jo-
 card, ha ezt a verset le tudnám neki fordítani?

A röptében papírra vetett verset eltettem s to-
 vább lapoztam.

Az olasz hadnagy is belebujt az ujságokba.

Valamennyi pesti lapban benne volt egy rö-
 vidke, apró hír:

A kormányzó, Prónay Pál kir. kamarást, huszáralezredest,
 saját kérelmére, a nemzeti hadsereg kötelékéből elbocsátotta.

A tenente összezsapta a Popolo d'Italia sűrű-
 betűs lepedőit, melyekbe csak az imént temetkezett
 bele.

És megszólalt:

— Ennek se örülnek majd a generálisok!

S elém dobta a lapot.

Az Egyesült Államok különbékét kötötték Magyarországgal — írta az ujság. — S a területi rendelkezésekből kihagyták az új határok felsorolását.

Beledobbant a szívem. De legyűrtem az örömet s közömbös hangon jegyeztem meg:

— Nem értem a jelentőségét ennek a hírnek. S főként nem tudom, miért érinti majd kellemetlenül a tábornok urakat?

A kis tenente úgy nézett rám, mint valami agyalágyultra.

Közelebb lépett hozzám és dörmögve mondta:

— A határmegjelölések nem véletlenül maradtak ki az amerikai békeokmány szövegéből. A vak is látja a szándékosságot. Amerika hangsúlyozni kívánja, hogy a trianoni határokat nem tekinti véglegeseknek. Ez pedig még magasabbra lobbantja majd a felkelés lángját. Holott itt már mindenki lanyhulónak vélte.

Szerettem volna megölelni azt a kis cigányképű olaszt.

De Redon szobájában erősödött a beszélgetés, lépések közeledtek, majd megnyílt az ajtó s a capitaine elbúcsúzott Trotter századostól.

A felsőőri medve kinézett az ablakon s lekiáltott a kapu előtt ácsorgó katonasofőrökhöz:

— Hello Black?

Senki sem mozdult.

— Black!

A szólított Black bizonyosan belépett egy percre a Royal-kávéházba, mert nem jelentkezett.

Trotter tehát szétvetette a lábait a szoba közepén s miközben tömni kezdte a pipáját, elmondta új monológját:

— Angol embernek meg kell örülni. Most már nyakig benne vagyok a hadműveletekben. Meg a

pácban. Az ember jelenti tegnapi eseményeket. Tábornok hallgatja. Az ember vázolja, hogy Felsőőrre osztrákok bevonultak. Két Volkswehr-század. Jó felszerelés. Négy szép új autobus. Nyüzsgés. Szálláskeresés. Századok községháza előtt táborban. Fegyverek gulában. Osztrák örül. Az ember azt mondja, hála Istennek. Felelősségnek vége. Gyönyörű délután. Pinka medréből egyszerre kilene rongyos föl az útra. Kézigránátok zuhognak. Volkswehr üvölt, kapkod. Ugyanakkor állomásról is tűz. Főutca végéből géppuska. Pánik. Osztrák az iskolában próbál lábat vetni. Csizmás rongyosok hajrázva neki. Kézigránáttal. Osztrák vadul nyargal hátrafelé. 362-es dombon még ellenállás. Háromtól hatig tűzharc. Volkswehr onnét is elinal. Rongyosok röhögnek. Rengeteg zsákmány. Négy autobuszt megfordítják. Rongyosok föl. Autóbusszal üldözés Szent Elek felé. Éjjelre kezükben van. Ördögi suhancok. Huszonnyolc ember meg egy géppuska. Két egész századot kerget pokolba. S veszteség nulla. Az ember nem hisz a szemének. Az ember jelenti. Tábornok érdeklődik, közbelépett-e az ember tiltakozva. S dühbe gurul, hogy miért nem. Angol embernek meg kell örülni. Tegnap ordítás a beavatkozás miatt, ma lehordás a semlegesség miatt. Így azt már jelenteni sem meri az ember, hogy gratulált bandafőnököknek, ragyogó sikerhez. Nagyszabású fickók. Álnevet használnak. De az ember kiszimatolja az igazit is. Taby Árpád, Gerley Mihály, Héjjas Endre. Autóbusszon üldözés. Földöntúli ötlet. És az ember nem láthatja, mi történik tovább. Angol embernek meg kell örülni.

Black, az angol katonasofőrök gyöngye jelentkezett az ajtóban.

Gazdája erre megigazította a vállszióját, meghajolt, fölcsapta lapos sapkáját s füstfelhők között, morogva távozott.

utca
tűnt
jába

egy
a lá
féle
gök

ből
ját
ném

pus
Gép
nek
vad
ban

Nag
ban

egés
meg
mor
rejt
dár
meg
vet
kok
ezre

Két perccel utóbb befordult autójával az Ötvös-utcába.

...Délután egymásután futottak be a többiek s tűntek el jelentésre Ferrario meg Gorton szobájában.

Mindannyian találkoztak felkelőkkel.

S miközben utóbb kieserélték tapasztalataikat egymással is, félmondataikból kirajzolódott előttünk a lázadás külső képe.

Sehol sem látni őket csapatosan. De úton-út-félen, erdőn, mezőn, hidak alatt és faluszéleken rö-
gök és bokrok mögött föl-fölbukkannak.

Gauthier szerint mese, hogy más országrészekből verődtek össze. Ötször is feltartóztatták az autóját négy-öt emberből álló csoportok. Mindegyikből németül válaszolt valamelyik.

Sok közöttük a tanult ember.

Felszerelésük, ahány legény, annyifajta. Vadászpuskától a legújabb Mauser-fegyverig mindenféle. Géppuskát nem láttak náluk. De kézigránátja mindnek van. Ruhájuk: a rongyos ködmöntől a jószabású vadászruháig, minden elképzelhető darab. Altalában azonban rongyosak, ápolatlanok.

Jocard őrnagy azt tapasztalta, hogy udvariasak. Nagyrészüik katona lehetett a háborúban, mert hadban-tanultaknak látszanak.

— A cselvetésnek és megtévesztő felfarangnak egészen újszerű fogásaival dolgoznak — állapította meg Gundry-White is. — Az osztrákok mind azt mondják, hogy a banditák állandóan telefonálnak s rejtelmes üzeneteket adnak le. Zászlóaljokról, dandárok mozgásáról, ütegek útbaindításáról. Máskor meg írott, titkos üzeneteket bíznak jámbor szántóvetőkre, nyilván azzal a szándékkal, hogy az osztrákok kezébe kerüljenek. Sommer osztrák csendőrezredesnek külön rejtjel-megfejtőket kellett kérnie,

hogy megfejtse. Ezek az üzenetek is hadilétszámú századok és ezredek felett intézkednek.

Faltam a híreket. Száz fülem támadt. Minden agysejtembe adatokat rögzítettem. Közben meg úgy éreztem magam, mint akit hájjal kenegetnek.

A kis Jamagutsi nevetett. S tört angolsággal elmesélte a vulkapordányi osztrákok tapasztalatát.

Vulkapordánnyal szemben egy tágas lejtőn az esti órákban tüzek gyulladtak ki. Az osztrákok számolni kezdték. Egy... kettő... három... nyolc... tíz. Egész tábor volt. Arrább megint egy zászlóaljnyi táborvonal tüzei. Este tizenegyig egész brigád táborozott le, a tüzek után ítélve.

A csendőrszázad erősítést kért, védelemre készült a Vulka tulsó partján s hajnalig virrasztott.

Akkor kisült, hogy a banditabrigád eltűnt az éjjel.

A kiküldött járőr megállapította, hogy e tüzek mellett nyoma sem volt táborozó csapatoknak. Két-három ember hordhatta össze a rőzsét s az gyűjtötte a tüzeket — megtévesztésre. Viszont a vagy nyolc kilométerre levő Selegszántóra — ahonnét az őrség felét Vulkapordányba vonták az osztrákok — ugyanaznap éjszaka öt magyar fegyveres besétált s kézigránátot hajított a csendőrök közé. Sebesülés nem történt, de a zürzavarban tizenöt tartalék-fegyver s vagy nyolc teljes csendőrszerelvény meg a csendőrök kétnapi élelemporciója eltűnt.

— Hallatlan! — méltatlankodott De Redon, hivatalos arccal. De belülről alkalmasint éppen olyan hangtalanul nevetett, mint a ferdeszemű kis ezredes. Hiszen végeredményben katona volt.

Estig kattogtak az írógépek az egész épületben. Gőzerővel készültek a jelentések.

Ferrario tábornok Villani bárót is csak késő este bocsátotta el. Addig szinte szünet nélkül tárgyaltak.

A kis tenente, aki a Royal-szállóban lakott, hazafelé menet mesélte, hogy az este tízkor érkezett jelentések szerint a szénásgödöri felkelő raj ma továbbnyomult, elfoglalta Nád, Felsőújlak meg Radafalva községeket s elérte a régi osztrák határt. Huszonegy ember és egy géppuska.

Akkor már a fejemben volt minden adat.

A tenente egész térképe.

S azt is tudtam — a bányászakadémikusok tegnapi közléseiből — amit ő nem tudott.

Azt, hogy a szénásgödöri csoport, amely utat tört a régi határig — Füvessy Imre hadnagy maroknyi felkelő raja.

— — — — —
... Két nap telt el különösebb események nélkül.

A város mind nagyobb biztonságban érezte magát. Csak az öröm ment át olyan valahogy-csak-leszféle hangultba.

A misszió izgalma is lelohadt.

Kezdtük megszokni a bizonytalanságot.

Azt a tudatot, hogy háború van s még sincs háború.

A felkelők mozdulatairól nem érkezett újabb hír.

Davy tartománybiztos, aki egyre Bécs és Sopron között cikázott — az A-zónában persze mindig Ostenburg-tisztekkel — ismét vidámabban nézett a világba.

De Redon is megnyugodva állapította meg, hogy úgylátszik, a magyar kormány leintó parancsa már érvényesül. Felkelőket már csak imitt-amott látni. Néhány nap múlva megint szóba lehet hozni az átadás végrehajtását.

Nekem a szívem szorult össze erre.

Olyan hír is keringett, hogy Gömbös képviselő lent járt volna Sopronban, itt találkozott volna Héjjas Ivánnal, igyekezett őt rábírní a leszerelésre.

Mások úgy tudták, hogy Gömböst csakugyan ilyen parancsal küldötte volt a kormány Sopronba, de ő ehelyett megfogadtatta Héjjassal, hogy bármi lesz is: továbbbharcol.

Nem tudtam megállapítani, melyik hír igaz, de erősen kedvetlenített a mendemonda is.

Hát mégis?

Csak szalmaláng volt?

Kifogyott a tarisznya, hát most már hazamegy a gárda?

A kis tenente letagadhatatlan kedvetlenséggel nézte a térképet. A gombostűk megtorpantak. S megint átalakult szenvedélyes stratégiából a misszió szürke hivatalnokává.

— Remélem, csak átcsoportosítanak — dörögte egyszer, mikor magunkra maradtunk. — Azért nem látni őket. Alkalmasint nappal rejtőzködnek s éjszakánként húzódnak az új támadópont felé.

De már ez se nagyon vigasztalt. A levegőben volt valami, ami azt sejtette velünk, hogy a lendületnek vége. Pacifikálódunk.

Már csak az akadémikusok sugdolózása volt vigasztaló jel.

Másodnap este megjött Hamelin tábornok Budapestről.

Az arca megelégedett volt.

Besietett Ferrariohoz.

Hivatták Villani bárót, meg Köhler magyar ezredest is.

Azután átmentek Sigrayhoz.

Később kiszivárgott a hír, hogy Hamelin Bethlen miniszterelnökkel tárgyalt. Megállapodtak abban, hogy a főkormánybiztos holnap vagy tíz antanttisztet kér s azok két-két magyar tiszttel ki-mennek az A-zónába és igyekeznek rábeszélni a felkelőket a visszatérésre. A helybelieket pedig le-

csillap
a vér
arra,
sen ó
eleme
össze,
beava
S
A
A
G
gyal
L
szíver

csillapítják. Magyarország érdeke, hogy vége legyen a vérontásnak. A kormány a legnagyobb súlyt veti arra, hogy a bandaharcok megszűnjenek. Különösen óva int a miniszterelnök attól, hogy a felelőtlen elemek a cseh határ mentén csehekkel tűzzenek össze, mert ez a csehek, szerbek és románok azonnali beavatkozását jelentené.

Szóval: finita la commedia!

A Pannónia üres volt.

Antanttisztek lézengtek benne.

Gundry-White egy skót highlander-hadnagygyal billiárdozott.

Lefeküdtem, Olira gondoltam és nagyon fájt a szívem.

XXIV.

A kétnapos szélesend után megint fölviharzott az események rohanása.

Szeptember 3-án reggel híre jött, hogy Egán Imre borostyánkői birtokost, volt főispánt, a felkelők egyik lovasrajának vezetőjét Lantosfalvánál törbecsálták az osztrákok és súlyosan megsebesülve Kirchschlagba hurcolták. Társa, Roskovits tartalékos főhadnagy, szívlövessel bukott le lováról.

A város fölzúdult.

A szemekben bosszú villámlott.

Ha van még vér a rongyosokban, lendület a felkelésben, akkor most történnie kell valaminek!

Láttam Kászony Jósát sötét arccal egy parasztszekéren.

A szekér a Rákóczi-út felől jött végig a Szechenyi-téren, befordult az Ötvös-utcába s déli irányban zörgött tovább.

Kínzó türelmetlenség szállott meg.

Szakadatlanul a jövő-menők, meg a telefonálók ábrázatát lestem.

Valami fölszabadító híradásra vártam.

S ehelyett más jött.

A „Deutsches-Haus“ egyik szemüveges hivatalnokja izgatott örömmel rohant át a szobán Ferrario ajtaja felé.

— Endlich! — kiáltotta s eltűnt De Redon ajtaja mögött.

F
antar
Bánfi
hogy
tanus
den z
A ko
hisze
antar
lelküs
ország
tek T

P
hogy
Ha a
hetsé
M
gábar
sabb
S
érni
E

—
A
Próna
ságát
Cserk
jobbo
zöld

M
A
kénys
C
báróv
szerin
trans

Félóra mulva az egész palota tudta, hogy az antantkövetek jegyzéket adtak át Budapesten Bánffy külügyminiszternek. Ebben megállapították, hogy a magyar kormány bebizonyítottan ellenkezőt tanusít Nyugatmagyarország átadása ügyében. Minden zavarért a magyar kormányt teszik felelőssé. A kormány magatartása annál elítélendőbb, mert hiszen Baranya s a déli végek visszaadásakor az antant a legmesszebbmenő lojalitással és nagylelkűséggel bizonyította jóakarát. Nyugatmagyarország tehát azonnal átadandó, amire a Nagykövek Tanácsa tíz napi határidőt szab.

— Örület! Hát nincs irgalom!

Pedig egyik-másik bécsi lap már azt emlegeti, hogy vessenek véget a vérontásnak mindenáron. Ha az átadás csak osztrák emberek élete árán lehetséges, akkor inkább hagyják abba az egészet.

Még a bécsi szövetségtanács külügyi bizottságában is ilyen hangok hallatszottak s egyre haragosabban támadták Schober kancellárt.

Szóval: a rongyosak harcának gyümölcsei már érni kezdenének és most . . .

Ej, verje meg az Isten ezt a cudar világot!

— — — — —
A szombathelyi antantmisszió szerint Vasban Prónay Pál vette át a szabadesapatok főparancsnokságát s megállapította a felkelők egyenruháját. Cserkészing, civilnadrág, vagy csizmanadrág, bőrv, jobboldalt felcsapottszélű burkalap, rajta jelvény: zöld pajzsban a kettős kereszt.

Most már késő.

A szalmaláng kilobbant. S a kormányt is térdre kényszerítik.

Csak még arra háborodtam föl, amikor Villani báróval közölték a legújabb párisi jelentést, amely szerint a csehek felajánlották haderejüket a plan de transfert zavartalan lebonyolítására.

Ó, a hiénák!

Hogy azután ittragadjanak s megteremtsék a folyosót a szerbekhez. Az annyira sóvárgott „corridor“-t!

Veríték gyöngyözött a homlokomon.

Úristen, de nehéz kereszt: magyarnak lenni! Parázs az útja Bethlen Istvánnak, parázs Sigraynak. De parázs a felkelőknek is. A legtüzesebb parázs pedig Villani Frigyes bárónak, meg nekem, akiket idebilincseltek a porkolábok és pribékek közé . . .

Délben még befut egy jelentés, hogy a banditák járőrharcekat vívnak Szentmargitbánya környékén.

De a tenente legyint. Nem érdemes jelezni a térképen.

Egy másik jelentés Kirchschlagról jött. A banditák írásban fenyegették meg az osztrákokat, hogy ügyeljenek a rab Eganra, mert minden osztrák fogoly sorsa aszerint fordul, amiként ők bánnak a sebesült felkelő-vezérrel. — Ugyanez a hír számolt be arról, hogy a banditákat tegnapelőtt Radafalvánál, félórával ezelőtt pedig Salamonfalvánál visszaverték. Négy sebesültet cipeltek hátra magukkal.

. . . Szívdobogtató várakozással telt el a délután.

Viola szegény, panasszal, vággyal tele levelet írt.

Édes, egyetlen, szenvedő párom!

Hát én!

Azt írtam: úgy lehet, rövidesen hazamehetek.

És másnap, ebéd előtt kirohan a kis olasz tenente, lekapja a kardját, sapkáját a fogasról és rekedten kiált rám, hogy készüljek.

Félperc múlva nagy, szürke autóban ülünk.

Ferrario, Jocard, a tenente, meg én.

Az olasz katonasofőr mellett egy Ostenburg-

főhad-
zásnál

F

A

B

utca,

vágun

J

átsüvi

nél ke

Szaba

pere

térünk

E

B

M

—

N

venöt

E

zihál,

tempó

R

Ó

F

K

H

N

indul

E

K

—

megyi

E

szadör

főhadnagy. A nevét nem értettem a bemutatkozásnál.

Ferrario türelmetlenül int;

— Avanti, avanti!

A csendőrtiszt irányítja a kocsivezetőt.

Befordultunk az Ötvös-utcán. Azután: Magyar-utca, Kőfaragó-tér, Kőszegi-út. A téglagyár előtt átvágunk a síneken és — hajrá!

Jobbról elmaradnak a sopronkörnyéki erdők, átsüvitünk Harkán, valami ismeretlennevű községnél keresztezünk megint egy vasútvonalat, azután Szabadbáránd, tíz perccel később: Alsópulya, néhány pere mulva Felsőpulya, majd Kőszeg előtt jobbra térünk.

Erdők.

Balról patak.

Mindig mellette visz az út.

— A Gyöngyös-patak — szól hátra a főhadnagy.

Nézem az órát a szédítő rohanás után. Negyvenöt pere alatt száguldottunk idáig.

Erdős hegyek között emelkedik az út. A kocsizihál, a motor dühösen kapaszkodik, mégis lassú a tempó.

Rőt... Rendek... s újból erdő.

Óráknak tűnő negyedóra.

Ferrario és Jocard szótlanok, sápadtak.

Kínzó érzés gyötör.

Hova rohanunk és miért?

Nagy dolognak kell lennie, ha maga Ferrario indul útnak.

Előrehajolok a csendőrhöz.

Kakastollai az orrom körül libegnek.

— Az Istenért, mi van? — dörmögöm. — Hova megyünk?

Előremutat, mintha az utat magyarázná s visszasadörmög:

— Németgyirót, Lantosfalva és Pörgölény táján hajnal óta heves harc dühög.

S most balra mutat megint, mintha a vidéket magyarázná:

— Többet mi sem tudunk. Csak még azt, amit ezek az urak aligha tudnak. — S most suttogóra fogja a hangját. — Hogy Taby, Gerley, Héjjas Endre, Budaházy Miklós, meg Láner Pista egyesültek. Megtorlás Egán Imréért.

A motor dohogva dolgozik.

Község. Fölötte gyönyörű vár.

A községtáblán: Léka.

Messze, balkéz felől, magas, erdős hegylánc. A kadétiskolai földrajzóra jut az eszembe, mikor rámutat a csendőr:

— Az Irottkő.

Fensíkon futunk tovább, gyorsuló ütemmel.

S egyszerre gépfegyver-dadogás kerepeli túl a motorzúgást.

A szívünk kalapálni kezd.

Fordul az út. Északnyugat felé.

Malom mellett lassul meg a kocsifutása.

A malmon túl, a túlsó hegyoldalon: község.

Ferrario a térképére hajol.

A csendőrfőhadnagy azt mondja:

— Németgyirót. Németül Geresdorf.

Óvatos figyelemmel vezet a sofőr.

Előttünk az úton füst, por.

Megint malom. Tetején tátongó lyuk. Belseje szétrombolva. Előtte fegyvertelen, laposapkájú osztrákokat őriz két szuronyospuskájú, borostásképű legény. Az egyik csizmában, a másik félcipőben. A félcipősnek kötés van a homlokán, a csizmásnak meg a balkeze két ujját kötötték be.

Ferrario megállítja a kocsit. A foglyok vára-kozva könyökölnék föl a patak partján, az összerombolt malomkerék előtt.

Ör
mindig
lyaikat
Ész
kadtla
verzaj.
Vis
Fer
csodák.
A
—
—
—
Mo
—
Ern
rágjuka
—
arcú al
—
rario.
—
kat. A
Hogy el
Fer
másra.
—
Mos
Mű
Nag
tyánkör
támadás
hez tar
század
Hár
lyik he
mulva

Örzöik ellenséges szemmel merednek ránk. De mindig úgy állanak, hogy szemmeltarthassák foglyaikat is.

Északról, másfél-két kilométer távolságból, szakadatlan puskatűz hallatszik. Időnként gépfegyverzaj.

Visszhangosak tőlük a hegyek.

Ferrario megkérdi németül a felkelőket, kicsodák.

A félcipős felel, kifogástalan németiséggel.

— A déli felkelősereg harcosai.

— Kik a parancsnokaik?

— Erre nem válaszolok.

Most a foglyokhoz fordul a tábornok:

— Mikor estetek fogságba?

Erre mind fölállanak s összefogják elől a nadrágjukat.

— Ma délelőtt, Herr Offizier — feleli egy csinos arcú altiszt.

— S miért fogják a nadrágjukat? — kérdi Ferrario.

— A bandita urak levágták az összes gombjainkat. A cipőnkéből is kifűzették s elvették a zsinórt. Hogy el ne szökhessünk. Így nem lehet futni.

Ferrario és Jocard csodálkozva néznek egymásra.

— Mit tudnak a hareről?

Most egyszerre akarnak beszélni mind.

Művészet eligazodni.

Nagyjában az történt, hogy a felkelők Borostyánkőn egyesülve, virradat előtt csoportosultak támadáshoz. A foglyok a németgyiróti csendőrséghez tartoztak. De a szomszédos Pörgölényben több század erejű Volkswehr pihent.

Háromnegyedhárom lehetett, amikor valamelyik hegyen felrepült egy vörös rakéta. Kevés idő múlva puskázás hallatszott Fehérpatak felől.

Virradatkor megrohanták Németgyirót is. Heves utcai harc után az osztrák csendőrség visszahúzódott s harcolva hátrált Pörgölényig. Az üldözők egyre a sarkukban. Ezt a malmot is akkor rombolták szét kézigránátokkal. Úgy mondják, azért, mert ennek a molnárja árulta el Egán Imrét.

Jocard megérintette Ferrario karját s előrehallgatóznak. Pörgölény előtt óriási porfelhő, de mintha a harc gyengülne.

Az osztrák altiszt kapkodva mondja tovább, hogy Németgyirót eleste után a hátuk mögött is jelet adtak a banditák, valami rúdra tűzött, égő szalmacsóvával. Nyomban rá géppuskatűz porzott végig a hegyekről, le az útra s verte a hátrálókat egész Pörgölényig.

— Ott még harcoltunk — veszi át egy aranyfogú bécsi csendőr a szót — de hátrálnunk kellett, mert a magyarok a géppuskáinkat is kézigránáttal rohanták meg. Akkor fogtak el minket is.

Most autó duhog föl Léka felől.

— Itt az autóbusz! — szól a félcipős felkelő s rákiált a foglyokra: — Auf!

Még csak annyit tudunk meg, hogy a pörgölényi osztrákok erősítéseket kértek a szomszédos osztrák városkából, Kirschschiagból s onnét útba is indították a 9. Volkswehr-ezred III. és V. zászlóalját. Azóta alkalmasint azokkal marakodnak a bandita urak.

Közben fölér az autóbusz. Rajta fölírás: A felkelő hadsereg tulajdona. Egyébként osztrák Steyr-kocsi.

Ferrariot bosszantja, hogy se szó, se kérdés, elhajtják előle a foglyokat, hát ő is indul. Beszállunk a kocsinkba.

Még hallom, amikor a félcipős felkelő azt mondja fordulás közben az autóbusz vezetőjének:

— Később még egyszer kell fordulni. Halottaink

meg

vagy

L

ren á

K

H

rek b

A

T

J

F

A

hever

kötsz

ember

F

A

B

kívül

B

elő s

Zsigm

K

T

kelő. ő

csaikk

A

lább

fegyv

kars

kájá

géppu

A hal

káika

zurger

A

K

Somog

meg sebesültjeink is vannak Pörgölényben. Meg vagy három tucat fogoly.

Lassan, lépésben halad a kocsink a portengen át.

Kátyúk, gödrök, elhajított osztrák szerelvények. Házak. Sok betört üvegablak. Riadtarcú emberek bámulnak ki az ajtók, ablakok mögül.

A falu közepén, az útkeresztezésnél autó.

Trotter kapitány izgul mellette.

Jelentkezik. Rekedt, fáradt és izgatott.

Félrevonul Ferrarioval és Jocard-al.

A szomszédos vendéglőben: sebesültek. Szalmán hevernek. A helybeli orvos kapkod közöttük. Nincs kötszere. Legtöbbjük osztrák. A 9. gyalogezred emberei.

Felfedezek egy magyar felkelőtisztet is.

A torkán, lábán, karján — kötés. De cigarettázik.

Beszélni nem tud, mert toroklövése van. Sezenkíven kívül még négy sebe.

Bemutakozom. Biccent. Papírt, ceruzát vesző elő s írásban felel. Így tudom meg, hogy Beretvás Zsigmond tartalékos zászlós.

Kezetszorítok vele s kimegyek a ház elé.

Túlhan húsz osztrákot őriz egy lábontlott felkelő. Összefogott nadrággal lötyögnek füzetlen bakan-csaikban.

Az útkeresztezésnél Trotter magyarázza kézzel-lábbal Ferrarionak, hogy innét lött két osztrák gépfegyver Németgyirót felé. Azután egy magas, karcsú magyar tiszt előremászott a maga géppuskájával s hatszáz méterről összelötte a Volkswehrgéppuskásokat. Alig tudott egy-kettő elmenekülni. A halottaik a templom mellett fekszenek. Géppuskáikat nyomban az osztrák ellen fordították az inzurgensek. Most már nyolc gépfegyverük van.

Alkonyodni kezd.

Kirchschlag felől sebesültek ballagnak be.

Azok mondják, hogy a felkelők már ott viaskodnak.

Úristen! Az már túl van a régi határon.

Egy búrkalapos, sántító úrifíú bekiabál a vendéglőbe:

— Kirchschlag elesett! Megbosszultuk Egán Imrét! Elfoglaljuk az egész vörös Ausztriát!

— Éljen Taby... éljen Budaházy... éljen Gerley... Francia-Kiss... — nyögik a sebesültek.

Rozoga szekér zörög be Kirchschlag felől. Megáll a templom előtt.

Egy fölkelő, meg a sváb kocsis ugrik le róla.

Szakadozva mondják, hogy Nemetz Ferenc tartalékos főhadnagyot hozzák, Kirchschlag előtt esett el. Szegedi iskolaigazgató. Hat gyerek maradt utána.

Leemelik búsan s a templom elé viszik. Elszorul a torkom.

Most visszaballagnak a kocsihoz. Költögetik a másik sebesültet.

Nem mozdul.

Az orvos fölhág a szekérre, lehajol s félperc múlva leszól:

— Halott.

A kísérő fölkelő fölordít:

— Lehetetlen! Könnyű vállövése volt!

— Meg egy tüdőlövése. Ezen nincs is kötés.

— Tót iz a? — hördül föl a kocsis.

— Ó, a gazok! — dühöng a felkelő. — Élt! Félúton rálóttek az erdőből a kocsinkra. Fegyverhez kaptunk, ő is, én is, még ez a derék öreg kocsibácsi is. Visszalóttünk. Akkor kaphatta szegény a másodikat.

Csönd.

Leveszik az új halottat is s viszik a többi mellé.

Ferrario, Jocard és Trotter megrendülten állnak a szekér mellett.

Ferrario intézkedik. Trotter autója vegye fel a

legutósebb sebesülteket s vigye le Kőszegre. Rendeljen szekereket és gondoskodjék a sebesültekről. És továbbhajtunk Kirchschlagba.

Az úton többször megállítanak felkelő-járőrök. S azután a város előtt az osztrákok.

A Volkswehr-ezred védőárkokat ás lázasan.

Mire beérünk, vörös alkonyfényben, még remeg a városka.

A berohanó banditák vad pánikot okoztak.

Már nincsenek itt. A Volkswehr az egész környékről felvonult s rendet teremtett. De fönt a hegyekben még felhangzik néha-néha a lövöldözés.

Osztrák alezredes jelentkezik Ferrarionál. Jelenti, hogy négy zászlóalj van védőállásban. További kettő útban a szomszéd városokból. A magyarok zöme elvonult Rámóc felé. Az onnét visszavonult őrség szerint Rámócot is megszállották.

— Mennyi a veszteségük önöknek? — kérdi a generális.

— Nem tudjuk még. A Volkswehrből közel kétszáz ember hiányzik. A csendőrség?

És vállat von.

— Milyen erő támadott? — kérdi Jocard.

— Éppen most vallatjuk a foglyokat, — feleli az alezredes. — Kettőt fogtunk. Parancsoljanak befáradni, itt vannak a szomszéd házban.

Belépünk. Valami raktár.

Gyertyafény, asztal, Volkswehr-tisztek. Előttük két kócos, borotvátlan, civilruhás legény. Az egyiknek a fején kötés van, véres zsebkendőből.

Dacosan hallgatnak. Az egyik jóruhájú fiú, a másik szegény gazdalegénynek látszik.

Az Ostenburg-tiszt meg én kérdezzetjük őket.

Magukról vagy a csapatukról nem adnak felvilágosítást.

De valahogy kiveszem belőlük s persze elhallgatom a missziósok meg az osztrákok előtt, hogy az

egyik ceglédi legény, a másik meg magyaróvári gazdász. Ez sárvári fiú.

Csak akkor ered meg a nyelvük, amikor az osztrák veszteségekről érdeklődünk. A halottak és sebesültek számát ők se tudják, mert az osztrákok nagyrészüket magukkal vitték.

— S ti hány foglyot ejtettetek? — kérdem a gazdásztól.

— Kirchschlagig hatvanhetet, de tessék kétszázat mondani — feleli gyorsan a fiú.

— Ők kétszázról tudnak — mondom azután németül Ferrario felé.

— S ti mekkora erővel támadtatok? — fordulok megint a fölkelőhöz.

Elmosolyodik.

— Sohse voltunk még ilyen sokan. Kétszáznegyvenen. De tessék húszezret mondani. Meg hat géppuskánk és két aknavetőnk is volt. A zsákmányolt osztrák gépfegyverekkel a végén nyolccal dolgoztunk. Az aknavetők nem jutottak szóhoz, mert Taby Ford-autója még Fehérpatak előtt kigyulladt és szakadékba zuhant. Csak a kézigránátokat tudtuk róla megmenteni. Eloltottuk. A tokos észre se vette, de az aknákat már nem tudtuk tovább cipelni.

— Qu'est-ce qu'il dit? — kérdi tőlem Jocard.

A fogoly gyorsan hozzáteszi még:

— Tessék azt mondani, hogy húszezren voltunk s húsz géppuskánk volt.

Alig tudom elfojtani a mosolyt.

És csak ötszáz fölkelőt, meg tizenkét gépfegyvert jelentek Jocardéknak.

Az osztrák alezredes nem hiszi. Legalább négyezerre s harminc géppuskára becsüli a támadók erejét. Hiszen négy Volkswehr-zászlóaljat kellett ellenük felvonultatni.

Ferrario indít.

Kilépünk a lesötétített utcára.

Azt mondják, hogy most hoztak be egy magyar halottat a városka előtti kereszt alól.

— Tiszt lehetett — dörmögi valaki.

Megemlítem a tábornoknak.

Látni akarja.

Egy palánk mellé tették le az útra.

Villany-zseblámpa villan.

Széparcú fiatalember a halott. Az egyik szemén görcsösen őrzik a megdermedt arcizmok a monoklit.

Ferrario kiszóliittatja a foglyokat. Hátha ismerik..

A lámpafényben rámerednek búsan.

S leveszik a kalapjukat.

— Nem... nem ismerjük — rebegik.

De amikor tovább indulunk s a villanylámpa kialszik, fülembé dörmögi a gazdász:

— Hanusz Ferenc tartalékos huszárhadnagy, műegyetemi hallgató Pestről. Vőlegény volt szegény.

Megszorítom a gazdász karját s odasúgom:

— Bátorság! Isten áldjon!

Ferrario még leszól az autóról németül:

— Emberséget a foglyokkal, uraim!

S megkérdezteti velem tőlük, van-e valami panaszuk?

— Tegnap este óta nem ettünk, — mondják egyszerre. — Csak támadás közben haraptunk egy-egy almába a kertekben.

Lefordítom.

Ferrario az alezredes gondjába ajánlja őket.

A kocsi fényszórói fölragyognak.

Robogunk Pörgölény felé.

Felkelő-őrsök állanak úton-útfélen.

Pörgölényben csönd, a község sötét. Csak a vendéglők világosak, meg az egyik udvar. Ott öt tábori konyhán főznek. A gulyáságútkban gőzölögve fortyog az étel.

— Ezeket a konyhákat Kirchschlagban zsákmányolták — kiáltja hátra a csendőrtiszt.

Hm. Lassankint felszerelődünk, gondolom.

Rámóc felé olyan rossz az út, hogy le kell mennünk Kőszegre.

Még a városba is befordulunk, mert benzint kell felvenni.

A főtéren ácsorgó tömeg.

Nagy morajlással tárgyalják a pörgölény—kirchschlagi csata híreit.

A csendőr leszáll a benzinkútnál s bemegy a közeli trafikba. Visszajövet szóbakoveredik az emberekkel. Látom, hogy följegyez valamit.

... Késő éjszaka van, mikor befutunk Sopronba.

A tábornok egyenesen az Esterházy-palotához hajtat.

Ott elbocsátja a csendőrt, az titokban a maromba nyom egy cédulát, szalutál s mi fölmegyünk a főkörmánybiztoshoz.

Éppen nála van Gorton és Hamelin is.

Sárkány Barna szobája merő cigarettafüst.

Ferrario és Jocard eltűnnek Sigray ajtaja mögött, mi meg leülünk a kis tenentével De Redon és Gundry-White közé.

A kis olasznak egész délután nem volt egy szava sem. Most suttogva, lángoló arccal számol be De Redonnak.

Mi többiek hallgatunk.

Előveszem a csendőrtiszt céduláját. Olvasom suttyomban.

Felkelők vesztesége: Halottak: Kalocsay Imre óvári gazdász, Hanusz Ferenc technikus, Nemetz szegedi tanár, Párvy Kornél komáromi szolgabíró, Válik László városföldi, Tóth Mihály kecskeméti, Német István szentkirályi gazdalogény, Achmed bosnyák vásári árus és egy ismeretlen felkelő. Tehát kilenc halott és huszonhat sebesült,

M
mott
V
K
H
Sigray
In
—
A
válasz
—
—
Éj
Ne
Az
Na
van it
A
kóvály
—
kiáltot
—
magya
Ist
hiszen
föl az

Mély sóhaj emeli meg a mellemet. S ülünk nyomott szótlanúsággal.

Végre nyílik az ajtó.

Kilép Ferrario, Gorton és Hamelin.

Hamelin az ajtóban még egyszer visszafordul Sigray felé.

Ingerült, rekedt hangon szól:

— Mais, c'est la fin de la Hongrie!

A gróf síma arca nyugodt marad s csak ennyit válaszol:

— Ou le commencement peut-être!

Éjfélkor beledülök az ágyamba.

Nem kell a vacsora.

Az asztalon Oli új levele.

Nem bontom fel. Szegény kislány. Ha tudná, mi van itt!

A fejemben egyre Hamelin és Sigray mondatai kóvályognak.

— Hiszen ez Magyarország végét jelenti! — kiáltotta volt a francia.

— Vagy talán a kezdetét — válaszolta rá a magyar.

Istenem, adjad, adjad, hogy a kezdete legyen, hiszen annyian meghalnak érte! — fohászkodtam föl az éjszakában.

XXV.

Kirchschlag után döbrent csend következett.

E véres megtorlás megmutatta, hogy a felkelők nem engedelmeskednek többé földi hatalomnak. Sem fegyvernek, sem diplomáciának. Egán Imre törbecsalását nyomon követte a szilaj visszacsapás s ezzel a rongyosok elvetették a kockát. Nyilvánvaló volt, hogy most már csak a maguk forró feje után mennek, ha ég-föld összedül is.

A csapás akkora volt, hogy egy időre a misszió is szinte ájult dermetségben hallgatott.

Ferrario ugyan kiadott egy nyilatkozatot, de utána maga sem tudta mihez kezdjen.

A nyilatkozat így szólt:

Kirchschlag környékéről visszatérve, felhatalmazom a főkörmánybiztos urat annak megeáfolására, mintha ott katonai egyenruhába öltözött harcosokról lett volna szó. A kirchschlagi támadók fegyveres polgárok voltak és csak néhányan viseltek katonai egyenruhát. — Ferrario.

Az osztrák lapok hivatalos jelentése kétezeröt-száz főnyi rendes magyar sorkatonaság támadásáról s mindkét részen sok halotról és sebesültről számolt be. Tehát a valóságos támadóerő tízszeresét jelentette.

De mi lesz most?

Ez a kérdés bujkált minden missziós-tiszt szemében.

Zsembery főispán akkora csokrokat küldött az

antan
most
urrá

A
A
talos
nal, H
vesze
tük —

A
M
—

kis te
V
megin
Nyug
D

A
felkel
hátsó

—
morog
füttyül
kilom
becsen
között
ember

A
rég
Delen
ból. A
elzárta

H
lassan
állásb
P

antantasszonyoknak, mint a malomkerék. Hanem most már alig lehetett feltenni, hogy a feleségek urrá tudjanak lenni a — katonákon.

A helyzet végtelenül kiéleződött.

A rongyosok lélekben már elszakadtak a hivatalos Magyarországtól s harcban állottak Trianonnal, Béccsel s talán már Budapesttel is. Előttük a veszedelem és pusztulás minden lehetősége, mögöttük — semmi.

Azaz: dehogy!

Mögöttük az egész nem-hivatalos Magyarország.

— Most százezren lesznek majd! — jósolgatta a kis tenente.

Valóban már a reggeli órákban híre jött, hogy megindult az áradat. Az ifjúság hömpölyögni kezd Nyugatmagyarország felé.

De Redon minden újabb jelentésre fölszisszent.

A győri iskolásfiúk megérkeztek a különböző felkelő-táborokba. Fegyverre még gyöngék, hát a hátsó-szolgálatot látják majd el.

— Ebben az országban mindenki konspirátor — morogta a capitaine. — Ezek a taknyos gyerekek fütyülnek a beiratkozásra, gyalog mennek negyven kilométert éjszaka Kónyig, ott egy megőrült vasutas becsempészi őket egy vasuti kocsiba és csomagok között utazva, bejutnak Nyugatmagyarországba. Az embernek megáll az esze!

A tenente térképén Vas megyében, mindenütt a régi magyar-osztrák határon állottak a zászlócskák. Délen már kiszorították az osztrákot Magyarország-ból. A Rába, Pinka és Gyöngyös völgyét végképpen elzárták előle a fölkelők.

Hanem északon még állottak. Sőt Bruck felől lassan előre szivárogtak, mert nem ütköztek ellenállásba.

Pedig az osztrák lapok jórésze egyre nyiltabban

támadta Schober kancellár kormányát a burgenlandi kalandért. Keserű lett a trianoni ajándék. Ha az antant Ausztriának szánta, — mondták — hát gondoskodjék arról, hogy ne kerüljön osztrák vérbel! Ha meg erre nincs hatalma, akkor véget kell vetni az egész Burgenland-álomnak!

A „Deutsches Haus“ szobái csendesek voltak. Davy kormánybiztos Bécsbe utazott. Hívei megszeppenve lézengtek előkészített propaganda-füzeteik és plakátjaik között.

A missziónak is csak déltájban jött meg a hangja.

Legelőször Hameliné.

Jocard és De Redon mind behúzóttabb fejfel óvatoskodtak be hozzá, ha csöngetett értük.

A diák-szökések szaporodó hírei egyre jobban fölingerelték a tábornokot.

— De jó most Gauthier ezredes urnak! — sóhajtott fel egyszer őszintén a capitaine.

— Pourquoi, mon capitaine? — kérdezte résztvevően a jószívű kis olasz.

— Mert ő Kismartonban lehet! — sóhajtott másodszor is De Redon — Monsieur le général emberevő kedvében van. A legényét képentörölte, a gépíró-altisztját kirugta. S mindez ezek miatt a hátulgombolós diákgyerekek miatt. Mon Dieu, mon Dieu, hátha még tudná, hogy a legújabb jelentések szerint a soproni gyerekek is csapatostul esnek bele ebbe a disznóságba!

— Hja, romantika, regényes kaland! — jegyezte meg a tenente. — Gyönyörű holdkórossága az ifjúságnak.

De Redon savanyú képet vágott:

— Romantika? Ördögöt! Járvány, nyavalya, gyerekbetegség! Ázsiai állapotok.

Csönd lett.

A te
Csak

tottan:

— J

quentini

négv évi

coltak a

A ca

gyintett:

— A

A te

zája szín

— N

lassan a

vári, pes

most egé

tin-féle?

De R

— Ta

csináltak

főztek. V

ami, hog

tűrhetnek

— C'e

kolnivaló

tányom.

És fö

lóját.

— —

... I

misszió s

Ezt k

tudó De I

— Mi

erősödése,

való beözi

A tenente a színes ceruzáival bajlódott.

Csak nagysokára szólalt meg. Lassan, vontattottan:

— Jocard őrnagy úr mesélt a multkor a saint-quentini harcokról. A németek ezerkilencszáztizen-négy évi betöréséről. Ott apró francia gyerekek harcoltak a város szélén a bocheok ellen.

A capitaine fölkapta a fejét s türelmetlenül legyintett:

— Az más! Az Franciaország!

A tenente a körmein próbálgatta a piros ceruzája színét.

— Nem gondolja kapitány úr — fűzte tovább lassan a szót — hogy ezeknek a győri, felsőöri, sárvári, pesti, soproni meg kecskeméti taknyosoknak most egész Nyugatmagyarország olyan Saint-Quentin-féle?

De Redon kitört:

— Talán én tehetek róla? Ezt a politikus urak csinálták! Én katona vagyok. Most megehetik, amit főztek. Viszont azt önnek is el kell ismernie, mon ami, hogy elvégre a szövetséges hatalmak sem türhetnek el ilyen packázást!

— C'est vrai parfaitement — bólintott a csókolnivaló hadnagy — ebben teljesen igaza van kapitányom.

És fölemelte az asztalán csengető telefon kagylóját.

— — — — —
... Délutánra tisztult a helyzet, legalább a misszió szempontjából.

Ezt körülbelül így fejtette ki a mindig mindent tudó De Redon:

— Mivel a kirchschlagi csata, továbbá a felkelők erősödése, új és új tömegek Nyugatmagyarországra való beözönlése s nem utolsó sorban éretlen diákok

beszivárgása, kétségtelen bizonyíték arra, hogy a magyar kormány nem ura többé a helyzetnek, mert képtelen mindezeket megakadályozni — avagy kétszínű politikát űz: a szövetséges tábornokok új parancsokat kérnek Párizsból, a Nagykövetek Tanácsától.

Es most feszült izgalommal várhattuk a döntést holnapig.

A csehek újból felajánlották fegyveres segítségüket Párizsban.

...Oli nem írt. Az első eset, hogy nem várt szobámban a levele.

Huszonnégy óra telt el emésztő várakozásban.

S szeptember 7-én, késő délután befutott egy jelentés. Az osztrákok délután három órakor tüntető gyűlést tartottak Ágfalván, melyen a Sopronba való bevonulásra tüzelték magukat. Ott volt Davy doktor tartománybiztos és két miniszter is. A miniszterek azután visszamentek Bécsbe, Davy úr Sopronba s a nagyrészt odaözönlött bécsi csőcselékből álló tömeg, ordítva búcsúztatta a kifutó autókat:

— Einmarsch nach Ödenburg! Auf Wiedersehen in Ödenburg!

Fojtogató keserűség szállott meg.

Úristen! Néhány kilométerre Soprontól, itt ezen a zöld erdős dombon túl, megint a bevonulást emlegetik?

Mit tegyek Teremtőm, mit tegyek?

Most segíts jószerencse!

És segített.

Lent a Széchenyi-téren megláttam Husszein Hilmi loholó alakját. A tulsó végről jött s a Várkerület sarka felé igyekezett.

Leszöktem félpercre s bevonszoltam a Royal kávéházba.

Rohan
tént Agfa

Az iz
gatta kop

— H

akarunk

Ezt a

alatt ria

ban. Akk

Most

kellő óva

Éjsza

Erre

— V

A jó

denféle

rébe:

— H

Csak ka

tod civ

kaszány

S ny

Felc

Az i

Tula

esztelens

megsebe

tudja a

Hirt

Ha

tisztje i

nincs a

seregről

a keze

Hát

tottam

ha egys

Rohanó szavakkal mondtam el neki, mi történt Ágfalván.

Az izgága török tüzet fogott. Türelmetlenül igazgatta kopott kis bányász-sapkáját.

— Hű teremtesit kutyának! Éppen jókor! Úgyis akarunk ütni fejibe tokosokat . . . Aj!

Ezt az utolsó szót egészen halkán mondtotta, mi alatt riadtan hordozta körül tekintetét a kávéházban. Akkor vette észre, hogy elszólta magát.

Most már kivettem a röstelkedő fiúból, persze kellő óvatossággal, hogy mi készül.

Éjszaka megrohanják Ágfalvát.

Erre a hírre megvadultam.

— Veletek megyek!

A jószívű muzulmán, aki elvből lelkesedett mindenféle örültségért, boldogan röhögött bele a tenyerébe:

— Hű kutyafája, örül majd Ottó meg Elemér! Csak katonaruhád van. Majd kerítek neked kabátod civilt. Este nyolckor légy negyvennyolcas kaszánya!

S nyujtotta a kezét.

Felcsaptam.

Az igazhitű elkarikázott.

Tulajdonképpen csak akkor eszméltem rá, hogy esztelenség amit teszek. Elvégre ha elesem, vagy megsebesülök, avagy véletlenül fölismernek s megtudja a misszió . . .

Hirtelen melegem lett egyszerre.

Ha rájönnek, hogy még én, a misszió összekötőtisztje is, egyháron pendülök a lázadókkal, akkor nincs annyi vize a Fertőnek, mely lemosná a hadseregről meg a kormányról, hogy igenis benne van a keze a felkelésben.

Hát diplomata már nem lesz belőlem — állapítottam meg magamban. — Mert ökök vagyok. De ha egyszer kezet adtam rá akkor: lesz ahogy lesz!

Félhétkor elkéredzkedtem Ivalditól s hazaszaladtam a szállásomra.

Odakint a haretéren eléggé megszokhattuk a csata előtti hangulatot. De hazudnék, ha azt mondanám, hogy nyugodt voltam. Egyik cigarettáról gyújtottam a másikra.

Fölhúztam a legrosszabb kivonuló nadrágomat és az öreg csizmámat. A zubbonyomat, kardomat, meg a sapkámat majd a laktanyában hagyom. Kiszedtem minden írást a zsebeimből, beleraktam a táskámba és — készen voltam.

Negyednyolc volt.

Húsz perc alatt kiérek s akkor még mindig lesz egy félórám odakint.

És akkor kopogtak.

A szobapincér dugta be a fejét.

— Bocsánat, főhadnagy úr, egy hölgy keresi.

— Engem? Ugyan kérem, tévedés! — legyintettem türelmetlenül.

De már akkor félretolta valaki az ajtóból a pincért, betette maga mögött az ajtót s ott állott — Viola-Olavi.

Dehogy állott! Röpült, röpült a nyakamba, mint egy hajszolt, riadt, boldog kis madár, mikor a jégverés elől menedékbe ér.

Hosszú ideig nem tudtunk szóhoz jutni.

Olyanok voltunk, mint az örültek. Hol sírt, hol meg nevetett szegényke.

Végre, végre letette a kalapját és körülnézett. Akkor eszmélt föl a gyönyörűm.

És lehajtotta a fejét.

— A, a házassági engedély — rebegte elfulladtan — itt van. Elhoztam... Már nem bírtam ki Zagé... Hát itt vagyok... már nem bánom... akármilyen történet... akárhogy lesz is.

— Örültség volt amit tett — dadogtam, mert

forrón
volt. V

Cs

—
cig sem

—

mit...

tam a

még sz

el... U

nap esk

akkor s

Föl

ragyogó

dotta:

—

maga S

Éde

Örül

a jóhíre

engedem

valami

Tem

kellene.

Legy

—

amit mo

hálájáva

kell men

—

—

éjjeli üg

gel letel

gyünk a

küszünk.

Gyar

—

forrón zajlott még ereimben a vér — esztelenség volt. Várjon kérem, szobát nyitattok magának...

Csak a fejét ingatta.

— Itt nem maradhat — lihegtem — egy percig sem maradhat itt Oli, hiszen, ej hát nem érti?

— Nem — suttogta — én már nem értek semmit... És nem gondolkozom semmin. Már nem bírtam a várást. Beleőrültem volna. Itt vagyok. Ha még szeret, ha kellek magának, akkor nem korget el... Ugye, ugye itt maradhatok... hiszen akár holnap esküdhetünk... de ha ezt nem akarja, én, én akkor sem...

Fölemelte a fejét, lehúnyta a két szép, könnyben ragyogó szemét és elszántan, vonagló szájjal kimondotta:

— Én ebből a szobából ki nem megyek, amíg maga Sopronban van.

Édes, forró örülség!

Örülség, hogy ez a lány itt van és kockáztatja a jóhíret és örülség, hogy én ezt csak percekre is engedem, mikor ez, ez lehetetlen! Valamit tenni kell, valami okosat.

Tenni? Úristen, hiszen nekem már indulnom kellene.

Legyűrtem zaklatottságomat.

— Nézze kedves — mondtam — amit tett s amit mondott, az több, mint amit egy egész élet hálájával megköszönhetnék. De mert nekem most el kell mennem...

— Hova? — riadt rám kérdő szemmel.

— Izé... szolgálatban vagyok — hazudtam — éjjeli ügyeletes vagyok a missziónál. De reggel, reggel letelik. S ha visszajövök, akkor nyomban megyünk a városházára meg a Domonkosokhoz és esküszünk.

Gyanakodva nézett rám.

— Nem szeret? — kérdezte.

Csak egy tikkasztó csók után feleltem:

— Hogy kérdezheti? Az életemnél is jobban! De most, most mennem kell. Maga csak rendezkedjék itt be, odalent bejelentem, hogy a feleségem, vacsorát küldetek fel s azután feküdjék le. És elalszik szépen. A tündérmese megkezdődött, folytatása holnap.

— Szóval még egy egész éjszaka — sóhajtotta szakadozva. — De azért most már jobb lesz. Talán majd alszom is itt... a maga ágyában.

Mellemre rejtette az arcát.

A lilionszál is megborzong a vágytól, ha elérkezik a szerelem órája.

És nincs nagyobb búbáj a világon, mint amikor a szemérem küzködik szelíd-gyöngye erővel — a szerelemmel.

Azt hittem a szívem szakad ki, amikor betettem magam mögött az ajtót.

Egy szemhunyasra átvillant agyamon a gondolat, hátha örökre becsuktam? S mi lesz evvel a gyönyörű, édes teremtéssel, ha — hiába vár reggel? Hiszen akkor ennek is gyilkosa leszek. És hát kicsoda, milyen hatalom parancsolhatja, hogy itthagyjam? Hogy elmenjek fegyverek és kézigránátok elé, mikor itt vár az én hitvány, meghajszolt életem egyetlen öröme, ajándéka? Ki kérhetné hát számon tőlem, ha nem lennék ott a laktanyában, este nyolckor?

Baracsi László fakó arca jutott az eszembe, halántékán avval a piros kis lyukkal. És Hanusz hadnagy megtört, üveges szemei, amelyeknek egyikén holtában is ott volt a hetyke monokli... Neki is volt menyasszonya... És mégis elment. Ki hívta? Milyen hatalom?

Az, aki engem.

Meg a rongyosokat.

... Pontosan, gépszerűen elintéztam mindent,

bérautó
megállí
sarkán

Onn
A k
múlva
ballgató

— I
balekok
lesz kö

—
Nég
ben egy
A feje
vadász
bátot
ténnyel.

A l
portokb
négy e
ajtókon

Mik
indult e
Ostenbu

Nál
fegyver.
hát akk
sem vol
nagyhaj
hogy fé

Har
zökön á
tunk, á
még rán
az utols

A g
lábú ko

Somogyv

bérautóba ugrottam s este nyolc előtt két perccel megállítottam a kocsit az Esterházy- és Ósz-utca sarkán.

Onnét rohanva mentem a laktanyába.

A kapuban álló csendőrök tisztelegtek s félperc múlva felordított a görbelábú török, egy bányászballgatókkal zsúfolt szobában:

— Itt van! Ügye mondtam meg nektek zöldfülű balekok, firmák és fukszok, hogy missziósfőhadnagy lesz közöttünk nyolckor!

— — — — —
Négyen indultunk el a sötét éjszakában, kezünkben egy-egy ismertetőjelnek szánt fűzfavesszővel. A fejemen valamelyik erdőmérnökhallgató kopott vadászkalapja volt. A zubbonyom helyett ócska kabátot adtak kölesön. A zsebeink tele voltak tőlénnyel.

A laktanya udvarán még rajokba és harcescsoportokba osztottak bennünket, de a rajok is három-négy emberre szétoszolva, különböző kapukon és ajtókon hagyták el a laktanyát.

Mikor kiléptünk egy elhagyott utcára, akkor indult el a főkapun át egy erős csendőrszázad is, Ostenburg őrnagy zászlóaljából, teljes fegyverzettel.

Nálunk, a kiszivárgó csoportoknál, nem volt fegyver. Szerettem volna megkérdezni, hogy hát akkor mivel harcolunk? De egyelőre még erre sem volt idő, mert a vezetőnk — az a Krug nevű, nagyhajú akadémikus úgy kilépett a gólyalábaival, hogy félperc múlva lihegett az egész banda.

Hangtalanul siettünk ismeretlen utcákon és közőkön át. Utóbb tarlókon és szántásokon bukdácsolunk, árkokon botlottunk keresztül. Egy-egy házból még ránkherregtek a kutyák. De azután elmaradtak az utolsó házak is és kint loholtunk a szabad ég alatt.

A görbelábú török esetlett-botlott előttem, gólyalábú kollégája mögött. Leghátul egy erdészakadé-

mikus jött, akiről csak annyit tudtam, hogy Jóskának hívják.

— Teremtésit kutyának, mindjárt kitöröm enyém nyakadat! — suttogta zihálva a muzulmán, nagyot botolva egy barázdában.

— Az nem baj — dörmögte vissza az élenjáró gólyalábú — csak a történeyeidet el ne veszítsd. Egyébként, pofa be és kilépés!

Később itt is, ott is, hozzánk hasonló apró bandák bukkantak föl.

Az egyikkel majdnem összeütköztünk.

— Állj, ki vagy? — hangzott föl minduntalan fojtott hangon.

— Jószerencsét! — volt a válasz.

— Üdv az erdésznek! Előre fiúk!

Nem mondhatnám, hogy valami túlságosan tisztában lettem volna a dolgokkal.

Mindössze annyit tudtam, hogy van egy Székely-csoport, azután valami Gebhardt-csoport, Maderspach százados csoportja, Obendorf és Egry főhadnagyok csoportja. Azt is hallottam, hogy Gebhardt századoshoz vagy két tucat bosnyák is be van osztva és hogy egy géppuskát is hoz valamelyik banda.

Hűvös éjszaka volt, de a csípőssége jólesett.

Hangtalanul loholtunk ismeretlen irányba.

Végre: állj!

— Itt vagyunk az A-zóna határán — dörmögte a hosszúlábú. Soproni gyerek, hát úgy ismerte a vidéket, mint a tenyerét.

Egy barázdasor mentén leheveredtünk s néztük a csillagokat.

Egyre több és több árny telepedett mellénk.

— Üdv az erdésznek! — suttogták.

— Jószerencsét! — volt a válasz.

Néha káromkodott valaki, ha egy-egy újonnan érkezett alak a kezére, vagy lábára lépett a sötétben.

Ez
mert hi

—
öreg bá

—
ismeretl

—
mérgele

balek va
Röh

— S
Csör

A
dobogva

—
megint

— S
rogtá rá

Újbó
Vala

— K
A c

szólalt:
— H

a Dersy
— A

A sö
— T

Kász
— E

vagy! T
leszel. M

rúgjuk r
— K

— G
gény! K

kelyben

Ez történhetett Husszein Ibrahim Hilmivel,
mert hirtelen fölszisszent:

— Ssz! Teremtésit kutyanak, ráléptél kezembe,
öreg bányaló!

— Üdv az erdésznek! — mormogta röhögve az
ismeretlen árny.

— Rúgás az ülepibe erdésznek, nem üdv! —
mérgeződött az igazhitű. — Biztosan valami pelenkás
balek vagy! Csámpás ichtiozaurusz.

Röhögés.

— Szilencium! — hurrogta le valaki a bandát.

Csönd.

A csetlő-botló árnyak egyre gyülekeztek s
dobogva telepedtek le körülöttünk.

— Hű, most valaki pofámra ült! — hörgött
megint a szerencsétlen muzulmán elhalóan.

— Szólj neki, hogy szálljon le és kuss! — mo-
rogta rá fojtott vihogással a gólyaláb.

Újból halk röhögés vonult végig a barázdán.

Valaki az ölembe tette a lábát.

— Kié ez a csülök? — kérdeztem.

A csülök tulajdonosa levette a patáját s meg-
szólt:

— Ha hihetek a füleimnek, akkor ez a hang
a Dersy Géza hangja.

— Az hát. S te ki vagy?

A sötét árny közelebb csúszott s hátbavágott:

— Te is itt vagy, vezérem? Röhögnöm köll!

Kászony rabonbán volt.

— Ez mán döfi, öreg sorkatona! Csakhogy itt
vagy! Tudtam, hogy mihelyt lázadás lesz, köztünk
leszel. Mert ez a fő! A lázadás! Most jól szügyön-
rúgjuk majd a tokost.

— Kinek a csoportjában vagy? — kérdeztem.

— Gebhardt századoséban, apám. Az ám a le-
gény! Kár, hogy nem lófő. Díszpéldány volna szé-
kelyben is. Úgy mennek utána a bosnyákok, mint

a lidércek. Most egy csapat szombathelyi vasutas is jelentkezett a keze alá.

— Fofázást szüntess, alapisányzék! — dörmögött ránk valaki.

Csönd lett.

Végtelennek tetsző idő telt el.

Sejtelmem sem volt róla, hogy hol vagyunk s hogy hány óra van.

Megtévesztően haretéri hangulat lett urrá rajtunk.

Szorongás, bizonytalanság, feszült várakozás.

A csillagok hideg titokzatossággal szikráztak a roppant magasságban.

Egy pillanatra Oli suhant át az agyamon.

Megborzongatott a boldogság, meg a bizonytalan sors.

Sóhajtottam.

Nem tudom mennyi ideig heverhettünk így.

Egyszer csak ütemesen vonuló század lépéseinek zaja kezdett dobogni.

— Jönnek, hála Istennek! — mondotta valaki.

A csendőrszázad kanyarodott elénk a sötétben.

Halk vezényszó. A század megállott.

— Jobbra arc! — szólt fojtottan az új parancs.

Mozgás, dobogás.

— Fegyvereket átvenni!

Mindegyikünk átvett a csendőröktől egy-egy szuronyos puskát.

— Megvan? Továbbadni! — jött a kérdés, végig a vonalon.

— Megvan! Megvan! Megvan! — ment vissza a jelentés a sötétben.

— Hátra arc! — morgott a vezényszó.

A század fordult, majd elvonult s eltűnt a sötétben. Arra, amerről jött.

Gyors rendezkedés után megindultunk mi is, most már fegyveresen.

— Ó
decztam.

Két
mentünk

Az
át.

A se
Azaz

földjén.
ország ta

—
Ném

szakadt
Fölö

tény, a v
Lesz

Ha
Pest

berek a
gyűlés h

javaslat
féle pan

jükben é
diák me

hazátlan
kában.

Egy
— Á

Katt

Manliche

tosítózár

vállravet

— El

súgva a
Egy

— D
Mozg

— Ó, hát Ostenburgék is benne vannak — ámul-
decztam. És örültem ennek az agyafurt ötletnek.

Két perc múlva kettős csendőrőrszem mellett
mentünk el, egy kukoricás szélén.

Az A-zóna határán álló őrség-láncon haladtunk
át.

A senki-földjén botorkáltunk tovább.

Azazhogy a plan de transfert szerint az osztrákok
földjén. A Burgenlanddá alázott Nyugatmagyar-
ország tarlóin, kukoricásaiban és erdeiben.

— — — — —
Némán, hangtalanul, lihegve baktat az ágról-
szakadt nép.

Fölötte csillagok körötte sötétség, zsebében töl-
tény, a vállán fegyver.

Leszámolt mindennel.

Ha kell, megdöglünk, de Sopront nem adjuk.

Pesten most visít a bárókban a dzsessz, az em-
berek a holnapi tőzsdenyitásra gondolnak, a nemzet-
gyűlés honatyái talán a botbüntetésről szóló törvény-
javaslat szónoklatain töprengnek vagy az Eskütt-
féle panama taktikai kihasználását forgatják a fe-
jükben és itt. Sopron határában, egy csapat görhes
diák meg néhány Isten tudja honnét idevetődött,
hazátlan, rongyos — ütközetbe botorkál az éjsza-
kában.

Egy szőlő szélén felhangzik a fojtott parancs:

— Állj! Tölteni, tölts!

Kattogva nyomódnak bele a tölténytáruk a
Manlicherekbe, a záródugattyúk csattannak, a biz-
tosítózáruk rátolódnak a závarzatokra s azután
vállravetjük a fegyvert.

— Elővéd előre! — adják tovább egymásnak
súgva a fiúk az új parancsot.

Egy csapat elhúz mellettünk.

— Dobrovits doktor induljon az éllel!

Mozgás.

Az él és az elővéd árnyai eltűnnek a sötétben.
Utóbb mi is újra útnakeredünk.

Erdő. Csetlünk, botlunk. Itt-ott egy-egy fojtott,
elharapott káromkodás.

Végre — ösvény.

Koromsötétség. Valaki azt mondja, hogy ez már
az ágfalvai erdő. Néhol ritkulnak a fák, ott dereng
valami az útból. Máshol meg egymás kezét kell fog-
nunk.

Közvetlen mögöttem az Obendorf-csoport lé-
peget egyenkint. Mihelyt sötétebb helyre érünk,
hátranyujtom a kezemet az első emberüknek. Finom,
lányos keze van. Forró és nyirkos az izgalomtól.
A fiú sűgva megkérdi a nevem. Megmondom. Ő is
megmondja az övét.

Szechányi Elemér tartalékos zászlós, bányamér-
nökhallgató.

Időnkint: állj!

Olyankor néhány alak leguggol, összebujik,
köpeny alá dugja a fejét s a köpeny alatt fölvillog
egy villanylámpa a kiterített térkép fölött.

A parancsnokok tájékozódnak.

Azután elalszik a lámpa s tovább-botorkálunk
az ösvényen.

Néha meg-megroppan egy-egy gally a lábunk
alatt.

Olyankor fölsziszeg az egész, sötét emberlánc,
mint valami titokzatos óriáskígyó.

Most hirtelen megáll az él s mi csaknem keresz-
tűlbukunk egymáson.

Nem messze tőlünk, szabályos sorban fények
villognak a fák között.

Mi ez?

Az elővédnél mozgás, néhány alig hallható,
félbemaradt kiáltás, a fények hirtelen kialszanak,
azután csönd.

Mik
mellétt
Az
Egy
velük.
Kés
A brenn
ról s l
Reggeli
bennün
azt mon
félkomn
nekik m
ságnak
prédábó
rohamra
Jobb
ontaniol
S le
Der
Kié
— A
rancsot.
Olya
Szes
Kul
Vala
másik. C
A s
Azu
Nem
Fölá
Két
Valo
— A
szédom.
ráhajlik

Mikor újból megindulunk, egy csapat ember mellett haladunk el.

Az út mentén ülnek némán.

Egy kis csoport lemarad tőlünk s ott marad velük.

Később tudjuk meg, hogy szegény bányászok. A brennbergi szénbánya vájárjai. Most jöttek váltásról s bányamécseikkel ballagtak az ösvényen. Reggelig foglyok. Nehogy akaratlanul is eláruljanak bennünket. Az őrzésükre visszamaradt csoportról azt mondja a kis Szechányi, hogy bécsi tiszték. A félkommunista Bécs kiűzte őket s Ostenburg adott nekik menedéket. Gyűlölik a vörös Ausztriát, gázságnak tartják, hogy Bécs is részt kíván a magyar prédából s most önként vállalkoztak az ágfalvai rohamra.

Jobb, hogy így fordult. Nem kell osztrák vért ontaniok.

S legalább biztosítják a hátunkat is.

Dereng. Nem az ég, csak az erdő.

Kiértünk. Hűvös szellő éri az arcunkat.

— Állj, leülni! — súgjuk egymás fülébe a parancsot. Szólló van előttünk. Leülünk a szélén.

Olyan hűvös van, hogy már didergünk.

Szeszszag.

Kulacsok járnak kézről-kézre.

Valahol ugat egy kutya. Utána ráfelel egy másik. Odább egy harmadik.

A szívünk a torkunkban ver.

Azután — csönd.

Nem messze lehet a falu.

Fölállok, átnézek a szállókarók fölött a völgybe.

Két torony dereng föl hozzám.

Valóban itt a falu a domb alatt.

— A Münnichbergen vagyunk — seppegi a szomszédom. — Itt balra, ez a kiugró domb, mely szinte ráhajlik a falu nyugati végére, ez a Házdomb. Ha

arról lemegyünk a balra lefutó brennbergi szárnyvasút töltése mellett, akkor bekeríthetjük az egész falut.

Három hét óta elég sokat nézhettem a térképet. A fejemben van a kép.

Szóval a helyzet most az, hogy közvetlen Ágfalvától délre vagyunk, a község fölötti erdős magaslaton, arccal északnak. A völgyben nyugatról-keletre húzódik a falu. A falun túl, a házsorokkal párhuzamosan fut Sopron felől kelet-nyugati irányba a Délivasút nagymarton-bécsújhelyi vonala. Mögöttünk van Brennbergbánya. Onnét egy út és vasút ereszkedik le Ágfalva felé. Ez az út és vasút tehát balkézre van tőlünk. A brennbergi szárnyvonal a község nyugati végét megkerülve, kanyarodik rá a nagymartoni vasútvonal töltésére. Ott, ahol ráfut, valami vasúti váltóház van. Maga az állomás a község másik végén áll.

Hm. Ha innét észrevétlenül le tudunk menni a kertekig s azután a gépfegyver tűzvédelme alatt betörünk a faluba s főként, ha balkézfelől átkaroljuk a községet, akkor melege lesz a tokosnak. Ha ez sikerül — a többi gyerekjáték.

Nem én vagyok a parancsnok, hanem Gebhardt, Maderspach és Székely Elemér, hát az ő dolguk. Bizonyosan jól csinálják, hiszen mind a hárman öreg frontkatonák.

Gallyrecsegés féljobbbról. Ott kissé előrenyúlik az erdő.

— Dobrovits járőre! — suttogja Szechányi. — Most jön vissza a faluszélről.

Öt sötét árnyék liheg el mellettünk a szélső fák felé.

S azután néhány perces sápadt fény dereng a fák alatt. A térképet nézik a parancsnokok, köpeny alá bujva.

M
sejtjü
M
Sz
Eg
S
utána.
Va
a harc
Ny
Eg
—
a dolg
A
—
kat. U
S
—
háboru
A
In
K
út köz
Gebha
portja
pach
társai
már e
brenn
brenn
A
gosabb
rancs:
M
M
behúzz

Mintha virradna az éjszaka. De inkább csak sejtjük, mintsem látjuk.

Most egyszerre bongva üt a toronyóra.

Számolgatjuk.

Egy... kettő... három... négy...

S most más hangon még három ütés hullámszik utána.

Valamelyik ágfalvai templom toronyórája ütötte a háromnegyed ötöt.

Nyomban rá halk vezényszavak és mozgás.

Egyik raj elindul a völgy párkányán keletnek.

— Szervusz, Falstaff! — morognak a fiúk — mi a dolgod?

A Falstaffnak szólított bandavezér visszamorog:

— El kell vágnom az állomásnál a táviródrótokat. Üdv az erdésznek!

S eltűnik embereivel.

— Ki ez a Falstaff? — kérdem Szechányitól.

— Varga kolléga. Különben főhadnagy volt a háborúban.

A mozgás most már az egész vonalra áttérjed.

Indulunk.

Két raj a kiugró erdőcsücsök és a brennbergi út között húzódik szét rajvonalba. Ezekről jobbra Gebhardt százados kombinált vasútas-bosnyák csoportja nyomul előre. Azon túl keletre, talán Maderspach bandája csoportosul. Mi, a muzulmánokkal és társaival a brennbergi úton állunk. Tőlünk balra már csak az Obendorf-csoport vonul fel. Ez majd a brennbergi út és a vele nagyjában párhuzamos brennbergi vasútvonal között nyomul előre.

A mélysötét éjszaka talán egy árnyalattal világosabb, mikor végigszalad a vonalon a suttogó parancs: előre!

Mozgás, gallyrecsegés.

Még hallok, amint a fölöttünk lévő Házdombon behúzzák a töltényhevedert a gépfegyverbe s a vele

maradó tartalék elhelyezkedik, de már minden idegsejtemmel előrefigyelek.

Balkéz felől csörtetve halad előre az Obendorf-csoport.

Szótlanóság, lihegés. Utoljára a Piave mentén éreztem azt az érzést, amely most elfog.

Egy pillanatra Oli jut eszembe. Látom az alvó arcát a párnámon. Azután egy nótafoszlány zsong bennem... egy ideig az ütemére lépek, majd mind-ezt elhessenti a lelkemből a kakasszó. Ébrednek az ágfalvai kakasok.

Virrad. Hanem a falu még alszik.

Kukoricás. Végigesetlünk-botlunk rajta. Az úton túl a kis Szechányi tapos a krumpliföldön.

Csörög a kukoricás.

Se ziháló törtetésben várjuk, egyre várjuk jobbról a Falstaff-járőr első lövését. Nekik kell elsütniök az első fegyvert, mihelyt elvágta a telefondrót.

Kertek. A kerítések miatt közöket kell keresni az előrejutáshoz. A rajvonal helyenkint csoportokba verődik.

A muzulmán meg én a brennbergi út mentén maradunk. Előttünk házak fehérlenek föl. És az egyik templom tornya.

Sáron, patakon gázolunk át.

Lent vagyunk a völgyben.

S most egyszerre: lövés!

De nem onnét, ahonnét vártuk. Nem a keleti faluvégről. Hanem emerről. A két vasútvonal találkozására tájáról.

Észrevettek!

A lövésre megrebbenünk, előrefutunk vagy tíz lépést s akkor megint dörrenés az előbbi irányból. Az Obendorf-csoport meggörnyedve lohol előre.

A muzulmán előremutat s lihegve szól át:

— Bakterházból tüzel a tokos!

A
ren és
Ez
N
a Ház
a ház
tüzelv
Z
A
főkén
húzó
T
A gol
a ker
V
ellens
vonal
erőre
M
A
A
kerék
Fekve
É
még v
a több
O
harcb
D
S
ségber
templ
akadé
N
lábú
A

Arcához emeli a szuronyos fegyvert, lövése dörren és füst gomolyog az arca körül.

És most egyszerre durrogni kezdenek a puskák.

Nyomban utána a gépvegyfer is dadogásba fog a Házdombról. Golyói zúgva süvitenek el fölöttünk, a háztetők cserepei pattogva zúzódnak darabokra s tüzelve rohanunk egyre közelebb a községhez.

Zeng, dörög, pattog, kattog az egész környék.

Az osztrákok a házak és padlások ablakából, de főként a magasabban levő őrházból s a falun túl húzódo vasúti töltésről tüzelnek.

Tüziük olyan erős, hogy a támadás meglassul. A golyózápor tépi, tördeli a kukoricát és falombot a kertekben.

Vadul, kétségbeesetten védekezik a megrohant ellenség. Eszeveszetten pazarolja a töltényét. A tűzvonal szélessége legalább három-négy századnyi erőre vall.

Mindegy, előre!

A meglepetés nem sikerült, hát akkor előre így!

A muzulmán hasalva tüzel az útszélen egy kerékvető kő mögül. Jobbról is elakadt a lendület. Fekve puskázik a legtöbb csoport.

És áll az Obendorf-csoport is. A kis Széchányi s még vagy két fiú hason kúszik az úton túli tarlón, de a többit leköti a förtelmes tűz.

Odaátrol is egyre több gépfegyver szól bele a harcba. Verje meg az Isten! Elakadtunk!

Düh és keserűség fojtogat.

S most valahol kibukkan előttünk már a községben két alak s előrelopózik az evangélikus templom mellett. A Krug-fiú, meg valami Jakóts nevű akadémikus. Aki előttem ment az erdei ösvényen.

Nyomban utánuk rohanok. Mögöttem a görbelábú török dobog.

Az osztrák tűz még vadabbul tombol.

Géppuskáik túldadogják a Házdombról tüzelő miénket.

Rohanunk az első házak között. Hull a cserép, kopognak a kerítések meg a házfalak, esörrennek a golyóérte ablaktáblák. Fegyvertűz, sikoltások és kutyák vonítása.

— Előre! Előre! — ordítják a templom táján.

A kis török magánkívül üvölt:

— Neki, fejinek!

A templom sarkán utolérjük az előttünk futókat. Fő-utca. Por. Ide-odarohanó tányérsapkás alakok. Előrevergődünk egy térig. Az utca keleti végén, a másik templom előtt csődület. Vagy ötven osztrák.

Megtorpanunk, beléjük lövünk, de azután olyan tömegtűz zúdul ránk, hogy be kell húzódnunk a házak mellé.

Négyen vagy öten nem rohanhatjuk meg őket.

Házról-házra, kertről-kertre, nagy szökésekkel húzódnak vissza, mert a vasúti őrházból csunyan oldalba, sőt hátunkba vág a tűz.

A brennbergi út betorkolásánál kilihegjük magunkat.

Egy pillanatra Obendorfot látjuk a brennbergi vasúti töltésén.

Ordít s azután eltűnik a töltés balodalán.

És most egymásután ugrálnak át az emberei is a töltésen. Az egyikük megtántorodik odafönt, a levegőbe kap, fegyvere kihullik a kezéből, hanyatt-esik és legurul a töltés rézsűjén.

De azért arra zeng az elnyujtott: rajta! rajtaaa!

Mi négyen is mégegyszer berohanunk a porfel-hőbe burkolózó községbe. Udvarokon, kerítéseken robogunk-recsegünk át s végre látunk.

A főutcán és a téren nincs már ellenség. A katholicus templom felől felbukkan két bozontos, elvadult bosnyákkal egy szálas férfi, magasra emeli a fegy-

verét
embe

vág
sopro
tésen
az os

A
dorfé
E

a pus
két á
hirtel

M
A va
Ott e
dony

vad p
A
M

juk a
felé a
G

jár, m
lenty
az átt

V
R
É

Mert
P
felöl

körül
—
erdés

Kezd
—

verét s eltűnik a tulsó házsor egyik kapujában. Az emberei utána.

— Éljen Gebhardt! — üvölti Jakóts és mi is átvágunk az utcán, át egy udvaron. kerten s már a sopron-nagymartoni vasúti töltést támadjuk. A töltésen éppen most hurcolják át két sebesült társukat az osztrákok. Ezekre nem lövünk.

A balkézről lévő őrház tüze már hallgat. Obendorfék rohama, úgylátszik, sikerült.

Hanem a töltés egész hosszában annál pokolibb a puskázás. Csak akkor hallgat el, mikor a faluból két ágyúdörgésszerű, bömbölő hang morajlik föl hirtelen.

Most már csak jobbról harsog a rohamkiáltás. A vasúti állomás körül tombol a legvadabbul a hare. Ott egy vasúti szerelvényt húznak-tolnak, a mozdony sziszegve dohog, ütközőtárcsák csattognak s vad pánikban özönlik a kocsikba a menekülő osztrák.

A géppuskánk odaeregeti golyóit.

Mire mi is előrefutnánk a töltésig, hogy elvágjuk a vonat útját, már elrobog fölöttünk Nagymarton felé a menekülő szerelvény.

Gyorstűzet küldünk utána, a kezünk, ujjunk úgy jár, mint a gép a záródugattyú és az elcsattantó bilentyű között s a balkezünk alig bírja már tartani az átforrósodó csőágyat.

Végre eltűnik a vonat.

Főnt állunk lihegve a töltésen.

És ordítani szeretnénk a váratlan csöndben. Mert kábító ez a csönd a fülzúgató harcizaj után.

Pedig ebbe a csöndbe már beleharsog Sopron felől valami kürtszó. Ott recseg már az állomás körül.

— Jönnek Ostenburgék! — kiáltja röhögve egy erdészkalapos fiú, miközben kiüríti fegyverét. — Kezdődik a cirkusz!

— Olyan gorombák lesznek hozzánk, mint a

pokróc — teszi hozzá nevetve egy másik. — Mert most rendet csinálnak a felelőtlen elemek között. Visszaveszik a fegyvereiket s bekísérnek.

És már hahótázik az egész banda a szép, piros reggelben.

— Jól elpáholtuk tokosokat! — lelken-dezik a kis török s úgy henceg, hogy majd szétpukkad.

— Ezt csinálja utánunk Héjjas Iván! — hetven-kedik egy szakadtnadrágos bányamérnök-hallgató.

— Úgy-e, hogy a karlisták is tudnak valamit!

Valaki leinti.

De egy árnyalattal elhomályosul a kedvem. Már megint ez a keserítő kérdés. Karlisták és szabadkirályválasztók. Héjjasék és a Friedrich-Ostenburg-csoport. Hát nem tudjuk ezt a gyilkos különbséget elfelejteni?

Ballagunk az állomás felé.

Csak Obendorfék őrzik a nyugati faluszélt. Ha még maradt itt ellenség, el ne illan hasson.

Az egyik udvarból kilép két bosnyák. Ugyanazok, akiket Gebhardttal láttam.

Valaki rájuk kiált:

— Ide, ide Otif!

— Megyung, megyung, csak cugszfiren Olesán esinál fergaterungot templomnál. Jó sturm volt! Héjjas főhadnagy úr is veregethet majd vállunkat, hogy jól dolgoztung kapitány úr Gebhardnak. Ming vagyunk tüzérség is. Hordóval.

És nevet, nevet jókedvűen, hogy kivillannak hófehér fogai a vad ábrázatból, miközben a kabátja ujjával törölgeti veritékes homlokát.

Sopron felől autósziréna bög.

A faluban kakastollas Ostenburg-esendörök.

S velük van tele az egész környék is.

Most fogdosnak össze bennünket, felelőtlen csavargókat.

— Állj! Ide azt a fegyvert, gonosz lázadó. Majd

elbánunk mi veletek! — kiabálják zord ábrázattal. De a szemükben titkolatlan öröm fénye bujkál.

Éppen átadom egyiknek a fegyvert, amikor arra jön az a csendőrfőhadnagy, aki a multkor kísérőnk volt a kirchschlagi kiszálláson.

Megáll, hunyorgatva néz rám, azután megcsóválja a fejét és behúz az egyik udvarba:

— Megőrültél? — morogja. — Elment az eszed? Hát nem félsz, hogy rajtacsípnek? Az antantmisszió itt van a faluban.

— Jó, jó — nevetek vissza. — Ti se vagytok különbek. Mondhatom nyaktörő komédiát játszottatok.

Elkacagja magát s gyorsan kitérveljük a tenni-valónkat.

Sebesültnek tetetem magam, befekszem egy szekérbe, ad mellém egy csendőrt s a legnagyobb gyorsasággal bevitet Sopronba. A 48-as laktanyába. Ott átöltözködöm s jelentkezem a Széchenyi-palotában.

Remek! Hiába, a lázadóknak agyafurtaknak kell lenniök!

Mialatt a riadt ágfalvai sváb gazda befogja lovait, elmondja a főhadnagy, hogy Sigray nyomban a harc befejezése után berobogott Szmrecsányi György képviselő és Köhler ezredes kíséretében. Azóta megérkezett Ivaldi ezredes is De Redon kapitánnyal. Most lázasan intézkednek.

Öt perc múlva letakart fejjel szalmán fekszem egy kocsiderékben és nyikorgunk az állomás felé.

A kocsis mellett csendőrkáplár ül.

Eldöcögünk az autók mellett. A templom előtt csődület. Ott gyűjtik össze a lefegyverzett rendbontókat.

— Utat, utat! — kiáltja a csendőrköm. — Sebesültet viszek!

— Súlyos? — kérdi valaki.

— Halálos — feleli a csendőr. — Talán csak gyors műtét segíthet még rajta.

Hallom De Redon izgatott hangját is:

— Qu'est-ce qu'il dit? Qu'est-ce qu'il dit?

— Blessé! Sebesült! — kiáltják többen is.

A falun túl ügetésre nógatja a csendőr a kocsist, még alszom is egy sort a szalmán, akárhogy ráz a zörgő alkotmány és reggel félnyolckor leemelnek róla a laktanyában.

Csendőrbarátom kap húsz cigarettát, mosdóvizet kerít, a katonaborbély két perc alatt megborotvál, telefonon autót rendelek, átöltözöm s még nyolc óra sines, amikor az ujjongó Széchenyi-téren egy jólöltözött főhadnagy száll ki a bérautóból.

Odafönt a misszió szobáiban fejetetején áll minden. Rohanas, telefonálás és vad izgalom.

Én is játszom az izgatottat s panaszkodom a tenentének, hogy milyen kellemetlen a helyzetem, mert éppen most érkezik a feleségem. Ki kellene mennem a vasútra.

A talián kutatva néz rám és az ajkán bujkál a mosoly.

— A felesége? — kérdi aztán. — Az már azt hiszem meg is érkezett. Mert amikor hajnalban feliasztottak bennünket s Ivaldi ezredes úr önért küldött, a szobájából egy női hang felelt.

Azt hiszem, igen ostoba képet vághatok ebben a pillanatban. Nem tudom, mit válaszoljak, mert nem tudom, mit tud ő?

Vakarom a tarkómat.

A tenente maga tisztázza a helyzetet, két telefonbeszélgetés lebonyolítása közben.

— Igen, igen, így volt. Érdeklődésemre a portás is megnézte a bejelentőlapokat s megállapította, hogy a felesége érkezett meg az este. És ön erről nem tud. Hm. Hát akkor hol volt az éjszaka?

Most már mindegy. Ha nem tudná hol voltam,

akkor
vából

mond
hogy
zavar
majd

A

A

M

nyes
volt
nyit

M

Aran

D

Hát e
izgaln
meges
Háron
csinál

Sz

K

Gundr
szalad

V

gyujt.

Szegér
miatt

Ön cs
tem m

kormá
val m

Somogy

akkor tán egy arcátlan hazugság még kihúz a csá-
vából. Ha meg tudja, akkor úgylis mindegy.

— Zsembery főispán hívott meg vacsorára —
mondom. — S bizony mostanáig tartott. S röstellem,
hogy én csak most tudom meg ebben a szörnyű zür-
zavarban, hogy a feleségem már itt van. Mit szól
majd szegény asszony?

A hadnagy rámnéz.

A szeme tiszta. Nincs benne gyanakvás.

Megúsztam.

— Tudja mit? — vigasztal a jószívű és lelemé-
nyes olasz — mondja azt, hogy éjszaka szolgálatban
volt itt a missziónál. S ha kell, majd én is bizo-
nyítom.

Megragadom a kezét s hálálkodva szorongatom.
Aranyember!

De még tovább is megy. Azt mondja:

— Persze ön most szeretne nyomban odamenni.
Hát ez képtelenségnek látszik úgyan, hogy ilyen
izgalmas órákban valaki távol legyen közülünk, de én
megcsinálom. El tudom képzelni a helyzetét. Hm.
Három hete távol az asszonytól. Hm. Hogy is
csináljuk?

Szánandó pofával várom az ötletét.

Közben szólnak a telefonok, Jocard, Gauthier,
Gundry-White, meg a többiek vagy tízen, húszfelé
szaladnak. A tenente is két telefonnal dolgozik.

Végre leteheti a kagylókat. Fúj. Cigarettára
gyujt.

— Hm. Hol is hagytuk el? Igen, hát a signorina.
Szegényke most bizonyára kétségbeesetten izgul ön
miatt a Pannóniában. Hát ne várassuk őt tovább.
Őn csak menjen haza. Ha keresné valaki, azt füllen-
tem majd, hogy Ivaldi ezredes küldötte el önt a fő-
kormánybiztoshoz vagy a városházára vagy... szó-
val majd kitalálok valamit, hogy hova.

— De Ivaldi ezredes úr most...

A tenente közbevág.

— Most Ágfalván van. Ha meg visszatér, elintézem vele a dolgot. Nyugodt lehet, hogy vállalja. Gavallér ember és mintaszerű bajtárs. Hanem délután jöjjön be!

Aradó hálával rázom meg a tenente kezét.

— Ön nem tudja, mit tesz most velem! — mondom.

— Ó, kérem, dehogynem! — szerénykedik.

Pedig sejtelve sincs róla, hogy sokkal többet tesz, mintsem gondolná. Egy házasságkötést tesz lehetővé.

— Talán ebben a kapkodásban és zürzavarban fel sem tűnik majd, hogy hiányzik — szólal meg újra. — Ágfalváról visszatérve, úgyis vagy idejön monsignore Sigray vagy a tábornok urak mennek hozzá. Mert ma igazán lesz mit beszélniök. Így aztán valóban alig lehet szükség összekötőtisztre. A reviderci!

Elrohanok. S majd a bőrömből ugrom ki. Örületes szerencse! Megtörténik az a képtelenség, hogy a legnagyobb zürzavarban négy-öt órát ellop-hatok a magunk számára. Áldott, aranyos kis tenentém!

Az utcán rikkancsok vágatnak a rendkívüli kiadással. Lobog, ragyog az egész utca. De én most semmit sem látok, csak rohanok haza.

Két perc múlva a karomban van a zokogó, boldog Oli. Hajnal óta rettegett szegényke. Tudja, hogy Ágfalván hare volt. S reszketve kérdi:

— És úgy-e, persze, maga most nem ér rá? El kell halasztani...

— Dehogy kell — hebegem — tegye fel a kalapját s megyünk. Hol vannak az irataink? Látom már. De maga még nem is reggelizett!

— Nem kell, nem kell! — kiáltja boldogan s úgy kapkodunk, készülünk, mint két eszeveszett.

ház
ebb
esk
izg
tan
Kép

gyö
ges
Ma
Ma
sike

kép
mur
ver
ham
nem
ünn
össz

bára
is e
olya

áldj
akke
bökl
Hog
szon
tehá
ban
hato
vagy
a fel
hog

Rohanya megyünk a zajló Várkerületen a városháza felé. Egy pillanatra eszembe jut, hogy ebben a felfordult városban ma lehetetlen lesz esküdni. Hiszen mindenki az utcán őrjöng boldog izgalomban. Akadhat-e tisztviselő, aki... És hát a tanuk? Meg hát ünnep is van. Kisasszony napja. Képtelenség, képtelenség!

De amikor érzem a karomon ennek a kipirult, gyönyörű leánynak a karját, elkerget minden csüggesztő gondolatot. Hiszen ma nincs gátja semminek! Ma megúsztam életem leglehetőlenebb helyzetét! Ma hajnal óta tenyerén hord a Jóisten! Ma minden sikerül! Mert megölelt az élet!

A városházán hűledezve fogadnak. S valóban képtelenség is, amit kívánok. Hivatalt, hétköznapi munkát akkor, amikor Ágfalván még forróak a fegyvercsövek s le sem ült a por, amit a felkelők rohama s az osztrákok menekülése vert. Ha Ágfalva nem lett volna, üres is volna az épület. Hiszen ünnep van. De most berohant minden tisztviselő s összeverődve zúg, zajlik.

Magyarázunk, kérünk, könyörgünk szobáról-szobára. Azt se tudjuk, kikkel beszélünk. Talán tízszer is elmondtuk már ugyanazt. Senki sem érti, miért olyan végzetesen sürgős a dolog.

Végre akad valaki — ma sem tudom a nevét, de áldja meg az Isten! — aki megérti. De az is csak akkor, amikor végszükségemben félrehúzódom őt s kibökkentem, hogy én Ágfalván voltam az éjszaka. Hogy csak perceim voltak már, mikor a menyasszonyom megérkezett. Hogy feleségemnek kellett tehát hazudnom a menyasszonyomat. Hogy hajnalban bekopogtattak értem. S hogy csak ő válaszolhatott szegény, riadt teremtés, mondván, hogy nem vagyok otthon. Hogy a menyasszonyomnak még ma a feleségemmé kell lennie, mert vagy ki kell derülnie, hogy a szobámban lévő nő nem volt a feleségem s

akkor a világ szájára kerül ezért, vagy pedig, hogy ettől megkíméljem, meg kell mondanom, hogy más szoba nyitogatására sem volt már időm. S ettől már csak hajszálnyira van a kérdés, hogy hát miért nem volt? Hogy ki az ördög kergetett? Hova és kik vartak engem? Idáig hát semmiképpen nem szabad eljutnia a kíváncsiságnak, mert ennél a pontnál már fölkísérthet a gyanu. S ha már gyanu: akkor — Ágfalva.

Gyöngyözik a homlokom, mire idáig érek. De ez a lázas és zaklatott érvelés hat.

Most már maguk gondoskodnak tanukról. Két lelkes tisztviselő nyomban vállalkozik rá. Ma sem tudom a nevüket, mert zúgó kábulatban történt minden, de áldja meg őket az Isten!

Csak azt látom, hogy végre ott állunk egy asztal előtt, nemzetiszín-szalagos ember áll előttünk, kérdez, mi válaszolgatunk félálomban, aláírunk valamit s ezek az ismeretlen, derék emberek rázzák a kezünket.

Azután visznek át a téren, a Kecsketemplomba.

Ott már új barátaink futkosnak, sürgölődnek. Egyik szobából ki, a másikba be. Éppen két mise között toppantunk be.

És azután megnyílik egy alacsony ajtó, hűvös templomszag árad felénk, belépünk egy barokkcsodába, meggyujtanak két szál gyertyát egy gyönyörűséges oltáron, már ott állunk az oltárlépcsőn s egy fehérhajú bencéstanár szól hozzánk fehér karíngben.

Nincs násznép. Csak néhány imádkozó öregasszony ül a padokban. Nincs virág. Nem bűg az orgona. A hadban vérzett, széttépett, megsanyargatott magyarság két szegény meghajszolt gyereke esküszik.

Reszket a kezünk és reszket a lelkiünk. Mert mindez olyan hihetetlen, hogy csak álomnak tűnik.

Álom, persze, hogy álom. A valóság más. A valóság vad, véres és kegyetlen. A valóság az, hogy a kezem ma hajnalban forró volt az áttűzesedett fegyvercsőtől és görcsös a závarzat gombjának rángatásától. Elképzelhetetlen, hogy most ugyanazt a kezet köti át egy másik, belesimuló kézzel együtt, áldott-szeliden a béke stólája. A valóság az, hogy a szájam még néhány órával ezelőtt halálos hajrát ordított, a harmattól lueskos ágfalvai kertek alján. Csak álom hát, ha most imádkozva rebegi a holtomiglant-holtáiglant, meg a Miatyánk örökkévaló mondatait. A valóság az, hogy nekem ma hajnalban a halált kellett szolgálnom Sopronért. Káprázat hát, hogy most e szentséges csöndben az életről, békéről és szeretetről beszél valaki.

Olyanok vagyunk, mint az alvajárók, amikor kilépünk a templomból, elbúcsúzunk a tanuinktól, átbetorkálunk a várostorony alatt s megyünk, megyünk a Várkerületen a szálló felé.

Az izgatott és rohanó emberek bizonyára azt hiszik, hogy valami idegen csillagról hullottunk ide, mert úgy megyünk közöttük, mint akiknek sejtelmük nincs a világ megrendüléséről.

Egymással sem beszélünk. Nincs szavunk. Mit mondhatnánk most emberi szóval?

Csak amikor felfelé megyünk a szálló lépcsőjén, áll meg egy félpercre az egykori Erhau Olavi s azt rebegi fátyolos szemmel:

— A tündérmese megkezdődött, édes ... sohse legyen vége.

A becsukódó ajtó mögött a karomba hullt a — feleségem ...

— — — — —
Délután kettőig volt csak a miénk a magunk világa.

Ebédet hozattam fel. Istenem, a mi első ebédünk! Több volt a csók, mint a falat.

Kettőkor mennem kellett, mert hívott az a másik világ. Az, amely semmiben sem hasonló az álmokhoz.

A Széchenyi-palotában megcsendesült valamelyest a zűrzavar. Azt hiszem, a tábornokok odaát lehettek Sigraynál, mert emitt csak alantos tisztek voltak.

Jocard, francia jelentést diktált a másik szobában, a tenente bóbiskolva ült egy karosszékekben s hőiesen küzdött az álmossággal.

Mikor meglátott, rámhunyorított s megszólalt:

— Nos, szent a családi béke?

Megszorítottam a kezét meleg hálával:

— Szent. Köszönöm!

— Egyébként megnyugtatom — tette hozzá — senki sem kereste. Így hát Ivaldi ezredes úrnak sem kellett szólanom.

A közös titok valami közelebbi cimboraságba hozott bennünket. Alig titkolta, hogy a szíve mélyén régen nem érzi már a hivatalos álláspont helyességét. Azt, hogy neki Trianon parancsára a vörös Ausztria érdekeit kell szolgálnia. Már a hívős semlegességen is túljutott. A becsületes és tisztaszándékú ember ösztönével, de meg a katonalélek bátorságot-becsülő érzésével is — a mi oldalunkra állott titokban.

A térképén nem Ágfalvába volt szúrva a kék zászlócska.

Jóval tovább nyugatra. Lépesfalva és Somfalva községekbe.

Kérdő szemmel néztem a hadnagyra.

— Persze, ön még nem tudja a továbbiakat — magyarázta csendesen. — A tábornok urak maguk kérték, hogy a magyar csendőrzászlóalj tolja előre biztosító őrséit odáig. Félnék, hogy kommunista csőcselék lenne úrrá a vidéken.

Nem értettem.

— Hiszen az osztrákok csak Ágfalváról vonultak vissza.

— Igen — dörmögte a tenente — csakhogy Bécs már avval a gondolattal foglalkozik, hogy kiürítetteti az egész Sopron-környéket. Sommer esendőrezredes, az osztrák megszálló-divízió parancsnoka ugyan dühöng, mert szégyenli csapatai sorozatos kudarcát, de a vörös metropolis, úgy látszik, megelégette már a veszteségeket.

Istenem, de jó vagy! — sóhajtottam magamban.

A tenente ásított.

— Fáradt, ugye? — mondtam. — Szeretném, ha visszaszolgálhatnám a szívességét.

Elmosolyodott.

— Köszönöm. Sajnos, nem lehet. Régebben könnyebb volt a dolog. Ketten voltunk olasz alantos tisztetek idebent. De mióta Mansuardi főhadnagyot Pinkafőre rendelték ki, azóta nincs akivel válthatnók egymást.

— Mikor volt utoljára otthon?

Sóhajtott.

— Casertában? Tavaly karácsonykor.

Elmosolyodott s nyújtózkodva tárta ki a karjait.

— Várja valaki? — kérdeztem.

— Csak az anyám.

A hangja olyan melegen csengett e három szónál, mint a gordonkahúr.

— Ha majd hazajut — mondtam csendesen — csókolja meg a kezét az én nevemben is. Azért, amit a fia ma tett érttem.

Melegfényű szemmel nézett rám s vidáman legyintett:

— Ó, hisz az igazán semmi sem volt. Nem is értem, miért véli annyira köszönnivalónak.

Elhallgattam. — Ha tudná, ha sejtené!

Csönd volt egy ideig.

Én törtem meg.

— Persze, önnek most személy szerint is alkalmatlan a felkelés kitörése.

Csodálkozva nézett rám:

— Miért gondolja?

— Ó, hát érthető! Ha a plan de transfert szabályszerű végrehajtásába bele nem robban ez a felkelés, akkor a misszió jórésze ma már úton lehetne hazafelé.

A tenente elmosolyodott s kinézett a Széchenyi-tér sárguló lombjaira.

Később ábrándozva mondotta:

— Igaz, a többiek bosszankodnak emiatt is. De nekem nem túlságosan sietős az utam...

És megnézte az óráját.

...Este avval a hírrel toppant be De Redon, hogy Davy doktor, osztrák tartománybiztos, feloszlatta a „Deutsches Haus“-t s maga már el is utazott új székhelyére: Bécsujhelyre.

— Mi lesz ennek a vége? — kérdeztem a tenentétől, mikor megint magunkra maradtunk.

— Attól függ, melyik fél bírja tovább idegekkel? — felelte az olasz szórakozottan. — A magyar kormány-e, vagy az osztrák. Az inzurgensek idegei felől nyugodt vagyok. Egyébként tudja-e az ágfalvai csata erőviszonyait?

— Nem — füllentettem. Pedig a felkelők számát igenis tudtam.

— Nos hát, csodálkozzék! Négyszázötven osztrák csendőr és hat gépfegyver állott szemben száz-száz-tíz felkelővel és egy géppuskával.

— És a veszteség? — kérdeztem.

— Az osztrákoké még nem pontos szám. Körülbelül három halott és tizenöt sebesült. Egy halott kivételével mind magukkal vitték őket.

— És a miénk?

Megszorította a karomat.

— Látja, ez becsületes dolog. Hogy úgy kér-

dezt
érte
col
cain

hat
sebe

Ister
ről?
látta

azt,

irtan

palot

mán
kely

dogn

nem
emlé
Szec

hallg

dezte: a miénk. És nem úgy, hogy a felkelőké. Sohse értettem, hogyan tud olyan hűvös és közömbös arcokat vágni, amikor ezeknek a rongyosoknak a harcairól volt szó.

— Köszönöm, barátom — mormogtam meghatottan.

— Nos, az önök vesztesége három halott és két sebesült.

Megsajdult a szívem. És korholtam magam. Istenem, hogy is feledkezhettem meg a veszteségünkről? Eszembe sem jutott egész nap. Pedig egyet láttam is elesni a brennbergi vasúti töltésen.

... Késő este együtt indultunk el a tenentével.

A kapu előtt megállott.

— Mondja kérem, hogyan mondják magyarul azt, hogy: la bella sconosciuta?

Meghökkenstem. De lenyeltem a kérdést.

— A szép ismeretlen — mondtam.

Előhúzott egy névjegyet és ceruzát.

— Kérem, írja le ezt ennek a hátára.

Visszahúzódtunk a kapulámpa fénye alá s ráírtam a kért szöveget a névkártyára.

Megköszönte, tisztelegtünk s elcsörgött a postapalota felé, a zajló Széchenyi-téren át.

A szálló kapujában beleütköztem a kis muzulmánba. Rekedt volt, fáradt és borotvátalan. Székely Elemért kereste.

Elfogtam.

— Állj testvér! Kik a halottak?

A lelkendező igazhitű lehajtotta a fejét és dadogni kezdett:

— Aj... szegények... Borzasztó, hogy... hogy nem eljönnek ezután velünk akadémián. Elemér... emlékszel kis Elemér... lányos arcú... hívták Szechányinak...

Úristen! A kedves, finom, úri kis bányamérnök-hallgató. Még szinte érzem a tenyerét a kezemben.

Úgy fáj ez a hír, mintha késsel hasítanának a relembe.

A muzulmán tovább kesereg:

— És Machatsek Gyuszi... jókedvű, bátor fiú... erdész... Apja neki itteni postafelügyelő... Borzasztó! Te én úgy agyonverném fejbe sok bolsevikit tokost, aj!

Kezefejével szétmázolt egy könnyet a szeme sarkában és izgatottan kérdezte:

— Nem láttad elnököt, meg Székely Elemért?

— Nem. de ne rohanj még! Kik sebesültek meg?

— Sokan. Súlyosan sebes Zorkóczy Lajos pesti technikus és Held Károly erdész. mienk akadémia-ról. Obendorf-csoportnak kellett átugrálni töltésen, mert nem megvolt kilövés töltés mögött... és akkor bűdös osztrák géppuska, bakterházból beléjük... ratatata... szegények. De elesett Ostenburg-zászló-aljnak is egy önkéntes, Pehm Ferenc, szombathelyi fiú. Én úgy fejbe agyonütöm vörös tokosokat, hogy raacs... velejük agyukból ki! Borzasztó! Nem láttad Elemért és elnököt?

— Nem, de maradj még egy percig!

— Nem lehet. nagyon fontost kell mondani nekik, Maderspach izen!

— Elmondhatod?

Írást húzott elő. Géppel írt másolatát valami francia szövegnek.

— Maderspach találta elfogott osztrák megbízott iratai között. Másolatot kell odaadni Ottónak.

Sietve olvastam az írást. Bizalmas utasítás volt:

A szövetséges hatalmak előtt Magyarország ügyei ezidő-szerint oly csekély fontosságúak, hogy egyetlen politikusuk vagy vezérük sem vállalhat felelősséget az emberéletért. Az utódállamok pedig nem avatkozhatnak az ország belügyeibe, mert egy meggondolatlan mozgósítás esetleg a Páris-környéki békeszerződések megsemmisülésével járhatna. Ausztria tehát

kénytel
de csak
csak ig
emberok
internac

—
öröm.
a tene
megve

A

—

—

—

csét! —

A

maradt

az este

Az

Tündér

kénytelen egyedül intézni az ügyét. Azért fenyegetőzni lehet, de csak módjával és okosan, nehogy rájöhessenek arra, hogy csak ígéretekről van szó az antant részéről. Evégből olyan emberekkel is tárgyaljon a cél érdekében, akik egyébként az internacionálé értelmében megérdemelnék az agyonlövétést.

— Ó, hát így állunk? — villant át rajtam az öröm. — Hiszen akkor tiszta az ügy. Hogy is mondotta a tenente? Aki tovább bírja idegekkel? Budapest, megver az Isten, ha nem te bírod tovább!

A muzulmán fészkelődött. Eltette az írást.

— Tudja ezt Sigray? — kérdeztem sügva.

— Maderspach küldötte neki is.

— Tudassátok Héjjassal is!

— Mindenkivel, akinek tudni kell! Jószerencsét! — dörmögte Hilmi s elkarikázott.

A portás még kitöltette velem a feleségem félbe-maradt bejelentőlapját, mert azt „el tetszett felejtetni az este“; vacsorát rendeltem s fölrohantam a lépcsőn.

Az a közönséges szállodai szobaajtó akkoriban Tündérország kapuja volt...

XXVI.

És azután megkezdődött egy olyan valószínűtlen élet, amelyet rendes életsorban élő embernek elképzelni is nehéz.

A nap egyik fele tele volt zaklatottsággal, szorongással, kegyetlen vagy vigasztaló eseményekkel, magyar kinnal, keservvel és álarcos kényszerűségekkel.

A másik fele meg édes és boldog szerelemmel.

Néha az az elképzelés suhant át az agyamon, egy régi emlék visszarezgéseképpen, hogy a Kárpátokban fekszem havas erdőn, tábortűz mellett. Az az oldalam, amely a tűz felé fordul, jóleső áldott melegben sütkérezik és boldog. A másik meg reszket, fagyoskodik, mert majd megveszi az Isten hidege.

Tudom, örültség ez a hasonlat, de hiszen valószínűtlen, tehát alig érezékelhető volt az én akkori életem is.

Elvégre már ott kezdődött a képtelenség, hogy bár Sopronban ősz volt már, a parkok és a Lőverek sárgulni kezdtek, nekünk, Olinak meg nekem, pedig tavaszi égboltot és kikeleti virágot dalolt a szerelem.

Nem is tudom, valóban csendesebb napok jöttek-e azután, vagy csak én láttam őket nyugalmasabbaknak?

Nem tudom.

Lehet, hogy csupán káprázat volt ez, mert hiszen csak féllélekkel figyeltem mindarra, ami nem pusztán a kettőnk világába tartozott.

So
így, e
vetráz
hogy

De
ber, al
is lenn
hazátl
sott, l
gig a
szanít
akik
saik u
fegyve
között
csak t
remén

A
falaira
terület

K
lölünk
gártár
fosszu

A
tek ki

A
len sz
ről le
zük —

Senki
közön
hez ta

V
örköd

Sokszor korholtam is magam: gazság, hogy így, ennyire eltávolodom Nyugatmagyarország szívetrázó sorsától. S lelkiismeretfurdalást éreztem, hogy mosolyogni tudunk a halálraítélt városban.

De nem tehettem róla. Ember voltam, esendő ember, akit rabul ejtett a szerelem. S ezért tudtam boldog is lenni a gyötrelem földjén. Ott, ahol éhes és sápadt hazátlanok dideregtek az őszi éjszakákban, ahol vássott, lyukas esizmákkal és félcipőkkel dobogták végig a tarlókat és a kukoricatáblákat s ahol orvos és szanitéc nélkül roskadtak haldokolva a rögre. És, akik élvemaradtak közülük úzótt-kivert portyázásaik után, azok sem kaptak mástól meleget, mint a fegyverük átizzott csövétől és a görhes bordáik között lobogó szívüktől. Mert a szegény riadt nép csak titokban merte őket odaengedni tűzhelyének reménytelen paraszához.

A második ágfalvai csata után a soproni házak falaira is rácsempészték hirdetéseiket. Az A-zóna területéről bejött ez a kiáltvány Sopron utcáira is:

Polgártársak!

Közös ellenségeink azt a rémhírt terjesztik felőlünk, hogy mi azért jöttünk ide, hogy békés polgártársainkat vagyonuktól, esetleg életüktől is megfosszuk.

Aki ilyen hírt terjeszt, az hazaáruló. Azt lökjétek ki magatok közül és adjátok a kezünkre!

A mi ittlétünknek, amint láthatjátok is, egyetlen szent célja, hogy hazánknak agyonsebzett testéről le ne szakíthassanak benneteket és ezért áldozzuk — ha kell — édesörömet életünket és vérünket. Senkinek — hacsak nem áruló, rémhírterjesztő vagy közönséges gonosztevő — bármely fajhoz, felekezethez tartozzék is, nem lehet semmiféle bántódása.

Végezzétek ezért nyugodtan munkátokat, mert öröködünk vagyonotok és személyetek felett.

Az eddigi árulóknak megbocsátunk, ha azonnal felhagynak gaz működésükkel és szent célunknak szolgálni igyekeznek.

Csapataink egyes emberei által esetleg elkövetett kihágásokat jelentsétek a különítményparancsnokságoknak.

A Szabadcsapatok parancsnoksága.

Csak szétfoszló képekben él emlékezetemben ezeknek az őszbehajló napoknak sora.

Azt hiszem, nyomban az ágfalvai csata után kiveték az osztrákot Zarányból is. Az akadémia felkelői hozták ezt a hírt.

S rajongva emlegették Marschall és Bárdossy felkelőfőhadnagyok hősies rohamát.

Ma is rejtelem előttem, hogyan oldotta meg Ostenburg őrnagy az Ágfalván lefegyverzett és bekísért „lázadók“ dolgát. Sokan azt mondták, hogy szuronyok között vitette volna ki őket az állomásra s három tehervagonban toloncoltatta Győr felé.

Ha így történt, akkor azok a vasúti teherkocsik alkalmasint már a soproni Szélmalom-dombon túl lassíthattak s kiürülhettek, mert estére egész csapat akadémikus járkált megint a soproni utcákon.

Másrészük meg szorgalmasan portyázott az A-zóna területén.

Két nappal Ágfalva második megrohanása után az osztrákok kivonultak a Soprontól északra levő egész A-zónából. A régi osztrák határon állottak meg.

A tenente térképén már csak a várostól délre, a vasi határ tájáig, meg a Fertőtől északra maradtak piros zászlócskák Nyugatmagyarország egyes községeiben.

Hanem minden egyes kék zászlócska előremenedeléért vér hullott.

S
H
M
pergő
A gy
nyábo
Pehm
Láton
eses l
a leha
missz
sopron
amely
gal. M
V
menet
temet
lyeken
a gyá
között
L
D
domb
nap. A
gyötre
T
— —
A
osztrá
lárra.
A
Auszt
még e
molni
rák fő
szorult
dolgoz

Szeptember tizedikén temetett a város.

Három magyart és egy osztrákot.

Ma is fülembe zúg a zenekar dobjainak komor pergése, a csendőrosztag ütemes lépése és az induló. A gyászinduló, amely sírba kísérte a 48-as lakatnyából Szechányi Elemért, Machatsek Gyulát, a kis Pehm önkéntest és Mosch Arnold osztrák csendőrt. Látom a fehérruhás soproni lánykákat, a bányamécses bányászakadémikusokat, az erdészeket. Látom a lehajtottfejű Sigrayt, mellette a főispánt, az egész missziót, élén Ferrario tábornokkal és a zokogó soproni népet. A Széchenyi-tér egykori tengerét, amely alig három hete ott zajlott fergeteges haraggal. Most kesergő szívvel kísért négy halottat.

Vajjon milyen gondolatok kavargtak a gyászmenetben ballagó idegen katonák fejében a roppant temetés alatt? A döcögő halottaskocsik mögött? Amelyeken nem tett különbséget virágban, koszorúban a gyászoló Sopron: magyar halott és osztrák halott között.

Lent az utcán feketén sodródott a siralom.

De fönt a házak és tornyok fölött, a sárguló dombok és erdők fölött, szelid-melegen mosolygott a nap. A sugaraiban derű rezgett. Simogatta velük a gyötrelme édes földjét.

Tündöklő lelkektől kérte el ezüstös derűjét...

A temetés után elutazott a három tábornok. Az osztrák határon kellett találkozniok Schober kancellárral.

A bécsi kormány egyelőre csak a történelmi Ausztria határának biztosítását kívánta. Hamelin még elutazásuk előtt hangoztatta, hogy mivel számolni kell a vérszemet kapott szabadsapatok osztrák földre való betörésével is; feltétlenül védelemre szorúlnak a bécsi vízművek. Ezek biztosítására maga dolgozott ki alapos védelmi tervet.

Bezzeg, mikor az osztrákok Ágfalván gyülekeztek, alig másfél kilométerre Sopron vízműveitől — akkor nem fáj a feje másokért.

Ha nincs otthon a macska, táncolnak az egerek.

A buzgó De Redon ugyan megpróbálta magára venni a macska, azazhogy a generálisok ábrázatát, de az egerek rá se hederítettek. Lógott az egész misszió.

Csak Gundry-White mérgelődött, mert megint ő volt az őrparancsnok. Egész nap rághatta a pipája csutoráját a kapu előtt.

Zsembery garden-partyra hívta meg a misszió asszonyait. És elbájolta őket a magyar gavallér figyelmességével.

A második Ágfalva után valóban gyenge szelídítő fegyver lett volna a puszta virágcsokor.

Egy ideig mi is ott voltunk Olival.

A szép, ragyogószemű Ferrarioné még pörölt is velem, hogy miért tartottam eddig Budapesten a feleségemet. Hiszen ez száműzetés. Pedig — mondotta — bizonyosan fiatal házasok vagyunk.

— Három éve esküdtünk — hazudta engedelmesen Oli, akinek ugyan még mindig nem mondtam el Ágfalvát, de azt saját jólfelfogott érdekében lelkére kötöttem, hogy legalább is hároméves házasságot kell mondania.

— Már? — kérdezte tágranyílt szemekkel a szép olasz kegyelmes asszony. — És van talán bambino, kis bébi is?

A hároméves menyecske lángvörös lett.

Én meg elsomfordáltam nevetni.

Ez az elsomfordálás tanulságos is volt.

Mert megcsíptem a tenentét, amint lendületes szavakkal magyarázott valamit egy Királyhidáról Sopronba menekült leánykának. Bizonyos vagyok benne, hogy nem hadsereg-szervezetről volt köztük

szó.
nento
hívo
I
a né
I
mere
N
gyer
tézet
N
—
A
most
nak,
A
nagy
zsákr
irt. A
sokka
B
jéig
N
A
S
val a
tendő.
erő..
Ó.
Trian
A
A
—
A
A
wehr-
séget
Scmog

szó. Márcsak azért sem hiszem ezt, mert bár a tenente gyalázatos rosszul beszélt németül, mégsem hívott oda — tolmácsnak.

Egyébként azt hiszem, többé nem volt szüksége a névjegyére írott szavakra.

La bella sconosciuta — nem volt immár — ismeretlen.

Mi jókor elszöktünk még s végigjártuk Olival gyerekkora egykori világát: a tisztí lánynevelő intézet környékét.

Minden követ megcírógatott a tekintete...

A tábornokok megjöttek az osztrák határról s most egyelőre maguk se tudták, mivel foglalkozzanak, hogy fontosságukat igazolják.

A Nagykövetek Tanácsa hallgatott Párizsban. A nagymogulok tanácstalanok voltak. A Maderspach zsákmányolta bizalmas utasítás, úgy látszik, igazat írt. Az antant nem óhajtott ökölremenni a rongyosokkal — Bécs kedvéért.

Bezzeg ment volna — legalábbis jegyzékek erejéig — a fürge cseh külügyminiszter.

Neki mindenre kész terve volt.

A prágai lapok röpké könnyedséggel közölték is.

Sopron maradjon meg egy keskeny területsávval a magyaroknak, a többi haladéktalanul kiűritendő. S ha a párizsi urak parancsolják: a cseh haderő...

Ó, hát Sopronról már így is lehet beszélni? Hát Trianon nem megfellebbezhetetlen?

Az éjszakák egyre hűvösebbek lettek.

A rongyosok vacogtak erdei vackaikon...

Az osztrákok megszállották Királyhidát.

A győri vasutasok jelentették, hogy a Volkswehr-parancsnok feltétlen megadást és engedelmeséget követel kiáltványában a királyhidai állomás

személyzetétől. Tűszokat szed és felkoncolást ígér mindenért.

Hol lehet Héjjas?

A tokos szemtelenedik.

Kismartonban kommunista bécsi agitátorok lázítanak.

Ostenburg kirobog két autóra való csendőrrel és véget vet a szovjetdícsőségnek.

...A magyar kormány hír szerint szakadatlan tárgyalásokban van Béccsel.

De Redon meg gyanakszik. Bosszus, hogy a lázadók egyre erősödnek. Ebből nyilvánvaló, hogy a magyar kormány támogatja őket suttyomban.

Kaszala, aki átvágtat összedrótózott motorjával Sopronon s félpercre megáll, azt mondja erre:

— Fenét támogat! — és köp egyet. — Sokasodunk, de egyre több köztünk az ocsú is. A harácsolásra számító szemét. Pali bácsi, Iván, meg Budaházy botoztat s főbelövetést ordít. Hallom, néhányat főbe is lövettek. Egyről azt mondják, talán ártatlan volt. Sajnálom, de bizonyos, hogy drákói szigorúság kell itt apám! Különben kijött Endresz Gyurka pilótacimborám is. Az ám a legény! A napokban két tokos csendőrt hozott be egymaga a határról.

Berregteti a rozzant motort. Búcsúzik:

— Hát szervusz testvér. Résen állj! Remélem, az a kis marakodás is elül köztünk, ami most van a vezérek között, mihelyt Pali bácsi teljesen átveszi a komandót.

— Marakodás? — kérdezem.

— Az, hogy verné el a zápor azt a bűdös politikát!

— De hát mi baj? — hüledezem.

— Az egyik az, hogy megint megőrültek s azt nézik, hogy ki a karlista, meg ki a királyválasztó.

A másik meg az, hogy Iván csak főhadnagy volna s vannak, akik most a rangelsőséget firtatják.

— Ūristen! Most? Hiszen ez a bukás! Hát megvesztek?

A pilóta legyint.

— Nem való ezeknek nyugalmas front! Harc kell, szakadatlan kézigránát-durrogás és hajrá. Abban elfelejtik ezeket az örültségeket. De mihelyt csönd van és lapul a tokos, akkor kezdődik a jó magyar pofázás! Mondtam is Ivánnak, csináljunk egy próbagalloppot Bécsújhely felé. Osztrák mezőnyben. Talán még rákerül a sor.

A sólyomképű legény kirúgja hátsó kereke alól a támasztóállványt s elpuffög a Pozsonyi-út felé...

— — — — —
A szeptemberi csöndbe beledörren megint néhány kézigránát.

De Redon veszi fel a jelentést telefonon. És dühöng:

— Hallatlan!

Lánzsérre bevonult egy osztrák csapat. A rongyosok beeresztik a piac-térig, ott kézigránáttal esnek neki. Egész sereg sebesült. Mégis csak gyalázat!

A tenente előkeres egy kék zászlócskát s oda-fordul a franciához:

— És...

— A község megmaradt a lázadók kezén.

A tenente sóhajtvá teszi el a zászlót. A helyzet változatlan.

De este megint szól a telefon. Újra a capitaine megy oda. Izgul, ordít. S mikor leteszi a kagylót, odaszól az olasznak:

— Már szűrhatja a zászlót Ausztriába. A lánzséri bandát délután megtámadták, mire az dühében a régi határon túlra kergette az osztrákokat. Még Blumaut is elfoglalta. Pedig az már Ausztria. Talán még most is ott sarcol. Abszurdum!

A tenente kitűzi a győzelem zászlaját.

Este hallom egy Ostenburg-tisztól a Pannoniában, hogy Lánzsér hőse valami Hrabák István nevű tényleges honvédfőhadnagy, aki kikérte rendes szabadságát, vadászruhába bujt s kijött Héjjasékhoz. Amíg a szabadsága tart — itt üdül. Eddigi üdülésének eredménye: egy géppuska, nyolc kerékpár, három szekénderék egyéb zsákmány. Ha akarná, azt írhatná: Ausztriában nyaral. Mert féllábbal mindig odaát van.

Ha Trotter ismerné, bizonyára azt mondaná rá: pokoli fiatalember!

— — — — —
De Redon már rendes hadművelleti nyilvántartást vezet.

Ma nagy fogásra tett szert adatokban. Közölte is őket a tenentével. Erre a tenente öt részre osztotta térképén a felkelő frontot s megjelölte az egyes seregparancsnokságokat, odaírván vezéreik nevét is.

Eszerint legdélebbre van a balszárny-hadsereg.

Ez a III. hadsereg. Parancsnoka: vitéz Molnár Endre felkelő főhadnagy. Székhelye: Németújvár.

Ehhez csatlakozik észak felé az I. hadsereg. Parancsnoka: vitéz Taby Árpád főhadnagy, helyettese: Héjjas Antal. Székhelye: Felsőőr. Seregében sok az óvári gazdász.

Jobb szomszédja a II. felkelő hadsereg. Parancsnoka: Budaházy Miklós felkelő-százados. Székhelye: Felsőpulya.

Tovább északra: az V. hadsereg. Parancsnoka: Maderspach Viktor, helyettese: Gebhardt Pál felkelő-százados. Vezérkari főnök: Székely Elemér. Székhelye: Nagymarton. A hadsereg rohamosztaga a soproni műszaki főiskolás csapat.

Végül kell lennie még egy seregnek. Ez a IV. felkelő-hadsereg. De erről senki sem tudja, hol van. Parancsnoka: Héjjas Iván, helyettese: Bachó István

felkelő-százados. Hadsereg-lelkész: Páter Arkangyal ferencrendi szerzetes. De hogy ez a sereg hol lapang, azt senki se sejti. Vannak, akik úgy tudják, hogy feloszlott, mások szerint Csepreg vidékén tartalék.

Az egész front felett immár Prónay Pál vette át a parancsnokságot.

Elnevettem magam ezen az árva don-Quijotei nagyizóláson. De úgy, hogy a szívem is belesajdult. Én Istenem! Hadseregek! Őt hadsereg! És rohamosztatok! És hadsereg-lelkész!

Mikor egy-egy hadosztály alig több száz embernél!

Én drága, rongyos, ágrólszakadt népem! Még kivertségedben, rongyaidban, keserű, kényszerű, komédiázásodban, egész nagyidai fegyverzetedben is nagyszerű hatalomról és erőről álmodol . . .

Ha az ember az ujságokba nézett, megkeseredett tőlük a kedve.

A sibir-tánc tovább tartott. A korona egyre mélyebbre zuhant Zürichben. Már alig adtak egy svájci frankot a százkoronásunkért. A tízkoronáson aluli bankjegy már nem számított. De tíz koronáért már csak két szelet kenyeret lehetett kapni — kenyérbélyeg ellenében. A valamirevaló ebéd két-száz koronába került.

A pénzügyminiszter tavaszi álmaiban már senki sem hitt. Szeptember harmadik hetében le is mondott.

A lapok éles harcban állottak egymással. A karlista ujságok elvetemedett s lelőni való forradalmárnak bélyegezték minden szabadválasztót. Ezek meg hazaáruló labancnak minden legitimistát.

De nemcsak ekörül vívtak elkeseredett harcokat. A lapok egy része a koronaromlásért a bankokat okolta, amelyek állandóan a bankóprás előtt tolongtak zsákjaikkal s egyre több jegyintézeti hitelt sür-

gettek, mert mint mondták: táplálniuk kell a gazdasági életet. Ebben erőteljesen támogatták őket a liberális lapok is.

A jobboldal ugyanakkor azon hörgött, hogy a hitelek nem a valorizálás kötelezettségével kapják a bankok, tehát a szaporodó papírpénz csak tovább rontja az államháztartást. De hévvel hadakoztak valami lószállítási visszaélés miatt is.

Sopronról, Nyugatmagyarországról alig, vagy legfeljebb néhány közömbös mondatban írtak.

Ha Oli meg a rongyosok nem lettek volna, nem lett volna érdemes — élni.

Lassan-lassan esősre fordult az idő. Már azt hitük, belevész minden a ködbe, meg az őszbe.

Soprontól délre, végig a régi határon néztek egymással szembe a felkelők és az osztrákok.

De északon, Sopronmegye felső csücskében és Mosonban még bent voltak a tokosok.

A tenente térképe meg a capitaine nyilvántartása csak Héjjas seregével volt bajban. Most már olyan hírek jártak, hogy a Balaton vidékén áll. Mende-mondák azt a vakmerő hírt hozták, hogy a Mura-közbe készül betörni. Az utolsó híradás pedig úgy szólt, hogy Héjjas összetűzött Prónayval s elvonult embereivel.

S mikor már mindenki azt hitte, hogy vége és De Redon már éppen ki akarta törölni nyilvántartásából a IV. hadsereget, akkor egyszerre megszólalt a telefon.

Bruckból lihegte az osztrák, hogy kiverték Pándorfaluból.

Még zihált az izgalomtól, amikor megszakadt a telefonösszeköttetés.

Bruck nem felelt többé.

Hívták Bécsset. Bécsnek sem volt kapcsolata Bruckkal.

A tábornokok mérgelődtek, de intézkedni nem

volt kedvük. Azt mondták, ha reggelre sem lesz hír, akkor ki kell mennie egy albizottságnak.

Hajnalban föl is zörgettek.

Dühöngtem, de mit tehettem volna?

Felöltöztem, megcsókoltam Olit s lebotorkáltam a sötét utcára.

Az eső nem esett már, de nedves őszi szag húzódott le a Lőverek felől.

Gundry-White meg a tenente voltak szánalmas sorstársaim. A kocsivezető mellett Marteau őrmester ült rohamsisakban.

Fölhajtott gallérral, álmoságtól morgósan fogadtak s elindultunk a sáros úton Pándorfalu felé.

Az angol katonasofőr mérgében végigtrombitálta az egész alvó várost.

Vagy húszkilométeres szakaszon jó volt az út.

Kőhidtelepen, Szentmargitbányán meg vagy két másik községben a felkelők voltak az urak. Őrszemeik éberren vigyáztak a falvak szélén s csak igazoltatás után bocsátottak át bennünket. Jórészük már felesapotszélű kalapot viselt, balkarjukon vászonszalagot hordtak: „Polgárőrség — Bürgerwehr“ felírással.

Utóbb rosszabbá lett az út. Lassabban haladtunk.

Atmentünk néhány falucskán vagy telepen, amely se magyar, se osztrák kézen nem volt. Végül befutottunk Széleskútra.

Itt már a tányérsapkás osztrákok lézengtek.

Azt sem tudták, merre figyeljenek? Szentmargitbánya felé-e vagy Pándorfalu felé? Pándorfalu csak tíz kilométer volt ide, de már tegnap dél óta nem volt vele összeköttetésük. A nyugat felé szomszédos Császárkőbánya meg Bruckkal nem tudott érintkezni este óta.

Továbbhajtattunk Pándorfaluba.

Hát az bizony a rongyosok kezén volt végérvényesen. Sőt felütötte benne főhadiszállását a IV. fel-

kelő-hadseregparancsnokság is. Még pedig a Harach-kastélyban.

Azaz, hogy a parancsnokság egyelőre csak egy rozoga vasúti személykocsi volt, hanem az őrszem olyan peckesen sétált előtte, mintha Hindenburg főhadiszállását őrizte volna.

Egyébként két vagy három kölyökképű felkelőtiszt, meg féltucat bosnyák volt az egész törzs, noha a kapuk és pajták tele voltak elszállásoló krétafeliratokkal.

Elhököltünk rajtuk.

„2 tiszt, 300 ember, 15 ló. — 5 tiszt, 250 ember, 2 üteg“.

Úgy hirtelen számítással összeadva vagy 1500 emberre lehetett becsülni a IV. hadsereget.

De bármelyik felkelőt fogta vallatóra az ember, kérdéseim elől kitértek s hűvös hallgatásba merültek. Ezt szószerint is értem, mert hideg, nedves volt a reggel s láthatóan dideregtek nyári rongyaikban.

— Nem bocsátkozhatunk tárgyalásba idegen hatalmak képviselőivel! — ez volt a válaszuk mindenre.

— De azt csak megmondhatjátok — kérleltem egy pelyhesállú hadnagyot — mi van Nezsiderben?

— Osztrák — felelte.

— Hát Feketevárosban?

— Osztrák.

— És Újfalun?

— Osztrák.

— De hisz akkor a hátatok mögött is ellenség van! Nem féltek, hogy elvisz az ördög?

A felkelőtiszt lehasított egy darabot valami újságpapírból, beleveregette rossz kis bádogdobozának maradék dohány-törmelékét, cigarettát sodort, rágyújtott és csak azután felelt:

— Először is, mi nem félünk. Másodszor, meg mi

úgyis
megs

ták f
A

kezhe

én is

védse

E

büdös

E

ségen

E

F

N

sisak

lovat

gia f

csont

A

s biz

zordo

A

rongy

korgo

A

Akár

bakar

kalap

megj

C

lettün

F

rat.

úgyis mindig a tokos háta mögött mászkálunk, hát megszoktuk.

Gundry-White meg a tenente jószívvel nyujtották feléje a cigarettatárcájukat.

A felkelő tisztelgett udvariasan.

— Köszönöm, külföldi hadseregekkel nem érintkezhetünk.

— De tőlem csak elfogadhatod! — kínáltam én is.

— Nincs kapcsolatunk a magyar királyi honvédséggel sem.

És mérhetetlen göggei szívta mellre a köhögtető, bűdös füstöt.

Elámultunk ezen a megközelíthetetlen dölyföségen s elindultunk nyugatra.

Bruck felé.

Fele úton különös karavánnal találkoztunk.

Nehéz, muraközi lovon egy barátesuhás, rohamsisakos alak lovagolt velünk szembe. Szőrén ülte a lovat. Az oldalán a barátkötélen törökkorbeli fringia függött. A lábán csak saru volt, de csupasz, csontos bokájára sarkantyút szíjazott.

A jámbor, hidegvérű ló békésen lépegetett alatta s bizonyára sejtelve sem volt róla, hogy milyen zordon lovast hordoz a hátán.

A rohamsisakos barát mögött vagy harminc rongyos lépegetett. Utánuk meg nyolc szekér nyirkogott, tele puskával meg gépfegyverrel.

Az emberek fáradtak voltak, szörösek és tépettek. Akárhánynak kilátszott a lábujja is a lyukas bakancsból vagy csizmából. Volt közöttük felkelőkalapos, katonasapkás, de jórészükön a világháborút megjárt szürke, bosnyák fez volt.

Oda se hederítettek az autónak. Mintha levegő lettünk volna.

Konok és titokzatos némasággal taposták a sarat. Idegen világ jövevényei voltak.

Komor és dacos vonulásuk olyan különös volt, hogy mire fölcusdunk bámulatunkból, már messze jártak mögöttünk.

— Fatalisták — mondotta Gundry-White s indulást intett a kocsivezetőnek.

— Comme les tabors arabes — morogta Marteau őrmester is, akinek bozontos fekete bajuszát a füléig fújta a szél.

S valóban olyan volt ez az árva és mogorva had, mint a világháború francia gyarmati hadai közt az arab harcosok dandárja.

Jóval utóbb megint egy maroknyi csapat jött velünk szembe. Valami rossz kézigépfegyvert is cipeltek. Felkelőkalapos tisztfele jött velük. Mellette egy marcona, sebhelyesképű alak. Leritt róla, hogy őrmester vagy tiszthelyettes lehetett a háborúban.

Ezek is szó nélkül mentek el mellettünk. Ránk-villant a szemük, de érdeklődésük nem volt a számunkra.

Továbbhaladtunk. Félkilométerrel később egy rozzant, oldalkocsis motorbicikli zörgött velünk szemben.

A nyergében ismeretlen alak ült.

Az oldalkocsijában meg a főparancsnok. Héjjas Iván. A kezében karabély.

Nem állott meg. De úgy láttam, megismert, mert mintha rám kacintott volna.

A tenente is ráismert. Láthatta Sopronban.

— Ragadozómadár — mondotta. — Látták ezt az arcot? Gattamelata vagy Colleoni szobrán van ez a zordon keménység.

S kisvártatva hozzátette:

— A condottiere mindig több mint a katona. Vezér és hadseregszervező. Kalandor és országszerző. Machiavelli ezt a típust tartja a viharkorszakok leghasznosabb alakjának.

Nem feleltünk.

Vagy két kilométerre Bruck előtt, három fegyveres sehonnai bukkant föl az útmenti árokból.

Majdnem fölkiáltottam örömben, mert az egyik Kászony Jóska volt. A böles rabonbán és a félelmetes iridenta.

Megállította a kocsit.

Az iridenta ránkfogatta embereivel a fegyvert s azok a fegyverek így is maradtak mindaddig, amíg tárgyaltunk.

Maga odajött a kocsához és foghegyről ráankszolt:

— Kuss! Tíz percig itt marad az egész.

— Jó, jó — nevettem el magam kelletlenül — csak azt magyarázd meg, miért?

Erre a kérdésre nem volt elkészülve. Zavartan köhögött vagy kettőt s azután válaszolt:

— Lehetőleg ne tegezz hangosan. S általában halkan beszélj, nehogy meghallják az embereim, milyen bizalmas viszonyban vagyunk.

— Megvesztél, Jóska?

— Kuss! — rivalt rám, nyilván azért, hogy az emberei gyönyörködjenek könyörtelen fellépésében. Majd hozzátette halkabban: — A hadseregparancsnok úr nem szereti, ha szóba állunk az antant-kuvaszokkal.

— De azt csak tudod, hogy én ki vagyok s miképpen gondolkozom?

A rabonbán kivett egy félig lerágott vadkörtét a zsebéből s beleharapott. Két harapás között felelt:

— Tudom. Az a szerencséje ennek az egész majomketrecnek itt a kocsitokban. Szivaccsá lövtem volna őket. De hát rád való tekintettel megkegyelmezek.

— Kedves tőled, öreg.

— Kuss! — üvöltött ismét, féloldalt kiduzzadt pófával. Majd ismét halkabban: — Tudom, te jó munkát végzel ott nekünk, hát ne szívd mellre, hogy

ordítok. De ezek a görények hadd lássák, hogy a kombattáns hadrakelt inzurgensek se kutyák.

— Qu'est ce qu'il dit? — kérdezte Gundry-White türelmetlenül.

Elmondottam, hogy tíz percig várunk kell. Mindjárt megkérdezem, hogy miért.

S csakugyan érdeklődtem eziránt a nagy iridentától.

— Kuss! — morogta hangosan Kászony s halkabban folytatta. — Utóvéd vagyok apám. A negyedik felkelőhadserég utóvédje. Még nyolc percig kell itt maradnom a hídnál s azután követhetem a seregzömöt.

Bugyborékkolt bennem a nevetés. De legyűrtem.

— Hát ha már a foglyaid vagyunk — folytattam — legalább mondd el, mi volt itt?

Elfricskázta a vadkörte-csutkát s vállat vont.

— Hát megborotváltuk egy kicsit a tokost. Előbb kipörköltük Nezsiderből, az éjszaka meg Bruckban adtunk nekik szerenádot. Hajaj! Elmondhatom, de kérlek, ha fordítod, szorozzál meg minden számadatot tízzel.

— Hogy-hogy?

— Mert ez a kulcs. A felkelők parancsaiban minden számot osztani kell tízzel. Az ellenség felé címzett adatainkat meg persze szorozni kell tízzel. Ez az állandó számkulcs.

— Nem értem.

— Ejnye, hallod! Hát például, mikor utóvédre kirendeltek, úgy szólt a parancs: Kászony húsz emberrel utóvéd. Ez annyit jelentett, hogy Kászony két emberrel marad vissza. Érted?

— Értem. Nyugodt lehetsz, tudom mit kell mondanom.

S hátrafordulva elmondottam Gundry-Whitenek, hogy a felkelők utóvédvonalánál állunk, de rövidesen tovább mehetünk.

Megint a rabonbánhoz fordultam:

— Hát hogy volt az a szerénád?

Elvadult barátom egy hatalmas kussal kezdte, majd lehalkított szóval folytatta:

— Tudod, a sógorok nagyon elszemtelenedtek. Úgy berendezkedtek már itt Mosonmegyében, meg Soprontól északra a Fertő-tótól nyugatra, hogy dühbe gurultunk. Sopron felől északi irányba támadni nem tudtuk volna, mert ahhoz ötven emberrel hozzáfogni marhaság lett volna. Így azután Héjjas megkerülte az egész Fertőt és Pándorfalu felől mentünk neki.

— Hallod-e — szakítottam félbe a nagy iriden-tát — mit beszélsz itt ötven emberről? Hiszen a szállásjelzések vagy ezerötszáz főt mutatnak.

Kászony elröhögte magát.

— Jó fogás, mi? Tegnap egész délelőtt azokat írta a hadsereg. Meg telefonálgattunk össze-vissza zászlóaljokról és ezredekről. Majd megszakadtunk a röhögéstől. De citerázott is tőle a tokos térde Brucktól Bécsig. Mert a kémei vitték ám a híreket ész nélkül!

— Hát tudod, ez már arcátlanság!

— Röhögsz mi? — villant rám pokoli örömmel a szeme. — Szóval este Héjjas Iván Várkonyi őrmes-tert tizenöt emberrel, egy gránátvetővel meg egy géppuskával elküldte a tokosok mögé egész a brucki Lajtahídig, Tüskés Jóska bugaci gazdával meg tizenöt emberrel megtámadtatta a 264-es magaslatot, ő pedig huszonöt emberrel a Spitalberget rohanta meg hátulról. Hű apám, mi lett ebből! Mindenütt hátába mentünk a tokosnak! Percek alatt mienk volt a 264-es, a Spitalberg meg a Kecskehegy! Az osztrák géppuskákkal együtt. Ment volna esze nélkül a tokos a Lajtán túlra. De ott meg Várkonyi állt eléje a hídnál. Hullott hát, mint a légy. Vagy megúsza a Lajtát, akár a pudlikutya.

Hanem akkor még berohantunk a barakktáborba s csak úgy az ablakokon át raktuk be hozzá a begyújtott kézigránátokat. Azóta mellretett kézzel csinálják a laufsrittet Bécs felé. Gondoltuk is, hogy most már meg sem állunk odáig, de Héjjas azt mondta, ez már marhaság volna, ötven emberrel. Hát visszajöttünk.

— Mi volt a veszteségeitek?

— Két halott, hat sebesült.

— És az osztrákoké?

— Nem számoltuk, de ötvennél több halottra meg kétszáznál több sebesültre becsüljük.

— Ugyan ne beszélj örültségeket!

Kászony vállat vont.

— Hát ha nem hiszed, kérdezd meg majd tőlük.

Ha ugyan addigra vissza mernek jönni Bruckba. Különben abból láthatod mi volt, ha tudod, hogy háromszázhetvenhét puskát, kilenc gépfegyvert meg vagy három szekér hadianyagot zabráltunk el tőlük.

A hajam is égnek állt e vakmerő vállalkozás hallatára.

Gundry-White türelmetlenkedett.

— Eressz már tovább! — szóltam rá Kászonyra.

— Hát most már lóghattok — adta meg az engedelmet kegyesen. — Egyébként megsúghatom, hogy még ma megérkezik Hasszán hatvan albánnal, meg Osváth hadnagy negyven felkelővel. Most már aztán szüret! A gárda megmentette a helyzetet s mire a tokos észbekap, itt lesz az egész hadsereg. Közel kétszáz ember!

És kidüllesztette a mellét.

— Isten segítsen, komám! — dörmögtem vissza s alig tudtam megállani, hogy meg ne öleljem az ágrólszakadt rabonbánt. Az meg még egyszer jelét akarván adni fölényének, rámüvöltött:

— Kuss! És mondd meg a soproni görényeknek, hogy pofa be, mert széttáncolom a belüket,

Intett a két rongyosnak s azok is közelebb léptek.

Az egyik görnyedezve lépegetett.

— Hát ennek mi baja? Sebesült? — kérdeztem, mialatt a sofőr járatni kezdte a motort.

— Fenét — köpött a félelmetes iridenta. — Megrúgta a géppuska.

— Géppuska?

— Az. A spitalbergi zürzavarban nem találták meg az osztrákoktól elvett egyik géppuska állványát. Hát Pálfi cimborá négykézlábra állott, Kristó-Nagy meg a hátára tette a géppuskát s úgy lőtték a Kecskehegyet. Persze a tüzelő géppuska jól megdögönyözte a hátát. Hát attól kórnyadozik.

A fájóshátú rongyos röhögve bólogatott, az autó meg nekiiramodott.

Gundry-White meg a tenente szót se hittek el abból, amit elmondottam. Pedig kétszáz felkelőt hazudtam. Csak mikor eszükbe juttattam a zsákmányszállító szekereket, akkor estek gondolkodóba. Az emberhátról tüzelő géppuska hallatára azonban már nevetőgörcsöt kaptak.

Még Marteau is tetszéssel csapkodott a térdére.

Királyhida és Bruck azután — bizonyított.

Tótágast állott ott minden. Vad menekülés jelei mutatták a rongyosok hihetetlen győzelmét.

Se a halottakról, se a sebesültekről nem volt még pontos számadatuk.

De az osztrák halottak számát már akkor negyvennél többre becsülték.

Hány lehetett még a 264-es dombon, a Spitalbergen, meg a Kecskehegyen?

Egész nap jegyzőkönyveztünk.

Megrendült lélekkel ült a két antantiszt az autóban egész hazáig.

Uristen, hát ehhez mit szólnak majd a tábornokok?

— — — — —

Éjfél tájban kerültem haza.

Olyan fáradt voltam, hogy az étel is alig ment le a torkomon.

Viola-Olavi tágranyilt szemekkel hallgatta a rongyosok megdöbbszentő vakmerőségének történetét.

És azután elém tett egy pesti ujságot:

— Maga gyűjti a felkelő-verseket. Ez a lap a reggeli postával jött.

Olvasni kezdtem.

A GÁRDA.

Irta: Lendvai István.

*Ha minden elvesz: él a gárda
hóba, fagyba, őszbe, sárba.
Arca kormos, a keze véres,
vállá ragad a fegyveréhez,
kalpagja nincs, a lába rongyban
gyomra ellen, a torka szomján,
mégis vágja az örök marsot,
a nőtája mégis harsog,
mégse tágt egy árva szál is.
Mert az Isten a generális,
láthatatlan lova fénylik
s merre arkangyalok vezénylik:
kődbe, hóba, vérbe, sárba,
megy a gárda.*

*Merre jöttünk? A jó Isten tudja.
Nyomainkat homok futja.
Földgolyóbis ahányat fordult,
a szívünk vére annyit csordult,
világ ahány összeomlott,
mindegyikbe a vérünk omlott,
ahányszor haltunk: nincsen száma,
kit néztünk: a csillag sincs máma,
kivel nőttünk: a szót sem értik,
agkok hozzánk, nem érnek térdig,
s jöhet elibénk száz halál is,
mégis Isten a generális
s amerre visz, vérbe, sárba,
megy a gárda.*

*Merre vágunk? Csillag se mondja.
 Csak hajunk lobog s ruhánk rongya.
 Bordánk alól a szívünk lángol.
 s az örök vágy bennünk ficánkol:
 legyen már egyszer Magyarország,
 jók vigyék már egyszer a sorsát,
 legyen már egyszer szép megállás.
 boldog nappal és nyugodt hálás.
 Unokák, ha sírunkat futják:
 ne is köszönjék, ne is tudják,
 hogy Isten volt a generális
 s ha verte börtön és halál is
 őutána vérbe, sárba
 ment a gárda.*

A költő, aki ezt írta, nem sejtette, hogy mikor az ujságban szétröppen verse az ország minden tájára, akkor viszi véghez legvakmerőbb tettét az a rongyos gárda.

Csak látomása volt.

De ez a látomás igazabb volt még a valóság-nál is...

XXVII.

Ma már összefolyik emlékezetemben mindaz, ami a további hetekben történt.

De néhány dátum örökre megmarad az emlékezetemben.

Ilyen volt szeptember huszonharmadika.

Ezen a napon érkezett meg Sopron második halálós ítélete.

A párizsi Nagykövetek Tanácsa jegyzéket küldött a magyar kormánynak. Kurta és gögös parancs volt. A magyar csendőrséget október 3-ig ki kell vonni a B-zónából is s a kormány megbízottjának még aznap alá kell írnia a Nyugatmagyarország átadásáról szóló jegyzőkönyvet. Az Ostenburg-zászlóalj az osztrák csendőrség bevonulásáig ott maradhat, hogy az átsatolásra ítélt területek addig se maradjanak karhatalom nélkül.

Szóval, hiába minden. A hulló vér sem váltja meg a boldogtalan földet.

Hazudnék, ha azt mondanám, hogy az egy De Redon kivételével, a misszió tisztjei valami kitörő örömmel fogadták volna ezt a rendelkezést.

Ivaldi dűnnyögve vette tudomásul, Gundry-White vállatvonva szívtá tovább a pipáját, Jocard őrnagy levelet diktált valakinek Párizsba, hogy hozzák rendbe a lakását, a tenente pedig kiszámította, hogy legfeljebb tíz-tizenkét napja van még Sopronban és — sóhajtott.

Azután mindenki munkához látott. Megrohanták

a telefonokat és az írógépeket. A plan de transfert megint föltámadt tetszhalálából.

Hát nincs menekvés.

Úgy lézengtem a Széchenyi-palotában, mint az őszi légy.

Az egykori „Deutsches Haus“ savanyúképű sápi-tozói egyszerre nagy-fiúk lettek. Nyüzsögtek, hangos-kodtak, mintha százan lettek volna.

Sőt vádaskodtak is. Ivaldinak és Gauthiernek be-panaszolták az olasz és francia őrséget, hogy a ma-gyarokkal cimborálnak. Teljesen megbízható jelen-téseik vannak arról, hogy az őrségen álló bersaglie-rék, meg a franciák, egymásközt való beszélgetéseik-ben leplezetlen rokonszenvet árulnak el a banditák iránt.

Ivaldi egyszerűen leintette a panaszt.

Gauthier tessenék-lássék felhívatta Marteau őrmestert.

A feketehajú, nagybajuszú francia altiszt kara-kán őszinteséggel elismerte, hogy valóban véleményyt nyilvánított egyszer-másszor az osztrákokról és ma-gyarokról.

A „Deutsches Haus“ tintanyalói elégedetten néz-tek körül.

Gauthier megkérdezte az őrmestert, vajjon meg-őrült-e, hogy becsmérő kifejezéseket mert használni az osztrákokra.

A kefebajuszú ember lesütötte a szemét.

— Je suis soldat... — mormogta — et les Autri-chines sont des boches... comme les Prussiens... mon colonel... et les Hongrois... pauvres diables... lutent... avec un héroïsme parfait... pour leur patrie... mon colonel...

Gauthier dörmögött valamit, lehordta az őrmes-tert s elbocsátotta.

Marteau, a vén marokkói arab-ölő, döngő léptek-vel ment ki. Csak úgy csörögtek mellén a kitünté-

tései. S mialatt ellépett a bécsi Sanyarú Vendelek előtt, olyan pillantást vetett rájuk, hogy azok aligha vélhették ezek után lelkesebb barátjuknak, mint azelőtt.

Rajtuk kívül csupán De Redon háborgott tovább, persze csak akkor, mikor Gauthier mögött már becsukódott az ajtó.

A derék sörénybajuszú Marteau valóban elég egyszerűen, a katonalélek nyíltságával ítélte meg a dolgokat. Az osztrákok végeredményben a gyűlölt germánságot jelentették neki. A magyarok meg — ezek a szegény rongyosok — vérüket hullatják ezért a földért. Meghalni és vért hullatni pedig csak az tud, aki hazájának érzi azt a földet. Ez az igazság, ha le is hordják az embert ezért a véleményért s még úgy orrol is érte capitaine De Redon.

Felsőhajtottam. Hiszen, ha Párizsban is így gondolkoznának!

De ott konok göggel toppantanak s azt mondják: október 3-án Ödenburggá lesz Sopron.

...Az se vigasztalt már, hogy az esti jelentés szerint a felkelők kiverték az osztrákot Nezsiderből, Sásonyból és Császárkőbányáról s a tenente kék zászlói előnyomultak a térképen. A rongyosok ismét 117 puskát, 3 géppuskát, sok hadiszert zsákmányoltak s 59 foglyot ejtettek.

A „Deutsches Haus“ kémirodája megint jól működött. Sietve jelentették, hogy ezt is a verflucht Héjjas serege tette. Vérszomjas bosnyák meg kun hordák. Valami megvadult festőművész, bizonyos Bachó István nevű népfölkelő százados és egy Winter-Latzay nevű százados vezette őket.

Vajjon hány rongyos roskadt össze a kopár, őszi tarlókon?

— — — — —
Viola-Olavi kisírt szemekkel fogadott.

Ángyika írt. Szívszakadva vár bennünket. A

helyz
Isten
köve
várak
Gara
hozza
vaszt
sági
példe

gyik
mam
szót
látja
kodd
csak
ezek
nek,

én f
ságo
hete
pan
csak
mög

jobb

kor

akk

még
viss

helyzete napról-napra tarthatatlanabb. Teréz mama, Isten tudja miért, talán a betegsége miatt, egyre követelőbben sürgeti, hogy vessen véget céltalan várakozásának. Alig telik el nap, hogy Mende és Gara valami ürüggyel föl ne cipelnének valakit hozzájuk. Hol egy letört grófit, hol valami szívólvasztó sportbajnokot, avagy nagyjövőjű közgazdasági szakférfiút. És se vége, se hossza a házassági példálózásoknak.

„Iszonyodom ezektől az emberektől — írta annyika. — Mintha varangyok érnének hozzám. Teréz mamát már szinte gyűlölöm. Szörnyű, hogy ezt a szót már le is merem írni. Nem tehetek róla, Isten látja a lelkem. De ez a már-már hisztérikus erőszakoskodása fellázt. Hát mi vagyok én: rabszolganő, akit csak úgy adnak-vesznek? Arcomba fut a vér, amikor ezek a „férfiak“ megbecsülnek, vizsgálnak, mérlegelnek, mint egy állatot.

Ne haragudjatok — írta végezetül — hogy az én félőrült lázadásaimmal keserítem a ti boldogságotokat, de jólesik, ha levélírás közben jól kibőg-hetem magam. Hiszen máskor csak Fürge úrfinak panaszkodhatom. Az meg szegény nem tud szólni, csak néz, néz hűséges szemeivel a feje kócos bozontja mögül.

Apu-anyu jól van, szeret benneteket. De én még jobban. — Évátok“.

— Mi lesz ennek a vége? — kérdeztem Olit, mikor elolvastam a levelet.

— Ha van Isten az égben — felelte a párom — akkor hazaküldi Pétert.

— Isten van, kedves — sóhajtottam, — de az még sohse történt meg, hogy onnét, a másvilágról visszatért volna emberi lélek . . .

A felkelők úgy látszott, fűtyülnek a párizsi parancsra.

Nezsider és Császárkőbánya visszafoglalása után a Fertő-tó északi végétől nyugatra marakodtak az osztrákokkal.

Két nappal később a „megvadult festőművész” megrohanta s elfoglalta Széleskutát.

Harmadnap Winter-Latzay százados Fehéregyházát ragadta el az osztrákoktól. Héjjas meg heves ellentámadásokat vert vissza a Lajtán túlra s megszállotta Feketevárost.

A rongyos gárda didergett, marsolt, éhezett — de verekedett szakadatlanul.

De Redon viszont kiszimatolta, hogy a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége viselt meleg ruhákat, meg pokrócokat küldött ki a felkelőknek, ami kétségtelen jele annak, hogy a Bethlen-kormány igenis kétszínű játékot folytat. C'est une histoire scandaleuse! Az asszonyok persze egyhúron pendülnek a MOVE-val, a MOVE pedig Gömbös Gyula, Gömbös viszont a kormány titkos szándékainak végrehajtója! Kell-e még több bizonyíték?

S fontoskodó arccal surrant be Hamelin ajtaján.

Még szeptember végén hallottam a kis Rakovszkytól, hogy az antant megbízottai sűrűn tárgyalnak Bécsben a cseh, román és szerb követekkel, meg Schober osztrák kancellárral.

Ugyanakkor híre jött, hogy a magyar kormány is tárgyalásokat kezdett Ausztriával. Masirevich magyar követ egyre sűrűbben ül össze Schoberrel.

Ez a hír gazdátlan volt. Valaki azt állította, hogy Villani Frigyes báró is megerősítette volna. De Villani elzárkózott kérdéseim elől s hallgatott.

Rövidesen már azt kezdték rebesgetni, hogy ki-egyezőnk Béccsel s alighanem Velencében döntő értekezlet lesz Magyarország és Ausztria között.

Mindezek a hírek ellenőrizhetetlenek voltak.

Csak az látszott bizonyosnak — amelyet különben Jamagutsi ezredes hozott Bécsből — hogy Bánffy külügyminiszter Brünnbén tanácskozik Benes cseh külügyminiszterrel.

Úristen, hát mi közülük mindehhez a cseheknek?

Nyomasztó bizonytalanság nehezedett ránk a szeptembervégi ködökkel.

Csak a felkelők tudták, mit csinálnak.

Gauthier ezredes Kismartonból hozott hírt felőlük. Valami nyolcvan kitűnően felszerelt felkelő pottyant oda váratlanul. Parancsnokaik: egy Wein nevű pesti orvos, meg egy Karner nevű százados, már tisztelegtek is Esterházy herceg kastélyában. Velük volt Maderspach százados is. Úgy viselkednek, mintha már száz éve ott volnának. Hallatlan arcátlanság! Hiába toloncolták ki monsieur Friedrichet, mégis meg tudta tenni, hogy idecsempészte ezt a csapatot. Mert úgy mondják, az ő emberei.

De a IV. hadsereg se aludt el nezsideri babérjain.

Szeptember utolsó napjaiban Héjjas, a Winter-, Latzay- meg Bodollay-csoportokkal, azután Hasszán albánjaival, Várkonyi őrmester alföldi legényeivel és Ali Fazil bosnyákjaival lezárta a Lajta-hidakat, körülfogta Prellenkirchen osztrák községet s egyszerre föllángolt a legdühösebb harc Mosonújfalú, Lajtakáta, Lajtakörtvélyes, Haslau, Edelsthal és Prellenkirchen környékén. Az osztrákok kétségbeesett ellentámadásokkal próbálkoztak, de hiába. Minden fa és minden rög mögül ordító felkelők bukkantak fel, előttük, mögöttük, körülöttük tűz, robbanó kézigránát s kerepelő gépfegyver! A lázadók meglábolták a jéghideg Lajtát s víztől esurgó rongyaikban rohanták meg a dombokat, árkokat és házakat. Nem volt előlük menekvés semerre. Össze kellett roppanni abban a szövevényes halálhálóban, amely-

nek bonyolult tervét talán csak egyetlen ember ismerte: Héjjas Iván.

Ma sem tudja senki, hány száz Volkswehr-katona veszett oda ebben a dühös hajrában. A rongyosok akkor már egészen elvadultak. Csak a vezér kegyetlen szigorúsága tudta őket visszaparancsolni, hogy el ne induljanak — Bécs felé.

Szeptember 29-én estére Nyugatmagyarország legészakibb csücske is a felkelők kezére került.

...A hónap utolsó napján, éjfél körül bevetődött a Pannoniába a tenente.

Olival ültünk az asztalnál s engedelmet kért, hogy odatelepedhessék.

Ő mondotta, hogy Pozsonyból, Bécsen át jött telefonjelentés szerint egy felkelőbanda, amely Berg osztrák határközség körül portyázott, Ligetfalunál belebotlott a pozsonyi cseh hídfő őrségébe s gondolkozás nélkül megrohanta. A csehek visszavonultak a Duna déli partjáról s eltorlaszolták a híd közepét.

Megdöböntem.

Ha a magyar kormány aggodalmai helytállóak voltak, akkor holnap kitör a háború a csehekkal!

A tenente legyintett.

Egész éjjel nem húnytam le a szemem.

A másnapi lapok Benes cseh külügyminiszter nyilatkozatát hozták.

— Egyetlen cseh katonát sem vagyok hajlandó feláldozni Burgenlandért! — mondotta.

A szeptember-eleji nagy melldőngetés és a cseh-serb folyosó harsogó követelése, két kézigránát robbanása és húsz puskalövés után, szelíd fuvola-szóba olvadt.

A szálloda pincére délben halk nevetéssel dörögte a fülembe:

— Éljen Bocskay Gyula! Éljen Szombathy Zsigmond!

— Kik azok? — kérdeztem.

— A cselákijesztő felkelőjárőr parancsnokai.
...Teremtöm, de mi lesz holnapután?

— Október 3-án, olyan titokban, hogy magam is csak jóval később tudtam meg, Hegedüs altábornagy, a kormány parancsára, aláírta Nyugat-magyarország átadásának jegyzőkönyvét.

Iszonyú!

Megtántorodtam a hírtől.

A tenente megfogta a karom.

— Szédül? — kérdezte résztvevően.

Összeszedtem magam.

— A plan de transfert... a plan de transfert...
— dadogtam.

— Igen — mondotta a tenente — igen, de Ostenburg itt marad még. És a felkelők is.

És a kezembe nyomott egy jelentést.

Prónay főparancsnok részletes rendeletet adott ki, melyben elrendelte egész Nyugat-Magyarországon a védőállások sürgős kiépítését.

...Egész nap nem tudta senki, mi lesz ezután.

— És október 4-én szétröpült egy hír Felsőőről.

Prónay Pál, a szabadsapatok fővezére, Felső-őrött alkotmányozó ülést hívott össze s azon kimon-
dották Nyugatmagyarországnak Magyarországtól
való elszakadását s Lajtabánság megalakulását.

A függetlenségi nyilatkozat után, az alkotmá-
nyozó gyűlés megbízta Prónay fővezért, az újonnan
megválasztott lajtai bánt, hogy nevezzen ki kor-
mányzótanácsot s gondoskodjék az alkotmányterve-
zet elkészítéséről.

Felsőőr örömmámorban úszik. A környékbeli
szabadsapatok nyomban felesküdték a bánra s a
lelkészek megáldották az új ország zászlaját.

Először elhököltem, de aztán fölvidult a kedvem.

Erre a meglepő sakkhúzásra valóban nem gondolt senki.

A szövetséges tábornokok felindultan rohantak Sigrayhoz.

Nem tudom, mit végeztek ott, de este összeverődtem a szállóban gólyalábú újságíróbarátommal, Lenhoffal. A Züricher Nachrichten buzgó munkatársával. Mert akkorra megint Sopronba zúdult Bécsből minden külföldi riporter.

Lenhof megmutatta Sigray nyilatkozatát, amit a londoni Times munkatársának adott az imént.

Ezt mondotta:

— *A magyar kormány a trianoni békeszerződésnek eleget tett azzal, hogy az annak értelmében átadandó területet a nagyhatalmak felszólításának engedve, október 3-án teljesen kiürítette és a soproni tábornoki misszionának átadta, noha Ausztria eddig semmi garanciát nem adott arról, hogy az átvétel folytán, ugyancsak a békeszerződésben megállapított s Magyarországgal szemben fennálló kötelezettségeit teljesíteni fogja.*

A felkelők jelenléteért és működéséért a magyar kormányt felelősség egyáltalán nem terheli. A kormány mindent megtett szervezkedésük megakadályozására. Hogy ezek ennyire megerősödtek, annak oka csak az osztrák csendőrség gyengeségében és tehetetlenségében, valamint abban rejlik, hogy az antanthatalmak lassúsága sok időt adott a lakosság ellenállásának megszervezésére. Eleinte csak néhány tucat volt, ma már többezren vannak a magyar kormány által átadott területen. S a lakosság ott mind nagyobb számmal csatlakozik hozzájuk és szervezkedik, hogy kibontott függetlenségét fegyveresen is megvédje mindenkiével szemben.

Magyarországot nem lehet felelőssé tenni olyan területeken történő eseményekért, amelyeket már átadott s amelyeknek lakossága a magyar kormánynak nem engedelmeskedik.

Nyugatmagyarország lakossága az Ausztria pénzügyi összeomlásától s a fenyegető kommunizmustól való félelem miatt ragadott fegyvert s bár nagy szerepe van ebben az anyaország iránt érzett ragaszkodásnak is, kétségtelenül az önfenntartás ösztöne az, amely az ellenállást a végsőkig fokozza majd, ha a kérdést erőszakkal akarnák megoldani.

Szerintem az egyetlen megoldás az, hogy a magát önállósított lakoságnak adják a lehetőséget, hogy sorsa felett most már maga határozzon.

Ó, hát így állunk? — nyiladozott bennem az értelem.

Vajjon, kinek az agyában született meg ez a sakkhúzás?

A hűvös Sigrayében, vagy a mosolygó Zsemberyében, a komor Prónayében, avagy — Budapesten, a titokzatos erdélyi sakkjátékosában: Bethlen Istvánében?

Mindegy! A hallgató soproni szfinksznek feladták az utolsó kérdést s ő olyan válasszal felelt, amelyre elhőkölt Európa.

...Lenhof szerkesztő úr megitta a teáját s elügetett a postára.

Az étterem-ajtóban pedig megjelent a mosolygó táblabíró. Zsembery főispán.

Máskor is mindig mosolygott.

De most kiderült tőle az egész ezüstitükrös étterem ...

Akármilyen operettszerű eseménynek is minősítette a misszió némely tagja a Lajtabánság kikiáltását, az bizonyos, hogy merőben új helyzetet teremtett.

Erre az eshetőségre nem akadt rendelkezés a trianoni szerződésben. Sőt volt ebben a váratlan sakkhúzásban egy olyan érv is, amely saját fegyverüket szegelte a békediktálók mellének. Az az elv, amelynek hangoztatásával fölosztották a háborúutáni Európát.

Az önrendelkezés elve.

Lajtabánság kikiáltása ezt az önrendelkezési jogot harsogta világgá. Nyugat-Magyarország népe maga akar határozni jövő sorsáról s nem engedi magát lelketlen baromként áthajtani idegen ország határai közé.

Másnap reggelre már Sopronba is eljutott az új állam kiáltványa.

Délre tele volt ragasztva falihirdetésével a város.

Nyugat-Magyarország népei!

A trianoni béke értelmében kiürített területek függetlenségét, önállóságát és semlegességét Felső-őrött 1921. évi október hó 4-én déli 12 órakor kikiáltották és a felkelő csapatok fővezérsege a kiürített területeken megalakult. A lakosság Nezsider, Kismarton, Felsőpulya és Németújvár járásokban is hozzájárult a függetlenségi nyilatkozathoz és az erről szóló jegyzőkönyvet a községek előljáróságainak aláírásával és minden község pecsétjével ellátva, a fővezérseghöz Felsőőrrre beküldötte.

Prónay Pál s. k.,
fővezér.

Az első hiteles híreket különben csak Trotter kapitánytól hallottuk, aki délutánra bezörgött rozoga autójával Sopronba.

A fapipás angol éppen csakhogy köszönt s már be is ment Gorton tábornokhoz.

Félóra múlva kilépett, kerestetni kezdte Black-et, a kiváló brit katonasofőrt, de mivel az belépett a Royalba egy pohár whiskyre, hát megállott a szoba közepén és szétvetette a lábait.

Úgy tettünk, mintha dolgoznánk. Pedig egész figyelmünk feléje fordult, mert tudtuk, hogy mihelyt az első füstfelhőket kipöffenti, megkezdí példátlan balsorsának ismertetését.

Két füstgomoly után meg is szólalt:

— Angol embernek meg kell örülni. Az ember csak úgy belecsöppen világeseményekbe. Mister Prónay átveszi főparancsnokságot. Gorton tábornok telefon-kérdése. Miféle ember mister Prónay? Az ember jelenti, hogy komor gentleman. Lehet-e tartani meglepetésektől? — kérdi generális. — Felkelők csendesek, mister Prónay higgadt gentleman — feleli

az ember. — Meglepetések tehát valószínűtlenek. Erre másnap csavargók beözönlenek Felsőőrrre. Tábori mise, zászlószentelés, alkotmánygyűlés, függetlenségi nyilatkozat. Óriási lelkesedés. Csapat-eskü. Az ember bámul, mint a ló. Jelenti tábornoknak. Tábornok telefonon rondákat mond. Az embert berendelik részletes jelentéstételre. Kérdezik, milyen magatartást tanúsított? Az ember jelenti, hogy semlegeset. Tábornok lehordja. Erre az ember jelenti, hogy tisztelgett Lajtabánság új zászlója előtt. Elvégre fölszentelt zászló. S új állam nincs hadiállapotban az antanttal, csak Ausztriával. Tábornok asztalt veri s hasonlatokat keres állatvilág vastagbőrűek csoportjában. Igaza van. Mi az ördögnek jelent minden részletet az ember. De hát az ember ökör. Angol embernek meg kell örülni.

Két füstgomoly pöffen a levegőbe, mi rángatózunk a nevetéstől, a fapipás egy Good by-jal elvonul s két perc múlva felhangzik autójának távolodó berregése.

Utóbb mutatta Gundry-White, Trottertől kapott ajándékát. A „Lajtabánság“ felirattal felülnyomott postabélyeget.

Gundry-White szenvedélyes bélyeggyűjtő volt. S a felkelők ezen a téren sok örömet szereztek neki. Mert ahány hadseregük volt, annyiféle felülnyomással látták el a területükön lévő postahivatalok bélyegeit. S persze felárakat szedtek utánuk. Ez volt az egyetlen adó, melyből fent akarták tartani csapataikat.

... Estefelé Hamelin tábornok is megerősítette azt a hírt, hogy a budapesti olasz követ közvetítésével, kiegyező tárgyalások útját egyengetik Ausztria és Magyarország között. A tárgyalás alapja, az utolsó Bánffy-féle ajánlat.

Kétségbeejtő! — háborogtam. — Hieszen az fél Nyugat-Magyarország elvesztését jelenti. S most?

A felkelők győzelmei után? Amikor az antant már vállvonogatva nézi ezt az egész keserves kérdést, a vörös Ausztria pedig tehetetlen? Hiszen most már egészen más hangon kellene beszélünk! S mi mégis belemegyünk a jobb-ma-egy-veréb-elméletébe? Persze, mert a szemünkbe vágthatják: mit akartok, augusztusban már magatok ajánlottatok ennyit!

Hej, régi igazság: balga alkudozónak koldusfillér a fizetése!

Már csak az a remény lobogott bennem, hogy a rongyosok — másként fordítják az ügyet.

S fel is vidítottak szegények.

Vacsora közben Jocard őrnagy keresett.

A misszió távirócenzurája lehallgatott két táviratot. Azokat kellett lefordítanom. Eleinte fellázadt bennem a vér. Nem teszem meg, ha agyonvernek is miatta. De amikor elolvastam őket, virágos lett tőlük a kedvem.

És fordítottam készségesen. Mert ezek a táviratok sugaras fénnel világították meg a felkelők ágrólszakadt-hősiességét, megható árvaságát és önzetlenségét.

Az egyik távirat így szólt:

Héjjas Iván hadseregparancsnoknak — ott, ahol van

Lajtabánságot kikiáltottuk stop. Haladéktalanul hozzon javaslatba s indítson útba valakit belügyminiszternek stop. Prónay fővezér

A választávirat ez volt:

Prónay fővezérnek lajtai bánnak — Felsőőr

Frontom oly nagy s hadseregem olyan kicsiny, hogy létszámviszonyok miatt nem nékülözhetem és nem küldhetem miniszternek egyetlen felkelőmet sem stop Héjjas hadseregparancsnok

— — — — —

Október 5-én különös hír hozta izgalomba a miszsió olasz tisztjeit. Az osztrákok azt jelentették, hogy a felkelők kapcsolatokat keresnek az Olaszországból kiüldözött emigránsokkal. Valami fascizmus nevű szervezet tagjaival.

A tenente négyszemközt félórás előadást tartott nekem erről az új nemzeti hitvallásról, amelyet az olasz frontharcosok hirdetnek a rothadó közállapotok és politikai rendszer ellen, valami Mussolini nevű, vakmerő forradalmár vezetésével. S ez a mozgalom, bármennyire üldözik, előbb-utóbb győz, mert úgy terjed, mint valami tisztító tűzvész, melynek lángjában elpusztul a salak.

— Ezek a becsület és a fegyver rajongói, akárcsak az önök felkelői — mondotta piros arccal a kis olasz hadnagy. — S valamikor áldani fogjuk tetteiket.

...Aznap este egy súlyosan sebesült felkelőt hoztak be Kismarton felől a győri diákgyerekek. A sapadt, rövidnadrágos fiúk megrendülten adták át az eszméletlen ifjút a soproni Erzsébet-kórháznak.

— Vámosy Tibornak hívják szegényt — mondták könnybelábadó szemmel. — A szárazvámi út-elágazásnál lőtték le orvul az osztrákok. Társa Losonczy Antal holtan terült el mellette. A halottat Kismartonba cipeltük.

A kis Rakovszky mesélte később, hogy a Vámosy-fiú súlyos fej- és haslövést kapott s Király főorvos még az éjjel műtétet hajtott végre rajta. Ez a boszorkányos-ügyességű sebész talán meg tudja még menteni.

A becsület és a fegyver rajongói... — mondtotta volt a tenente. — Igen, ezek azok — gondoltam e hírre én is elbúsultan. — De hányak kell közülük meghalnia, amíg győzedelmeskedik a becsület meg a fegyver?

— — — — —

Másnap megint harc volt, a napok óta csendes fronton.

Lent Vasban, a Rába határvidékén az osztrákok megtámadták Ercsenyét.

A felkelők visszaverték.

...Délben Husszein Ibrahim Hilmi vetődött be ebédhez a Pannóniába. Kismartonból küldötték be, hogy érdeklődjék a szegény Vámosy-fiú állapota felől.

— Most voltam kint kórházban — ujságolta. — Vámosy Tibor megint jött eszmélethez. Mondta mindjárt, hogy sürgönyözzenek övé apjának, de anya ne tudja. Van láza nagy. De most már marad életben. Félrebeszél. Emleget mindig övé apja meg anyja. Olyan haragos vagyok. Ha majd megint látom tokosokat, mind ütöm fejbe agyon, puskának tusájával. Szegény fiú!

Este megcsendült a lélekharang.

Vámosy Tibort búcsúztatta.

...Harmadnap két koporsót kísért az állomásra Sopron népe.

A két fiú, Losonczy Antal és Vámosy Tibor, akik egymás mellett hajoltak rajzasztaluk fölé a műegyetemen, megint együtt utaztak vissza Pestre. De csak a testük.

Lelküik, a sugarasszárnýú, hófehér lélek, továbbra is ott őrködött láthatatlan karddal, Nyugatmagyarország fagyos rögei fölött.

Ki hívta őket a harcok földjére, a sohse látott tarlókra, mikor az anyai szív remegve marasztalta őket?

Valami néma, de mindennél erősebb hívás, amelyet éppúgy meghallott a kecskeméti gazdalegény, mint ez a két tisztaszívű úrifíú...

— — — — —
Az osztrákok elfoglalták Ercsenyét.

Trotter kapitány körutat tett Mansuardi olasz főhadnaggyal a vasi fronton. Jelentésük szerint, amerre csak jártak, mindenütt arra kérte őket a nép, bármi lesz is, ne engedjék őt át az osztrákoknak.

Az osztrákokkal való kiegyezés egyre bizonyosabbá válik. Az olasz közvetítés Velencét ajánlja a találkozásra.

Sárkány Barna kedvetlenül lézeng.

Olyan híreket rebesgetnek, hogy Sigray keményen szembeszállott a kormány alkudozó szándékaival s le is akart mondani.

A kormány felelete az lett volna, hogy nincs más megoldás.

— — — — —

Várakozás.

Tétlen órák és napok.

Mi lesz?

Sárkány azt mondja, a kormány nagyra van avval, hogy Sopronra és környékére népszavazást csikarhat ki. Sigray ezt kétségbeejtően kevésnek tartja. Egész másként kellene beszélnünk!

Talán majd a felkelők?

Igen, azok megint kiverték az ellenséget Ercseyéből. Olyan bőszyűlt hajrával mentek neki, hogy beütöttek Stájerországba is és vad riadalmat okoztak Gillersdorfban.

A főkormánybiztosságon azt mesélik, hogy Gillersdorf megrohanása után a visszahúzódó rongyosok eltévedtek a sötét erdőkben s Pleszkáts hadnagy és 42 embere a régi határon beásott Volkswehr-zászlóaljok mögé került. A találkozás olyan váratlan volt, hogy a felkelők már csak akkor vették észre szorult helyzetüket, mikor egy osztrák őrszem rájuk kiáltott: Halt, wer da? — A felkelőhad-

nagy feltalálta magát s elordította németül: Banditen links, Aufsatz sechshundert, Schnellfeuer! — Az osztrákok, hat géppuskájukkal együtt, észnélkül fejlődtek balra, vadul puskáztak a sötét völgybe, a rongyosok meg az így nyert résen, röhögve elinaltak. Persze, magukkal hoztak néhány osztrák főzöládát is, tele a kész vacsorával. Már régen meg is ették Ercsenyén, mikor a tokos abbahagyta a szorgalmas puskázást.

De Redon háborog, de már senki sincs vele egyvéleményen.

— — — — —
Ujsághír: Bethlen István gróf és kísérete elindult Velencébe!

Odautazott Ferrario is.

De miért nem hívták Sigrayt és Villani bárót? Akik legjobban ismerik Nyugatmagyarország kérését?

Érthetetlen!

Az A-zóna népe keserű szívvel átkozódik.

Jocard és a tenente kintjárt Savanyúkút táján. Azt mondják, a felkelők olyan rongyosak, hogy sokan már vastag ujságpapirosesomókat meg szalmaköteleket csavarnak a lábukra. De harcolni akarnak. A magyar kormányt selymának, árulónak mondják.

Az embernek elszorul a szíve, ha rágondol, hogy mindez már hiábavaló.

Viola-Olavi alig győz vigasztalni. Lelkének egész derűjére szüksége van, hogy kicsalogasson komor kedvemből.

Valamelyik ujságból kihalászott egy ujjongóhangú verset. Bárd Miklós, az ezüsthajú, öreg katonapoéta írta. Szébb emléket nem állíthattak volna Vámosy Tibornak és Losonczy Antalnak.

Elfelejtethetetlenül szép!

SOPRON ÜZENT.

*Sopron üzent... vérharmatos a regg.
 Tegnap elesett két gyerek.
 Hallom s élébe ujjongom a gyásznak:
 Hurrá! ti búban elcsigáztak,
 Hit nélkül aggó emberek,
 Igen! A lángok gyúlnak, hűnynak,
 De nincs halál, míg halni tudnak,
 Hurrá! a magyar gyerekek.*

*Ti vének, bölcsek, korán-öregesek,
 Nagy lecke ez a két gyerek.
 Ők vérrel írták fel a magyar égre,
 Az éjjekete vaksetétre,
 Amit ti elfeledtetek:
 Igen, a lángok könnyen hűnynak,
 De nincs halál, mert halni tudnak,
 Hurrá, a magyar gyerekek!*

Milyen megdöbrentő igazság van ebben az el-
 lentmondásban.

Csak a költő ösztönös igazságkeresése bukkan
 rá ilyen igazságokra. Pedig örök időktől való igaz-
 ság s maga az egy-mondatba öntött világfilozófia:
 ... nincs halál, míg halni tudnak valamiért...

Október 14-én szétrepült a hír Velencéből:

A magyar-osztrák egyezményt aláírták.

A magyar kormány kiürítetteti a felkelőkkel
 Nyugatmagyarországot. Az átesatolásra ítélt terü-
 let egy részét visszakapjuk, másrésze Ausztriáé,
 Sopron és környéke sorsáról pedig népszavazás
 dönt. A népszavazással határozó helységek: Sopron,
 Agfalva, Bánfalva, Fertőrákos, Harka, Boz, Balf,
 Kópháza, Nagycenk. A népszavazás lebonyolítására
 külön nemzetközi szerv alakul. A Commission Cen-
 trale du Plébiscite.

Sopron ujjong!

Sopron magyar maradhat.

Trianon egyik láncszeme szétzúzódott.
De nem lehetett volna-e visszaverekednünk az egészet?

Kinek van igaza?

Sigraynak-e, vagy Bethlennek?

A rongyosoknak-e vagy a diplomatáknak?

Másnaptól kezdve a szó és betű erejével megkezdődött a felkelés leszerelése.

Hanem a rongyosok szemébe röhögtek minden igyekezetnek. Ha valaki hivatkozott a kormányra: köptek egyet és vállatvontak. Az egyezményre meg csak annyit mondtak:

— Budapest meg Bécs dolga. Semmi közünk hozzá. Nekünk Prónay a bánunk, hozzá köt az eskünk. Pojácá-Magyarország azt teheti, amit akar, de azt kikérjük magunknak, hogy beleszóljon Lajtabánság szuverénitására.

A misszió tisztjei tíz felé rohantak szét autóikon. Mindegyiken egy-egy Ostenburg-tiszt vagy polgári tisztviselő ment velük, hogy leszerelésre bírják a rongyosokat.

Nekem a tenentével kellett lemennem Trotter kapitány körzetébe.

Megint végigsüvítettünk a kőszegi úton. Az erdők már ezerszínű őszi köntösben hervadoztak, a tarlókat már megcsípdeste a dér.

Kőszeg előtt ráfordultunk a lékai útra.

Akkor láttam utoljára a lékai várat.

És emlékezetemben marad örökké, amint ott áll kevélyen, fájdalmas szépségében az aranyszínű erdők fölött.

De most nem fordultunk északra, Németgyirót és Pörgölény felé.

A buzgó Fiat-kocsi dohogva ment neki az erdők közt kanyargó hegyiútnak. Fölkapaszkodtunk Borostyánkőre.

Megsajdul a szívem, ha visszagondolok rá.

Milyen káprázatosan szép világ az! És mi magyarok oly kevesen ismertük. Aki nem látta azt a tájat, azt a várat, nem tudja, mit veszítettünk el.

Onnét megint lefelé vitt az út.

Völgybe értünk. Az alján sebesvízű patak futott.

Ott várt ránk Trotter kapitány és Mansuardi főhadnagy. Pipázva, cigarettázva álldogáltak gépkocsijuk mellett.

— Hamvasdra kell mennünk — magyarázta a brit királyság kapitánya. — Ott van az I. felkelő hadsereg rohamcsapata. A magyaróvári gazdaszok. Velük kell először beszélni, mert ők a gerince mister Taby és mister Héjjas Antal hadainak.

Szörnyű sors! Én vegyem rá őket, hogy széledjenek el? Annyi harc és győzelem után? Parancsolhat nekem ilyet Magyarország?

Végtelen keserűség fogott el.

Rossz, kátyús, hegyi úton értünk föl Hamvasdra.

Elszórtan épült kisközség ez, erdős hegyek között.

A kápolnában istentisztelet volt.

Sűrű csoportokban vették körül a hajadonfőtt álló felkelők.

Leszállottunk a kocsikról s közibük léptünk.

A rongyosok kelletlen arccal vették tudomásul, hogy ott vagyunk, de ránk se hederítettek.

A szertartásnak vége lehetett, mert egyszerre felhangzott a Himnusz. Vagy nyolevan ifjú torok énekelte, lélekéből szálló áhítattal.

Azután mozgás támadt a kápolnaajtó körül.

Az egyik gazdasz, akinek a nyakán még kötés volt, ismerősnek tűnt. Hol láttam én ezt az arcot?

Hozzáléptem, bemutatkoztam.

— Ismerjük egymást — mondotta.

— De honnét?

— A pörgölényi kocsmából. Beretvás zászlós vagyok.

Elhőköltem.

— De hiszen te öt golyót kaptál Kirchschlag előtt!

— Kihevertem, amint látod.

Örvendezve szorongattam a kezét.

— Mi van itt? — kérdeztem tőle halkan.

— Veni sancte.

Azt hittem, tréfál.

De már akkor ki is lépett a kápolnából az utolsó rongyos is.

Magas, karesú felkelőtiszt emelkedett ki közülük. Mellette még néhány, nyilván tisztségetviselő felkelő. mert a többiek tisztelettel szorultak összébb előttük.

— Taby hadseregparancsnok... — súgta a fiú.

— Az a másik meg Héjjas Antal, mellette Endre főhadnagy. Az, aki most beszédhez készül, Bácsi László, az óvári akadémia ifjúsági körének elnöke. Mögötte Guóth Zoltán gazdász, felkelőhadnagy.

Érces hang csendült fel:

— Bajtársak! Megalázó kötelességet kell teljesítenem, amikor közlöm veletek, hogy az akadémia igazgatósága, felsőbb rendeletre, a legszigorúbb formában felszólított bennünket a hazatérésre. Tudnotok kell, hogy aki e felhívásnak nem engedelmeskedik, az elveszti a tanévet.

— Szégyen! Gyalázat! Gyalázat! — zúgott föl a rongyos had.

— Mi legtöbben — folytatta a szót Bácsi — úgyis elvesztettünk már három-négy esztendő, mert a frontokon kellett állanunk. Nem vetünk hát követ arra, aki távozni akarna.

— Nem megyünk! — ordítottak föl dühösen a gazdászok.

és feg
még
bélyeg
tunka
profes
számu

ténka
nek s
tom,
sága,
Hamv
előbb
egyett
fegyv

P
ségtől
A
mond
tiszte

O
E
vele
gomb
nem l
kezét

A vál
ajkár

K
—
A
mikor
A
nünke

— Mi tehát elhatároztuk, hogy amíg karunkra és fegyverünkre itt szükség van, itt maradunk, még akkor is, ha emiatt megfenyegetnek s megbélyegeznek. Megüzentük az akadémiának határozatunkat. Az igazgatóság hivatalosan megdorgált, de professzoraink elküldötték szíves köszöntésüket s a számunkra gyűjtött meleg ruhákat és pokrócokat.

— Éljenek a professzorok! — zúgták a fiúk.

— Mindezek után megtartottuk mai Veni szancénkat s most én, mint az akadémiája ifjúsági körének százharminczik elnöke, ünnepélyesen kinyilvánítom, hogy a magyaróvári gazdasági akadémiája ifjúsága, az ideai tanévet, a nyugati haretéren harcolva, Hamvasdon nyitja meg. A magyar rög védelme előbbrevaló, mint minden szemeszter! Tudom, hogy egyetlen hallgató sem teszi le a fegyvert, mert a fegyver az egyetlen hatalom! Úgy legyen!

Percekig zúgott az egész környék a riadó lelkeségtől.

Azután nótázva mentek be a faluba. Mint mondták, lakomát adnak a hadseregparancsnok tiszteletére.

Odasodródtam Taby mellé.

Elmondottam, miért küldöttek ki. Közöltem vele a kormány felhívását. De kiérezhette a hangomból, mennyire más kíváncsozhat ki belőlem, ha nem kötne a katonai eskü; mert a vállamra tette a kezét s elmosolyodott.

— Választ nem adok pajtás — mondotta. — A választ az imént hallottad az egész rohamcsoport ajkáról.

Kezet szorítottunk.

— Megértettem, köszönöm, áldjon meg az Isten!

Az antanttiszték szóltanul hallgatták a szavam, mikor elmondottam nekik a meghatározó tanévnemítást.

Az autónál egy loholó felkelő ért utól bennünket.

— Báró Jeszenák János felkelő vagyok — lihegte.
— Szívesen látjuk az urakat is a lakomán!

A tisztek elcsodálkoztak, köszönték hálásan, hanemhát másfelé vitt az útunk.

A báró sajnálkozott, tisztelgett, átvette üdvözlőtünket társai számára is és elindultunk lefelé.

— Angol embernek meg kell örülni — morgott Trotter kapitány az autón. — Csupa charming gentleman. És ezekkel kellene komizkodnunk. Ezeket becsmérelték banditáknak. Az embernek lesül a bőr a pofájáról. Angol embernek meg kell örülni.

Igy jártunk a borhegyi felkelőcsoportnál is.

Ott még azt se tudták, hogy mi fán termett a velencei megegyezés.

— Elvből csak négyhetes lapokat olvasunk — mondotta egy hetyke kis hadnagy.

— S mit szóltok a megállapodáshoz?

— Röhögünk rajta. Egyébként a kormány: disznó. Pont. Nekünk a bán parancsol és Taby hadseregparancsnok.

Hosszan harsogott utánunk a nótájuk:

*Söprik a gyíróli utcát
Négykézlábon fut az osztrák,
Tizenhatesztendős barna kislány
A gőzhomorúköszörülde,
A Volkswehr, a zsandár
A felkelő a bur-, a bur-, a burkalappal,
Megyen a felkelők után...*

Az ifjúság dalolt az őszi erdők között.

Trotteréktől elváltunk Felsőőrött és visszaszánguldottunk Sopronba.

A tenente csak annyit jegyzett meg:

— Én azt hiszem, az önök kormánya elsiette kissé a dolgot. Mert nem tudhatta, mekkora erő feszül itt neki a békeszerződésnek. Igaz, hogy mi meg a másik oldalát nem látjuk a dolgoknak.

... Valamennyi „rábeszélő bizottság“ hasonló eredménnyel jött vissza.

Az egyiknek a győri diákszakaszmég számár-
füleket is mutatott.

De Redon fel is háborodott ezen:

— Tulajdonképpen meg kellene torolni az ilyen szemtelenséget! — morogta.

A tenente csöndesen odaszólt:

— Gondoljon a saint-quentini francia gyere-
kekre!

A capitaine hápogott és bement Hamelin tábor-
nokhoz.

... Odahaza csillogó madárszemekkel hallgatta
kirándulásunk tapasztalatait Olavi.

— És most mi lesz? — kérdezte végezetül.

— Mi? Ha a rongyosok kitartanak, ha valami
szerencsétlen dolog meg nem bontja őket, akkor két
hónap múlva a velencei papír is — ronggyá válik.

XXVIII.

És akkor a borus-ködös októberi égből alászállott egy repülőgép, keringett egyet a dénesfai Cziráky-kastély fölött, megállott a deres legelőn s kiszállott belőle egy szánandó sorsú ifjú pár.

És akkor másfelé fordult a szerencsecsillagunk...

— — — — —
Október 21-én tébolyító riadalom támadt a Széchenyi-palotában.

Riadó! Mindenki a helyére!

IV. Károly király és Zita királyné visszatért Magyarországra.

Ki hozta őket, ki sem — máig se tudjuk.

Akárki volt is az, ártott véle.

Magyarországnak is, meg a királynak is.

De akkor még azt a hírt rebesgették Sopronban, hogy kitűnően előkészített lépésről van szó. A franciák és angolok tudtával történik minden.

Két napig lobogó lelkesedés volt Sopron. Ujjongva ölelkezett az utcákon a nép. Pedig akkor már csak órák voltak hátra — Budaörsig. És néhány nap a Glowworm fedélzetéig.

A kitűnően előkészített diplomáciai lépésből keserű, véres csata fejlődött ki. A budaörsi Csiki-hegyektől a Jánoshegyig, magyarok ölték egymást néhány órán át. A kisantant meg fegyvergyűrűt kovácsolt körénk. A francia és angol „támogatás” pedig egy angol torpedónaszád képében jelent meg a

Dunán
kaland
Mi
rődtem
A
De
tani.

El
a kirá
vettem
Ha
meg a
Német
Szerbia
tom, n
mon le
követ

Sz
S
hagyás
Hi

dul.
De
nyi ma
Va
élet-ha
Ne
letnek
rűbb v

—
lem le
akkor
akkor
kérdés
M
És
M

Dunán, hogy száműzetésbe vigye az októberi királyi kaland szomorú hőseit.

Mikor leghangosabban ujjongott Sopron, én gyöt-rődtem.

A misszió rekedt volt az izgalomtól.

De a vadul vágató híreket azért tudta továbbítani.

Első este éjfélután, mikor már Sopronban volt a király s álmatlanul hevertem ágyamon, számbavettem minden lehetőséget.

Ha valóban támogatja is ezt a lépést az angol meg a francia, az bizonyos, hogy Olaszországnak, Németországnak, Csehországnak, Romániának és Szerbiának elleneznie kell. Ausztriát nem is számítom, noha annak legalább is a pillanatnyilag uralmon levő félvörös kormánya, ugyancsak mindent elkövet az uralkodó visszatérésének meghiusítására.

Szörnyű hát ez a mérleg!

S még szörnyűbb, ha az angol és francia jóvá-hagyás híre — valótlan.

Hiszen akkor egész Európa dühe ellenünk fordul.

De egymásnak esik a kétféle pártan álló maroknyi magyarság is.

Vajjon jut-e ez másoknak is az eszébe, itt az élet-halál harcát vívó Nyugatmagyarországon?

Nem tudom. Sopron az öröm mámorában, kikeletnek érzi ezt a hervadó őszt. Sopron a legegyszerűbb vetületben látja ezt a kérdést. Ugy, ahogy Oli.

— Miért töpreng, édes emberem? — kérdezte tőlem lelkesen. — Mitől tart? Hiszen, ha itt a király, akkor ez a régi monarchiát jelenti. Ha monarchia, akkor máris megszűnt a nyugatmagyarországi kérdés.

Megsimogattam puha barna haját.

És nem válaszoltam.

Minket, egykori katonákat és hadifoglyokat

más szemszöghöz szoktatott a világ. Mi, akik a lövészárkokból meg a fogolytáborokból is láttuk Magyarországot, haj, parányinak láttuk. És éreztük riasztó rokontalanságát. S megtanultuk azt is, miért olyan véres-keserves a mi történelmünk? Mert bennünket sohasem segítettek szerencsés csillagzatok. Nekünk minden évszázadnyi életért százszorosan meg kellett harcolnunk kelettel s nyugattal. Hogy hihetnék hát most a szerencsében?

Örültség, örültség!

Ha még olyan veszett örömmel zúg és muzsikál is itt alattunk a mulató Sopron, nem üzheti el gyötrő látomásaimat.

És izzó aggyal próbáltam megfogni a kavargó és alakatlan zürzavar fordulásának eshetőségeit.

Egyetlen valóság van. Az, hogy itt a király. Minden más egyelőre csupa ismeretlen érték.

Tegyük fel, hogy nem az egész, hanem csak fél Európa üvölt fel holnap dühös tiltakozással. Akkor is melyik a helyes út ebben az úttalan helyzetben?

Az-e, ha a király Budára megy s visszaveszi az ország jogarát?

Urísten, hiszen akkor még talán mielőtt mások esnek nekünk, magunk marcangoljuk szét egymást: kuruc-labanc, királyválasztó és legitimista magyarok!

Teremtőm, de hitvány prédái leszünk ellenségeinknek!

De ha már ránklépett a végzet, legalább összefognánk. Összetartva legalább megpróbálhatnók az utolsó, kétségbeesett, bús csatát. A halálraszántak történelmi csodáját.

Hanem hát van-e olyan csodaszere a világnak, amely egycsapásra békét teremthetne közöttünk?

Ha van ilyen csodaszered, én édes Istenem, most, most küldjed el nekünk, mert különben elvesztünk!

..
a sop
A
egymá
Ne
is azé
aki pe
viselhe
nap v
utolsó
Ha
egy ö
torkáb
M
ha má
sunkra
ezt a
A
kaptan
Ig
elindu
is a k
rek, é
záskor
lenség
aki m
elindu
vinné
S
megsz
nagysz
het, h
megha
gyar
És a
A
élnék

...Oli, aki egész nap lótot-futott, lelkendezett a soproni néppel — aludt. Elnyomta az álom.

Az én fejemben meg tébolyító gondok kergették egymást.

Nem, nem magamért gyötrődtem. Még csak nem is azért a kedves, áldott szendergőért itt mellettem, aki pedig a legtöbbet jelenti nékem e földön. De elviselhetetlen volt az a kegyetlen gondolat, hogy holnap vagy egy hét múlva talán nem lesz már még utolsó foszlányában sem Magyarország.

Ha legalább egy roppant, végső erőfeszítésben, egy örült, utolsó próbában vesznénk el. De egymás torkába harapva tapossanak ránk ellenségeink?

Mit kellene, mit kellene hát tennie a királynak, ha már idehozták a maga vesztére s a mi pusztulásunkra? Mivel tudná még egyszer egy-táborba hívni ezt a marakodó népet?

Átsuhant rajtam egy gondolatfoszlány. Utána kaptam.

Igen... ez... ez az egyetlen. Ha a király holnap elindulna Pozsony ellen... Ha csak egy pálcával is a kezében. De elkiáltaná magát: magyarok, emberek, én megesküdtem négy kardvágással a koronázáskor, hogy ezt az országot megvédem minden ellenség ellen, vagy meghalok; hát most elindulok s aki még járni tud, az utánam jön — igen ez az elindulás és ez a kiáltás, villámló fürgetegként vinné utána az egész nemzetet.

S lehet, hogy ez a roppant, halálos vállalkozás megszűlné a csodát is. E fejedelmi lépés tragikus nagyszerűsége talán megdöbbené a világot. S lehet, hogy a tót nép maga is felzendülne a győzni vagy meghalni induló király láttára s megragadná a magyar testvér kezét még egy utolsó, közös harcra... És a horvát... És a rutén...

Az új államok itt körülöttünk még csak két éve élnek mai formájukban, Zürzavar van még náluk is

és szervezetlenség... A cseh torzsalkodik a románnal a máramarosi határ miatt... A román a szerbvel marakodik a temesi határ miatt... Hadseregük még nem tömör... Fegyelmük még ingadozó...

Igen... igen... örültség ez a lépés is, de szent megszállottság... és...

És az egyetlen út.

Az egyetlen út, amelyen talán, talán még elérhetnénk az élet verőfényébe. S ha mégsem így volna: legalább elmondhatná egy késői kor népe itt a Duna-Tisza fölött: itt élt ezerévig s itt halt hősi halált a magyar nép, melynek utolsó nemzedéke és utolsó királya — méltó volt egymáshoz.

Vajjon mérlegelik-e ennyi kinnal a holnapot a 48-as laktanyában, a király és miniszterelnöke meg külügyminisztere? Rakovszky István és Andrássy Gyula?

Elvégre nekik még jobban kell ismerniök a mai magyar népet s Európa mai helyzetét, mint nekem, a senki-semmi kis főhadnagynak. S bizonyosan evvel a gondolattal kapcsolódtak bele ebbe a nagy játékba, ha már belefoglak.

Igen, nem is lehet másként. Az első rohanó perceket s a legnagyobb emberi nagyságot kell most kijátszani. És nem szabad elveszíteni egyetlen percet sem ünneplésekkel, tétovázással, trónfoglalással, mert minden elszalasztott perc a prédalesők szövetésévé válik.

Hajnal felé nyomott el az álom.

Avval az utolsó gondolattal, hogy holnap új történelem indul el a pozsonyi úton, amely a halálba vihet, de az egyetlen út e zürzavarból az élet felé is...

— — — — —

Nem úgy lett.

Másnap délben már sejtettem, hogy valakinek el kell buknia.

Va
M
hagya
lem ut
kegyet
rongat
ditotta

A
is. De
végső
gel óta

ban el
A

—
Ha a k
idegen
vajjon
hogy M
De ha
kell vis
magát.

Má
Budaö
fiúk ro

A
küldött
Ak

Sopron
Sig
Mi
Va
A
Ost
A
A
Mi

Vagy a nemzetnek, vagy a királynak.

Mert kitűnt, hogy az angol meg a francia jóváhagyás koholmány volt, a prédalesők az első ijedelem után riadót ordítottak s mialatt az ultimátumok kegyetlen törvényszerűséggel zörgettek be a szorongatott magyar kormány ajtóin, Ostenburg elindította első vonatát Budapest felé...

A mámor még tartott Győrben is, Komáromban is. De az otthoni Széchenyi-palotában már láttuk a végső szükségszerűségeket, noha Budapest felé reggel óta megszakadtak a telefonvonalak...

— Mi lesz? — rohantuk meg az őrzítő izgalomban eltelt nap estéjén Ferrariot.

A tábornok vállat vont.

— Tragikus választás elé került Magyarország. Ha a király elfoglalja a trónt, három oldalról lépnek idegen csapatok az ország földjére. S akkor kérdés, vajjon kimennek-e valaha? Ez tehát azt jelentené, hogy Magyarországnak is, meg a királynak is vége. De ha a magyar nemzet élni akar, akkor magának kell visszautasítani a királyát, hogy megmentse önmagát.

Másodnap hajnalban megdördültek az ágyúk Budaörs előtt s a Csiki-hegyek deres tarlóin magyar fiúk roskadtak össze.

A golyókat, melyek megölték őket, testvérkezek küldötték gyilkos útjukra.

Akkor már elszállott az öröm és didergett Sopron.

Sigray lemondott.

Mi van Budaörsnél?

Vakhirek szállingóztak.

A király rab?

Ostenburg főbelötte magát?

A király megsebesült!

A szerb Duna-hadosztály átlépte a határt?

Mi igaz ezekből az észbontóan vágató hírekből?

Zürzavar... fejetlenség... az ujságok nem jönnek meg...

Én édes Istenem, de nagyon megvertél bennünket!

— — — — —
...Alig néhány órát tölthetek csak a szállásomon.

Olyankor sincs szavam. Oli is csak a fejem símogatja némán.

Nem tudom, mikor van nappal s mikor van éjszaka?

— — — — —
A Széchenyi-palota zürzavara higgadni kezd. Magyarország száműzetésbe kergette a királyt, hogy megmenthesse önmagát.

És ez a végzetes kaland még szörnyűbb szakadékot tágitott a szabadkirályválasztók és legitimisták között. A budaörsi tarlok beszívták a kihullott vért, de ez a vér tovább gőzölgött az emberek előtt s a gyűlöletnek olyan vörös ködét bocsátotta magyar és magyar közé, amilyen még sohasem volt.

Már a felkelők is egymást méregették.

Teremtőm, hát még a megmentett Sopront is elveszítjük?

Benes már harcosan követeli a velencei egyezmény eltörlését.

Ettől még nem félnék.

De ha még rongyosok is...

A rémhírek vadul játszottak az idegeinken.

Volt olyan hír, mely úgy tudta, hogy Prónay a déli seregekkel a Balaton felé vonul a király kiszabadítására. Más hír arról adott számot, hogy Héjjas is otthagyta frontját s csapataival Győrig jutott, mert ő akarja elfogni a királyt.

Utóbb kiderült, hogy Prónay is, Héjjas serege is a helyén van, de Nezsídertől Felsőpulyáig üres a front.

Az
akar.
Os
rich-fe
ságát.
is, am
Sa
küre,
hagyja
És
eszébe
Se
tantka
A
Va
kat. M
gárör
A
zárva
Al
A
Si
Zsemb
ura tu
fegyve
Az
a Roz
Pá
geit is
Un
— —
A
OK
had v
Bu
Somog

Az osztrák akkor sétál be Sopronig, amikor akar.

Ostenburg magával vitte a kismartoni Friedrich-felkelőket meg a bányász-erdészakadémia ifjúságát. Ugy hírlik, még azt az osztrák tisztí-csoportot is, amely velünk vonult Agfalva ellen.

Sajgó kínnal fájt az emlékezés, arra a forró esküre, mikor Ostenburg megfogadta, hogy élve nem hagyja el Sopront.

És most itt áll Sopron — védelem nélkül. Vajjon eszébe jut-e mostani fogolysorsa keserű perceiben?

Se rendőr, se csendőr, csak néhány lézengő antantkatona az egész környéken.

A polgárságon félelem vesz erőt.

Vannak, akik éjszakánként eltorlaszolják magukat. Mások úgy tudják, hogy Pinezich ügyvéd polgárőrséget szervez az egykori tartalékos tisztekből.

A boltosok féltik áruikat s egyre többen tartják zárva üzleteiket. Minden rohamosan drágul.

Alig kapunk kenyeret a szállodában.

A főkormánybiztosságon kínos tanácstalanság.

Sigray keze elengedte a kormányt. Vajjon Zsembery, bármily leleményes és fáradhatatlan is, ura tud-e maradni a városnak, mikor egyetlen száll fegyvere sincs.

Az osztrákok előreszivárognak a Lajta mögül és a Rozália hegységben.

Pándorfaluig visszanyomták Héjjas apró őrségeit is.

Urísten, hát nem volt még elég?

— — — — —
A rongyosak még egyszer megmentik Sopront.

Október 25-én délelőtt tépett, sáros, megviselt had vonult be délfelől a városba.

Budaházy széthúzta a seregét észak felé, Héjjas

meg a maga rongyos gárdáját a Fertő nyugati partja mentén.

Vakmerően ritka frontot húztak Sopron elé.

Amit a jóhiszemű Ostenburg elvonulásával hibázt, azt most ezek rendbehozták.

Ínséges, görhes, szakállas rongyosaikkal betömték a fenyegető rést.

Budaházy őrséget vetett Sopronba is.

Sopron eleinte megriadt az elvadult fickók ijesztő külsejétől. De amikor látta a nép, hogy ez a didergő, ágrólszakadt had, a fáradságtól roskadozva is, fegyelmezetten örködik felette, megnyugodott.

S attól kezdve meleg szívvel hordta nekik az élelmet, viselt melegruhát.

A felkelőkkel valami hetyke hang és hengegő virtuskodás vonult be Sopronba. A rongyosok úgy beszéltek, tettek-vettek, mintha százezren volnának, pedig ugyancsak alatta maradtak még a néhány száznak is.

Rövidesen megjelent a falakon hirdetésük is:

HIVATALOS HIRDETMÉNY.

A nyugatmagyarországi felkelőcsoporthoz II. hadseregparancsnoksága elvárja Sopronvármegye lakosságától, hogy a rendkívüli politikai helyzet súlyos gazdasági következményeit hazafias türelemmel fogja viselni és tartózkodni fog minden visszaéléstől, valamint az esetleges árdrágítási alkalmak kihasználásától. A felkelőcsapatok parancsnoksága úgy a közrend, mint a közgazdasági élet tisztessége ellen irányuló minden kihágást, különösképpen pedig az árdrágítást példás szigorral (botbüntetés, elzárás) bünteti. Egyúttal figyelmezteti a város lakosságát, hogy a felkelőcsoporthoz tartozó egyének minden általuk igénybevett élelmicikket

va
dt
M
el
je
tis

A
lézeng
M
borna
G
biztos
rende
N
tároz
átvesz
s rend
zaklat
P
be me

..
A
A
viszik
O
kezes
R
Lehár
a kir
Duná
M
É

vagy egyéb használati tárgyat, közvetlenül az átvételkor, készpénzzel tartoznak megfizetni. Mindennemű rekvirálás szigorúan tilos. Netalán előforduló visszaéléseket a károsultak azonnal jelentésk a vármegyeházán székelő ügyeletes tiszténél.

Sopron, 1921 október hó 26.

*Nyugatmagyarországi Felkelőcsoporthok
II. hadsereggparancsnoksága.*

A misszió ideges volt. Félt. Minden embere ott lézengett őrsegen a Széchenyi-palota körül.

Még október 25-én magas, karcsú, magyar altábornagy kereste föl Ferrariot.

Guillaume Árpád tábornok, az új főkormánybiztos. Már előtte való este megérkezett s kiadta első rendelkezéseit.

Nyugodt, bizakodó arca, gyors intézkedései, határozotthangú hirdetése, melyben bejelentette, hogy átveszi Nyugatmagyarország főkormánybiztosságát s rendet követel, hamarosan bizalmat öntöttek a zaklatott soproniakba.

Polgári biztосként Almássy Sándort osztották be melléje.

...Végre megérkeztek a lapok is.

Azokból tudtuk meg, mi történt Budaörsnél.

A szerencsétlen királyi párt Tatárol Tihanyba viszik.

Onnét szállítják majd tovább, az antant rendelkezése szerint.

Rakovszky István, Andrassy Gyula foglyok. Lehár Antal tábornok, aki szombathelyi csapataival a király mellé állott, Komáromnál átevezett a Dunán.

Magyarország hát egyelőre megmenekült.

És Nyugatmagyarország?

A pesti lapok azt írják, hogy a királypuccs izgalmai után, most már be kell fejezni a nyugat-magyarországi eseményeket is.

A felkelők szereljenek le.

Hanem a rongyosok hallani sem akarnak erről.

Hiszen az osztrák egyre jobban vérszemet kapva szállja meg az egyes községeket.

Pecsenyédet már harccal foglalja el.

Erre szilaj düh szállja meg a Héjjas-féle sereget.

Reggel jelentés érkezik, hogy az osztrákok hajnalban a Lajta-vonal brucki szakaszán is nagy erővel megtámadták a felkelőket. Végtelenül elkeseredett harc után visszaszorították őket a Bruck és Királyhida környékén emelkedő hegyekről s reggelre Pándorf—Császárkőbánya vonaláig vetették őket vissza.

Gauthier nyomban kiküldi Jocard őrnagyot a kormánybiztosság egyik tisztviselőjével, azután egy osztrák hivatalnokkal, meg Marteau őrmesterrel Császárkőbányára.

Estére visszatértek. Nyakig sárosak mind.

Jocard felindultan rohan be Hamelinhez s utóbb nekünk is elmondja, mit látott.

...Mikor Császárkőbányára értek, már csak lanyhuló puskázás kattogott az egész vonalon.

A Volkswehr-zászlóaljak diadalmasan igyekeznek győzelmüket biztosítani. Jocard közvetlenül az osztrák tűzvonal, mögött, gyalogosan bukdácsol kíséretével kelet felé, hogy beszélhessen az osztrák támadócsoporthoz parancsnokával.

Órákig tartó botorkálás után eljutnak a bécsi vasútvonalig. A Kecsehegy előtt, a 159-es őrházban keresik az osztrák parancsnokot. Törzse ott is van a telefonokkal, de ő maga valamelyik zászlóalj-parancsnokához ment előre.

Jocard kísérői lihegve telepednek le az őrház körül, a francia őrnagy pedig tájékozódni kezd.

A Pándorf felől húzódó töltés a Kecsehegy alatt, majd pedig a Spitalberg tövéen halad Bruck felé. Az osztrák gyalogság jobbszárnya, a vasúti töltéstől nyugatra húzódik Császárkőbányáig. Ez a vonal még gyenge, de a két hegyen és Bruck előtt erős tartalékok várják a parancsot, hogy előremenjenek.

— Uraim — folytatja villogó szemmel Jocard — én ma olyat láttam ott, amit soha el nem hinnék, ha más mondaná.

Feszülő figyelemmel vesszük körül a nyakig-sáros őrnagyot.

— Amint ott lihegünk — kapkodja a szót — egyszer csak fellángol a harc a vasúttól Császárkőbányáig s az inzurgensek ellentámadásba kezdenek. Mi lapulunk az őrház mögött, mert a tűz odavág. A Volksewehr-tartalékok görnyedve futnak a megtámadott vonal sűrítésére... S mikor már az egész harc súlypontja odatolódik, egyszer csak dübörgő vonat robog felénk Pándorf felől. Elöl vagy tizenöt üres teherkocsi, azután a mozdony s a mozdony mögött még néhány teherkocsi.

— Vonat a harevonalban? — csodálkozik a tenente.

— Mi is érthetetlennek tartottuk — folytatja Jocard. — De oly gyorsan jött, hogy alig láttuk meg, máris elrobogott mellettünk. Az őrház után lassított, egyszerre leugrált róla vagy két tucat felkelő, üvöltő ordítással rohant föl a Kecsehegyre, az osztrák csapat hátába s mialatt a vonat tovább száguldott, máris dörrenni kezdtek kézigránátjaik.

— És a vonat? — kérdi Gundry-White, a kezében felejtve pipáját.

— A vonat? — meséli az őrnagy — az tovább rohant. Még láttuk, amint a Spitalberg mögött is lassított s letett egy új raít és sebesen száguldott a brucki Lajta-híd felé. Néhány perc múlva már a

Spitalbergen is fölzúgott a harc, az osztrákok meg a hátukba támadó felkelők között. Szinte pillanatok alatt történt mindez! Mire az elől harcoló Volkswehr észbekapott, már messze a hátamögött, két újabb vonalon folyt a dühös küzdelem. Ez a vakmerő mesterfogás nyomban megrendítette az osztrák ellenállást. Az első vonal felbomlott, utána szemünk láttára esett el a Kecsehegy, majd pedig a Spitalberg s velük az egész mai nap osztrák győzelme. Rendetlen meneküléssel özönlött a Volkswehr a Lajta felé. Akkor már monsieur Héjjas gépfegyvertűzzel fogadta a menekülőket a hídnál, úgyhogy aki meg akarta menteni az életét, annak a Spitalbergről lezuhogó magyar fegyvertűzzben kellett a part mentén gázlókat keresnie.

— És a vonat? — kérdi izgatottan a kis olasz.

— Az lassan visszatolat Pándorfalu felé, miközben megtelik osztrák szerelvénnel, a felkelők pedig óriási győzelmük után megszállják régi helyeiket a Lajta mentén, ahonnét hajnalban visszavetették őket.

— De miért tolatott maga előtt üres kocsikat a betöréskor? — kérdi De Redon.

— Nem érti, mon capitaine? — csodálkozik Jocard őrnagy. — Az a banda mindenre gondol. Héjjas nem tudhatta, vajjon nem rongálták-e meg, vagy nem szereltek-e dinamit-töltényeket az osztrákok a sínekre.

— Értem bólint a capitaine.

— Uraim — fejezi be szavait az őrnagy — az inzurgenseknek ez a mai visszacsapása a legnagyobb bravur, amit életemben láttam. A rögtönzésnek olyan káprázatos csodája, a meglepő harci ötlet olyan tökéletes megoldása, hogy nekünk katonának tisztelnünk kell előtte!

Elszéledünk.

Mindenki a második brucki csatáról beszél.

A
kipiru
gató

troup

E

A

hábor

zott -

- -

H

U

lottur

M

A

hallot

gitim

lasztó

dor-p

kovsz

ugyan

bador

fán k

N

L

a felé

térjer

főiske

s a töl

gettél

F

Tábor

zási l

H

M

párt,

A kapu alatt Marteau őrmester mesél sárosan, kipirult arccal, széles taglejtésekkel a szájtátva hallgató vadászoknak:

— Savez-vous... je suis un vieux soldat de la troupe marocaine... mais ces diables d'hommes...

És megcsóválja a fejét.

Az öreg marokkói gyarmati harcos a guerilla-háború kipróbált mestere villogó szemmel áradozott — a magyarokról.

Hanem ez volt az utolsó felkelő-csata.

Utána már csak járőr-csatározásokról hallottunk.

Mi lesz a vége?

A pesti lapokban és a nemzetgyűlésben sohase hallott gyűlölködéssel vádaskodott a két párt. A legitimisták királyhóhéroknek nevezték a szabadválasztókat, emezek meg hazaárulóknak s gaz kalandor-politikusoknak a karlistákat. Az előbbieket Rakovszky István, Andrássy Gyula és a néhány napra ugyancsak letartóztatott Sigray haladéktalan szabadonbocsátását követelték, az utóbbiak meg bitófán kívánták őket látni.

Nyugatmagyarországról már nem esett szó.

Legfeljebb annyi, hogy most már megmentettük a felét, Trianon halálos sebet kapott Velencében, hát térjenek észre a rongyosok és tegyék le a fegyvert. A főiskolások meg kisdíákok szigorú ukázokat kaptak s a többieket is megtorlásokkal, állásvesztéssel fengették, ha vissza nem térnek a határról.

Ferrario hazajött Velencéből és a Szövetségközi Tábornoki Bizottság kezdett átalakulni — Népszavazási Bizottsággá.

Hozzá is fogtak a népszavazás előkészítéséhez.

Mindszentek napján Bajára szállították a királyi párt, ott átadták őket a Glowworm kapitányának s a

brit ágyúaszád elindult lefelé a Dunán, a számtüzet szigete felé.

Hideg volt, késő ős, a rongyosok közül egyre többen betegedtek bele a didergésbe és koplalásba.

Éreztem, hogy már csak napok vannak hátra.

Két nap múlva ugyan még történt valami, ami arra vallott, hogy füttyülnek a velencei egyezményre s az elszakításra ítélt községek megint reménykedni kezdtek.

Nezsideren történt-e vagy Pándorfalun, már nem tudom. A rongyosok feltartóztattak egy Németországba gördülő vasúti szállítmányt. Vagy kétszáz lovat.

A kormány tiltakozott, a misszió közbelépett: hasztalan.

Végül külön bizottság szállott ki. A külügminisztérium meg a német követség megbízottai, azután a soproni főkormánybiztosság embere meg az antant kiküldött tisztje. Ezek magyarázgattak s fenyegetőztek a szállítmányt őrző felkelőhadnagy előtt.

A packázó, tejfölösképű legényke csak annyit válaszolt:

— A Lajtabánság tudtommal ninesen diplomáciai viszonyban semmiféle európai hatalommal. Előbb tessék vele felvenni a diplomáciai kapcsolatot. Forduljanak Felsőőrre Prónay bánhoz.

És gögösen hátat fordítva, rágyújtott egy cigarettára.

Pedig olyan rongyos volt az istenadta, hogy a köpenyén tiz lyukon járt be a szél.

A végén csakugyan a bán rendelte el a szállítmány visszaadását.

Ugyanaznap jelent meg az új ország hivatalos lapjának első száma is.

A „Lajtabánság“.

Önérzeteshangú vezércikk jelentette be a világ-

nak az
kormá
bánási
szabál
vámeli

Üg
életbe

De

A

S

kormá

Pr

bongot

El

Az ors

caiban

A

At

veszte

100 ko

Mi

érte az

A

Cs

ségbe

nak az új állam követeléseit. S közölte a felsőöri kormány rendelkezéseit is. A polgári egyénekké váló bánásmódról. A statáriumról. A vasúti közlekedés szabályozásáról. Az átmeneti áruforgalomról és vámeljárásról. Az útlevélkényszerről.

Úgy látszott: a Lajtabánság szabályos állami életbe kezd.

De csak egy napig.

A hírlap többé nem jelent meg.

S Nyugatmagyarországot elárasztották a pesti kormány leszerelő-megbizottai.

Prónay körül egész rábeszélő-különítmény zsi-bongott.

Élelem, pénzadomány, ruha már nem érkezett. Az ország lelkesedése elhamvadt a királykérdés har-caiban és a velencei győzelem örömében.

A koronajegyzés 0.45-re esett le Zürichben.

Augusztus eleje óta akkori értékének 60%-át veszítette el. Svájcban már csak 45 szantimot adtak 100 koronáért.

Mindössze néhány kiló krumplit kapott volna érte az ember.

A Széchenyi-tér fái kopáron suhogtak a szélben.

Csak egy-két száraz levél kapaszkodott még két-ségbeesett csörgéssel a gallyakba.

XXIX.

November 5-én visszahívtak Sopronból.
A misszió átalakult népszavazási bizottsággá.
A palota kapujára új tábla került:

Commission Internationale du Plébiscite.

Összecsomagoltunk Olival. Elbúcsúztam mindenkitől.

A kis tenente búcsúzó jóbarátként szorította meg a kezem.

— A viszontlátásra! — mondtam neki.

Egy szemhúnyásig elmélázott.

— Lehet, hogy sokszor eljövök még Magyarországra — mondotta halkan.

A térképen mindenütt a régi határon állottak a kék zászlók.

És mégis elveszítjük Nyugatmagyarország java-részét.

Sóhajtvá mentem le a lépcsőn, amelyen valamikor a cenki gróf járkált az új Magyarország boldog látomásával a lelkében.

Azután — elindult velünk a döcögő koei.

A Deák-tér sarkán elvillant mellettünk Thurner Mihály alakja.

Széles taglejtésekkel magyarázott valamit három polgárnak.

Tudtam, hogy itt most új harc kezdődik.

Sopronnak csodát kell tennie, hogy megmentse a körülötte remegő falvakat. A hűség csodáját.

Az
dott ba
méti is
Ist
frontm
barna
S a
vagy V
rongat
nem j
amely
Mi
lépett
—
hangor
A
—
kecske
még k
tok.
A
—
felkelő
bortüz
Re
hány
bánato

Al
kon.

Az állomáson vékonylábú diákesoport fagyoskodott batyui és hátizsákjai között. A győri és kecskeméti iskolás-felkelők.

Istenem, de tépettek voltak! Soványra fogytak a frontmögötti szolgálatban. Az arcukra úgy feszült a barna bőr, mint a pergamen.

S a szemükben keserűség lobogott. Nagymajtény vagy Világos fojtogató és könnyes hangulata szorongatta a torkukat. Talán sírtak is volna, ha eszükbe nem jutott volna az édesanyjuk símogató keze, amely nemsokára végigremeg az arcukon, fejükön.

Mielőtt elindult a vonat, szőrösarcú felkelőtiszt lépett hozzájuk. Az kísérhette be őket Kismartonból.

— Hát Isten veletek, fiúk! — mondotta rekedt hangon. — Köszönjük, hogy velünk voltatok.

A szepegő gyerekek lehajtották a fejüket.

— Köszöntöm Laky tanár urat Győrben. Meg a kecskeméti tanár urakat is. Neveljenek belőletek még különb férfiakat, mint amilyenek eddig voltatok.

A fiúk szipogtak.

— Most pedig búcsúzásul énekeljétek el a győri felkelők énekét. Amelyet annyszor énekeltek tábornökeinknél.

Remegve, fojtott zokogással indult az első néhány vékony hang. De azután felharsant az egész bánatos kórus.

Repülnél lelkem, felrepülnél

A táj szellőivel:

Az ég a rónaság felett még

Szabadságot lehel.

Dült, úzótt vad a rengetegben

Kinjának hangot ad;

Magát a megtiport magyarnak

Kisírni sem szabad...

Akkor már gördült a könnyük is sovány arcukon.

Olit rázta a zokogás.

— Beszállni! Beszállni! — kiáltották a kaluzok.

S az árva gyerekesoport felkászolódt a vonatra.

Mikor fölkapaszkodott a mozdony a Szélmalom-domb mellett a balfi síkra, még egyszer fölnézett a völgyből a város.

A tekintetem összeölelkezett sugár tornyaival, öreg házaival.

Oli megérintette a karom.

— Elég volt kedves — suttogta halkan. — Most már én is hadd legyek a világon!

Belenéztem fátyolos, meleg szemébe s magamhoz szorítottam karesú derekát.

De azért hallgattunk.

Talán csak Eszterháza után szólaltam meg.

— Két nap óta vagy háromszor föl hívtak telefonon. De hol Pestről, hol a csóti táborból, hol meg Pápáról. Mindig szétkapcsoltak. Nem értem, kik és miért hajkurásznak.

— Valami tévedés lehetett — mondotta a párom.

Győrben lecihelődtek az ottani diákok.

De a szombathelyi vonatról új kocsikat töltek a pesti vonathoz. Azokon is hazatérő rongyosok utaztak bánatos nótaszóval.

Sötét este futott be a vonat Kelenföldre.

Kocsit fogadtam s behajtottunk a Budaörsi-úton az Alkotás-utcába.

És nemsokára apu-anyu öreg katona-mellén sirt és nevetett a feleségem.

Másnap reggel kiszaladtunk a Hidegkúti-útra. Először Fürge úrfi gurult elénk fekete szőrösömő formájában, azután ángyika repült le lelken-dezve a lépcsőn.

Első szempillantásra meglátszott rajta, mennyit gyötrődhetett, mióta nem láttuk.

Soványabb lett, megsápadt.

S mennél jobban csendesedett az öröm, amely száz kérdésben lobogott ki belőle, mennél inkább komolyodott a beszéd, annál jobban szembetűnt halványsága, töröttsége.

Teréz mama feküdt.

Az utóbbi hetekben olyan gyenge volt, hogy jóformán csak délutánonként kelt fel néhány órára.

Megdöbbsentem, amikor megláttam. Beteg volt-e a szó igazi értelmében, vagy csak az Éváért érzett szakadatlan aggodalom és gond törte-e le ennyire: nem tudom. De úgy tűnt, mintha száz évet öregeedett volna a három hónap alatt.

— Beteg vagyok én már — mondotta, miközben kezeivel megsímogatta a karunkat. — Beteg vagyok nagyon. Készülődöm is már... búcsúzok. Csak Éva... Éva útját szeretném látni.

Tréfával, bolondozással ütöttük el a szomorú árnyékot.

De ő csak nézett, nézett bennünket bús mosollyal s végül fölsóhajtott:

— Örülök, nagyon örülök, hogy megérhettem a maguk boldogságát. S bizony nem volna panaszom elmúlt életemre, ha Éva is...

Elhallgatott, mert észrevette, hogy ángyika megrezzen. De olyan ideges türelmetlenséggel mozgult meg, hogy szinte kegyetlen tiltakozásnak látszott.

Teréz mama hát felénk intett s elküldött.

— Menjenek csak... nem való ez a betegszoba az ilyen fiatal, boldog teremtéseknek. Ne, ne tiltakozzanak! Köszönöm, hogy meglátogattak... Hát menjenek. Majd Éva mutat valamit... Csak menjenek.

Mikor becsukódott mögöttünk az ajtó, megvilant ángyika szeme. És csaknem gyűlölettel sziszegte:

— Nem bírom tovább! Hát nem bírom!

Oli átölelte.

Éva meg keserű felindulásban panaszzkodott tovább.

— Ez... ez a tettettett betegsége, amelyet eleinte csak az én szorongatásomra mímelt, de ma már igazi betegség... ez az én láncom, bilincsem, bezáródó börtönajtóm! Ó, hogy gyűlölöm, hogy gyűlölöm!

Félelmetes volt ángyika ebben a percben.

Átmentünk a társalgóba.

Ott azután, mint a zuhatag, omlott, áradt a boldogtalan ángyika szava.

— Ó, mibe kergettek bele, evvel a szörnyű erőszakoskodással. Úgy szégyellem magam, úgy szégyellem. De hát mit tehettem volna? A doktor is azt mondta: nagyon beteg a néni. Hogy óvni kell minden izgalomtól, minden gondtól. Akkor már hetek óta küzködtünk egymással. S végül is egy szörnyű jelenet után összeesett a néni. S a doktor felőráig bajlódott vele, amíg magához térítette. Akkor ijesztett rám. Hát — megtörtem. Megígérttem, hogy új életet kezdünk.

Szegény kis Niobém eltakarta az arcát s elhallgatott.

Fürge leült előtte a földre, fölemelte a fejét s nyugtalanzkodni kezdett. Először csak vinnyogott, majd fájdalmasakat nyaffantott.

Ángyika két keze lefeszlett a könnyes arcáról s a jobbjára csüggedten hullott alá a karosszék oldalán.

A nyifogó kis kutya nyomban odaugrott ehhez a kézhez és játékot kérve dörgölözött hozzá.

Hanem ángyika most nem figyelt rá.

Búsan, hervadtan nézett maga elé s töredező szóval folytatta:

— És megtörtént a lehetetlen. Ma két hete megnyílott a remetehajlék. Fogadás volt, tea, tánc,

sohse l
nyű, s
lok. A
lekzik
véd re
De az
mint a
gamba
palotát
koméd
miatt.

szeme.
kifent,
utálon
tok vo
Hát n
met, a

Sz
H

ha me
Is
M

ura á
nak. M
ják, a
R

F
tért n
címer

N

sohse látott emberek, Mende fia és leányai... Szörnyű, szörnyű! Magam előtt is pirulok, ha rágondolok. Ami silányság, férfiban és nőben csak él és lélekzik itt Budapesten, az mind itt volt. Mende ügyvéd rendezte. Név, cím és híresség hát volt itt elég. De az mind a pénz körül forgott. Úgy jártam köztük, mint a holdkóros. Péter nevét ismételtettem magamban, ez a név volt a pajzsom, páncélom, üvegpalotám, imádságom, hogy kibírtam azt a förtelmes komédiát. És mindez, mindez amiatt a Mende-fíú miatt.

— Mende-fíú? — kérdeztem halkan.

— Az hát — villant meg haraggal ángyika szemé. — Ó, nem vagyok én vak! Ehhez a kikentkifent, öntelt majomhoz akarnak hozzáadni. Ó, hogy utálok azt az édeskedő nyavalygását! És ha láttátok volna a nénit! Egyszerre semmi baja se volt. Hát nekem elég! Elég! Utálok ezt az egész förtelmet, amit úgy hívnak, hogy élet!

Szótlanul néztünk össze Olival.

Hát így állunk?

— Mit szól majd, mit szól majd ehhez az uram, ha megtudja? — tépelődött sötéten ángyika.

Istenem! az ura...

Megsimogattam a fejét.

— Az ura? — mondtam sóhajtván. — A maga ura ángyika mindent megért. Az ő szemei idelátanak. Mindent látnak. S látják magát is. Úgy látják, ahogyan csak maga látja önmagát.

Rámnézett, fölállott.

— Várjon sógorka, mutatok valamit.

Félpercre eltűnt a szobájába s egy zsebórával tért meg. Utótt-kopott óra volt, hátlapján a Dersy-címerrel.

— Nézze meg ezt!

Néztem-forgattam.

— Mit szól hozzá? — kérdezte Éva.

— Nem értem a kérdését — csodálkoztam.

— Láttam már valaha ezt az órát?

— Soha.

— Pedig azt mondják, a bátyjéé volt. Hogy ez lett volna nála a harctéren.

— Ez? Ki mondja?

— Mende.

— De hiszen ez nem igaz! És nem értem... A bátyámnak volt egy aranyórája, de azt sohase hordta. Fekete acélórát hordott mindig a kézcsuklóján.

Ángyika szeme villámlott.

— Tudtam — robbant ki belőle a diadal. — Tudtam, hogy ez is hazug mesterkedés. Ó, a gazemberek!

— De hát, hogy kerül ez magához? — álmélkodtam.

— Hogy? Úgy, hogy evvel akarták bizonyítani az uram halálát.

Két értelmetlen kérdőjel állott a haragvó ángyika előtt. Oli meg én.

— Vagy három héttel ezelőtt — mondotta Éva — kirohant hozzánk Mende. Azt hebegte, hírt kapott egy új hadifogoly-csoport hazaérkezéséről. Erre, mint mondotta, leutazott Csótra, mert az érkező foglyoknak négy hétig zárlat alatt kell maradniok a csóti táborban, nehogy valami ázsiai járványt hurcoljanak be.

— Ez csakugyan így van, — erősítettem meg én is.

— Tudom — bólintott ángyika. — Szóval ez a vén gazember, bánatos, farizeus-képpel előadta, hogy csodák-csodája: megérkezett két hadifogoly is, akik az omszki kórházban látták meghalni az uramat. Az óráját s iratait rájuk is bízta, hogy hozzák haza. Az iratokat már nem tudták hazáig hozni, de az órát bizonyítékként átadták Mendének. A zárlat

után r
uram u

tam a

—

Me

gója t

mutat

a véső

A

A

S

kétség

bizony

nyilvá

még s

de me

akkor

Ha

De

..

sokára

hallja

—

mondo

után maguk is eljönnek, hogy beszámoljanak az uram utolsó napjairól.

— Mutassa csak meg mégegyszer az órát — nyúltam a bizonyíték után.

— Tessék!

Mégegyszer megnéztem. Az óra régi volt, rugója törött. Megvizsgáltam a vésését. Az is régít mutatott. De a címer alsó vonalán frissen csillogott a véső barázdája.

A rókák nem voltak elég ravaszak.

A címert mostanában véshették az óratokra.

S most szívemből kívántam volna, hogyha már kétségtelenül bizonyos a bátyám halála — mert ezt bizonyosnak vettem — akkor legalább lenne rá nyilvánvaló bizonyítékunk. Mert az az egy dolog még segítene ángyikán. Ha szörnyű napok után is, de megnyugodnék benne, hogy Péter halott. És akkor mégis elindulna földi lábaknak való úton.

Hanem ez a csalás felháborított.

De hiszen majd beszélünk erről ügyvéd úr!

... Ángyika azzal búcsúzott tőlünk, hogy nem sokára vége lesz mindennek. Mert napok óta nem hallja többé a vándorbot koppanását.

— Valahol itt kell lennie már az uramnak — mondotta. — Itt a közelben. Megérkezett.

XXX.

Hiába akartam a végére járni Mende doktor mesterkedésének.

Eltelt egy hét is, amíg lélekzethez jutottunk.

A legfontosabb mégis csak az új otthonunk dolga volt.

Rendbe kellett hozni azt az Orbánhegyi-úti lakást, amelyet még a nyáron verekedett ki ipam-uram a lakáshivataltól a derék Trifkovics segítségével s amelybe tessék-lássék be is állítottak néhány bútordarabot a lefoglalás jeléül.

Ezt most be kellett rendezni.

Ezernyi dolgunk volt hát.

Az ezrednél át kellett vennem szegény Boros Pali századát. Igaz: Boros felépült s kilépett a hadseregből. Mi lesz belőle? — Isten tudja. Az ezrednél nem tudtak róla.

Csuka Ábris tovább talpalt Jasznics úr albérlőjeként s égneakálló hajjal készült az utolsó szigorlatára.

Ezt ángyika egyik szolgálójától tudtuk meg, akit elküldött a hurcolkodáshoz segítségnek a sógornóm.

Vagy másfél héttel azután, hogy hazaértünk Sopronból s éppen a végére értünk a felfordulásnak, dúlt arccal rohant be hozzánk ángyika.

Olyan volt szegény, mintha megzavarodott volna.

Csak nagysokára tudtuk kivenni belőle, hogy mi történt.

Mende meg Gara már úgy rendelkeztek vele körülötte mint valami gondnokság alatt álló, gyámoltalan emberrel. S ebben készségesen segített nekik Teréz mama.

Teréz mama? Az bizony megint lábraállott. Még pedig annyira, hogy ellentmondást nemtűrően intézkedett.

Ma már tudom, hogy csakugyan nagybeteg volt.

S ez a lábraállítás az utolsó kétségbeesett fellángolása volt húnyó életének. De akkoriban még nem sejtettük ezt. Akkoriban úgy véltük, hogy csak színleli időnkint a beteget, mert evvel tudott leginkább hatni — ángyikára.

Szóval az történt, hogy Teréz néni, ángyika háta mögött megint meghívókat küldetett szét a Mende-féle vendéglistán szereplő hölgyeknek és uraknak.

A becsapott kis Niobe erre akkor jött rá, amikor a vendégek, a meghívó szövegének értelmében, egymásután jelentkeztek telefonon, hogy köszönik a tiszteességet, eljönnek.

Éva előbb toporzékolt, ellenkezett, fenyegetőzött, de Teréz mama meg a derék ügyvéd bácsi rémülten csitítgatták, hogy most már nem lehet viszszaszívni a dolgot. Égigérő botrány kavarnának belőle. Hanem ígérték, hogy hát jó, ez lesz az utolsó, ez is csak jószándékból történt.

Meglepetés akart lenni Éva születésnapjára.

— Csak ti gyertek el! — könyörgött összetett kézzel ángyika. — Akkor mégis csak könnyebben elviselem azt az estét! Ne hagyjatok magamra, csak most ne hagyjatok!

Persze, hogy megígértük. Ráadásul megígérte

az apósom is. Sőt még a véletlenül nálunk lebzselő Trifkovics is.

— — — — —
 ... Abban az évben szombatra esett Éva-ángyika születésnapja.

Mikor elzúgott a villamos az egykori hadapródiskola gyéren világított kapuja előtt: megszorította a karomat Viola-virág.

— Szikemlék Zagé?

Visszamosolyogtam rá. Megértette, szó nélkül is a válaszat.

És megáldotta ragyogó tekintetével a novemberesti ködben hallgató tájat.

A kadétiskoláról a bátyám jutott az eszembe. A bátyámról az a csúnya mesterkedés, amelyet ángyika megtérítésére találtak ki. A multkori levél-ügy, meg most ez az óra-ügy.

— Mire gondol, katonám? — kérdezte Oli.

— Ez az óradolog jár a fejemben — dörmögtem. — Szeretném tudni, vajjon csakugyan járt-e Csóton az a vén lóköti. Vagy megelégedett avval, hogy rávésette a címert az ócska órára. Elvégre ál-hadifoglyokat itt Pesten is felfogadhatott volna. Elég lézengő csirkefogó akad a külvárosokban. Félóra alatt be is taníthat erre a szerepre akárkit.

És egyszerre eszembe ötlöttek azok a rejtelmes telefonálgatások, amelyekkel engem kerestek Sopronban. Honnét is? Pápa... Csót... — Világos! Annakidején olyan zürzavar volt a missziónál s olyan érthetetlennek tűnt, hogy Pápáról vagy Csótról keressen valaki — hát persze csak tévedésnek, félreértésnek, névcserének, avagy elhallásnak véltem.

De, hogy most összekapcsolom ezt az ügyet a Mende-féle óra dögával: megvilágosodott a rejtelem. Nyilván Mende járt Csóton s ő telefonált vagy telefonáltatott. Ha pedig ottjárt, akkor igazi hadi-

foglyokat bérelhetett fel jópénzért a bizonyítás komédiájára.

Egybevágott ebben a gondolatsorban minden.

Nem is rágódtam többet rajta.

...A Péter-hajléka előtt egész autósor állott. A villa ablakai messzire ragyogtak.

Ha visszaemlékezem arra az estére, egyetlen kavargó körforgásnak tűnik az egész.

Az arcok közül is csak ángyika, Viola, Teréz-mama, az apósom, Trifkovics, Mende, Gara meg Csuka Ábris arca van előttem. A többi — merőben ismeretlen volt. Ángyika halványan, riadtan járt a zsibongó áradatban, Teréz-mama boldogan trónolt egy karszékből, Mende meg a bankár között, a kipingált arcú nők és a frakkos urak pedig négy szobában elszéledve szórakoztak. Politika, tőzsde, színházi pletykák és divatcsevegések szófoszlányai zsongtak össze valami hangos, parfümös morajba.

Mondom: nem tudnám elmondani már, ki mindenki volt ott. Csak azt tudom, hogy nem volt közöttük tíz jóarcú ember.

Csak Csuka Ábrisra gondolok vissza jólélekkel.

A boldogtalan fiatalember alighanem Jasznic úrtól kérte kölcsön a frakkot, amelyet nyilván vasalásra küldöttek le az árok-utcai szabónak. A frakk kiesi volt a megilletődött ifjúnak, hát nem csoda, ha olyan volt benne, mint egy riadt, fehérhasú s fehér-elszlábú daxli. Behúzódott egy sarokba s láthatóan pokoli rosszul érezte magát ebben a környezetben.

Nem volt még tíz óra, amikor az egyik teremben zongorához ült egy pápaszemes úr s a vendégek egy része táncba kezdett.

Azoknak az éveknek volt egy förtelmes divattánc. A simmi. Ma is rejtelem előttem, hogyan terjedhetett el. Csak a háborúutáni hisztérikus Európa fogadhatta el táncának. Valami idélen reszketés és rángatózás volt a jellegzetessége. Éptestű, éplábú

ember voltaképpen meg sem tudta tanulni. A görbehátúak és csámpáslábúak határozottan előnyben voltak ennél a táncnál.

Hát ez a tánc ment éppen, amikor hozzánk lépett Mende. Odaintette a fiát is. Semmitmondó, jólápolat, tucatpofa volt. Még a monokli sem tudta kiemelni a jelentéktelenségből. Az öreg Mende eszes róka volt. A fia csak elpuhult, ástító agár. Azért jutott róla az agár az eszembe, mert az a legunalmasabb szalonállat a világon.

A fiskális nem kevés megelégedéssel magyarázta, hogy Egon úr kiváló pénzügyi szakember, aki jövő héten Bécsbe költözik. A Gara-bank ugyanis alapítókét emelt, bécsi irodáját önálló fiókká fejlesztette s Mende Egon úr átveszi a Gara-bank bécsi házának vezetését.

— Ilyen tacsó — mosolygott az öreg — és képzelje, főhadnagy úr, már vezérigazgató!

A vezérigazgató urat elvonszolta táncolni egy aranyfogsorú hölgy s én ángyikát meg Olit kerestem a tekintetemmel.

Meg is láttam őket a tálalóasztalok előtt, amelyek roskadoztak ételtől, italtól.

Feljűk igyekeztem az emberforgatagban.

Akkor lépett ángyikához az inas és jelentett valamit. A sógornőm homloka ráncba húzódott s figyelve hajolt közelebb a suttogó inashoz.

Nyomban utána körülnézett idegesen.

Mikor meglátott, elémsietett.

Az arca égett s a szemeiben riadtság tükröződött.

— Sógorka, kérem — suttogta gyorsan — két ember keresi magát. Nem katonák. Sürgősen beszélni akarnak magával...

Elhallgatott s az előbb még égő arca halálos sápadtra vált.

— No, ángyika — döbbsentem meg — mi van magával? Rosszul érzi magát?

Megingott, de nyomban úrrá lett az akarata.

— Semmi... semmi — motyogta. — Csak olyan nyugtalan vagyok. Kérem, menjen ki hozzájuk s tudja meg, mit akarnak?

Oh kiment vele az erkélyre, én meg áthaladtam a szobán.

A társalgóban még mindig ott trónolt Teréz-mama s úgy látszott, egészen megfedkezett a betegségéről, após-uram és Trifkovics, gavallérkodó társaságában.

A társalgót széthúzható üvegfal választotta el a tágas, emeleti halltól.

A hall elején, a sötét lépcsőház előtt, két férfi állott.

Az egyik: szakállas, sötétarcú ember volt, vádászosszabású ruhában s lovaglóstorral a kezében. A másik: báránybőrsüveges atyafi, hátizsákkal a vállán.

Az ál-hadifoglyok! — villant át agyamon a gondolat.

De azután megmozdult a szakállas ember, nehézkesen lépett egyet felém és a szemem találkozott, különös, szúrós tekintetével.

S abban a pillanatban keringeni kezdett körülöttem a világ, valami forró áramlatot éreztem kiszűrődni a mögöttem zsongó, muzsikáló teremből és sodort, sodort magával, szédítő sebességgel.

A sötét, szakállas arcból, amelyet csak gyéren világított meg a társalgó ajtaján kiszűrődő fény, két ismerős szem, álmomban annyiszor felkísértő szem, szegény, eltemetett, halott Péter bátyám szeme izzott felém, lázbanégő lángolással.

Éreztem, hogy reszketni kezdenek a térdeim. Lépni akartam s nem volt hozzá erőm.

Szólni akartam, de nem mozdult a nyelvem.

Valami sohasem érzett remegés futott végig a testemen.

Csak nagysokára hördült föl belőlem a megrendült kérdés:

— Péter... Te vagy?

A szakállas ember megingott, felémdobbant s tompán, idegenül mordult a hangja:

— Én. Én vagyok... Én vagyok, öcsém.

A melle zihált, a szeme izzott.

Bénán, zsibbadtan álltam előtte.

— De csönd! Szót se! — dörmögte, váratlanul indulatossá váló hangon, mialatt egyre komorabbá torzult az arca.

Ami ezután történt, az pillanatok alatt történhetett. De én úgy emlékezem vissza azokra a pillanatokra, mintha évek lettek volna s mintha valami lenyűgöző és kínos kábulatban éltem volna végig őket.

A mellére akartam borulni. De ölelésre tárt karjaimat úgy kapta el, mintha acélbilincsek csapódtak volna rájuk. Éreztem, hogy fáj a szorítása, éreztem, hogy az egész teste reszket s éreztem, hogy még a zubbonyom ujjának ruhaposztóján is átsüt a kezeinek forrósága.

Zihálva hörögte felém:

— Te rongy! Te elfajzott kölyök!

Szólni akartam. De elfulladt bennem a szó. Sikoltani akartam, hogy miért bánt így? Mivel érdekeltem meg, hogy e csodálatos és áldott találkozás percében ilyen szilaj haraggal harsan reám? Erőlködtem, kínlódtam. Hanem a torkom összeszűkült, mintha zsinórral fojtogattak volna. Éreztem, hogy ha odaborulhatnék a mellére és sírhatnék hosszan, boldogan, szabadon, egyszerre elmúlna rólam az a félelmetes nyomás.

De hasztalan.

Ott lihegtünk egymással szemben, egymás kar-

ját m
ellen

M
valak

De a
egyet

—
S

Péter
M

azokr
C

bül, n
tant

—
a ny

nagyv
éljen

Erre
várha

márti
neven

Külön
egym

É

metsz
sított

szörn

S
álló h

karjá

—
mán.

kék r
—
Csön

A

ját markolva, göresös izgalomban. Mint két birkózó ellenfél...

Ma már nem tudom, mikor történt az, hogy valaki szétlökte mögöttem az üvegfal két szárnyát. De arra emlékezem, hogy ugyanabban a pillanatban egyetlen sikoltás hasított bele a levegőbe:

— Az uram! Az én jó uram!

S a következő szempillantásban odaroskadt Péter lába elé ángyika.

Mondom: nem tudok pontosan számot adni azokról a percekről.

Csak azt tudom, hogy azután még kegyetlenebbül, még érthetlenebb vadsággal és gúnnyal csatant fel a bátyám hangja:

— Úgy van, asszonyom, az ura! Aki úrrá tette a nyomorgó kis úrilányt, csak azért, hogy ilyen nagyvilági szalondáma legyen belőle! Hogy úgy éljen fényben és ragyogásban, mint egy kokott! Erre volt jó Dersy Péter. Tudom, asszonyom: nem várhattam s nem is vártam hűséget! Hét évig a mártírok sem várnak! De ha már megtartotta a nevem, akkor vigyázhatott volna a becsületemre! Különben rendben van asszonyom így is! Ismerjük egymást...

És keserűen, nagyon keserűen kacagott. S ez a metsző élességű, lázában-elrekedt kacagás úgy hasította a mi dermedt hallgatásunkat, mint valami szörnyű penge.

S akkor mozdult meg először a bátyám mögött álló børsüveges ember. Gyöngéden fogta meg Péter karját:

— Kapitány úr... kapitány úr... nyughasson már... Ugye megmondtam, hogy előbb kórházba kék menni...

— Csönd! — harsogott ijesztően a bátyám. — Csönd!

Akkor már az egész vendégsereg ott reszketett

mögöttünk, a megdöbbenéstől szoborra merevedtetten.

— Félre! — kiáltotta a bátyám s vadul taszított el magától engem és ángyikát.

— Ne érjen hozzám, asszonyom — lihegte Péter. — S ne fáradjon. Elengedem ezt a komédiát!... Ne féljen, nem kívánok semmit. Csak jobban... jobban szerettem volna, ha az, aki a nevemet viseli, több tiszteséggel hordozza ezt a szegény... becsületes... halottnak hitt nevet...

Elhallgatott.

S e süket csöndben, kísérteties dermedtségben csak hörgő zihálása hallatszott.

Senki, senki sem tudott megszólalni!

Angyika úgy állott ott szegény, az arcába vájó ujjával s rémületre nyílt szemeivel, mint a sóbálvány. Mintha valami földöntúli csapás nyűgözte volna mozdulatlanra. Csak a szája vonaglott a tenyerei alatt, akárcsak egy halálraremült, kiáltani sem tudó gyermeké.

Nem tudom, meddig tartott ez a megbabonázott csend.

De arra már megint jól emlékezem, hogy újból csattogni kezdett a bátyám hangja s még szörnyűbb szavakat harsogott felénk:

— Nem kívántam ezt a finálét, asszonyom!... Nem sejtettem e ragyogó vigadozást! Csak az öcsémért jöttem... Aki annyira zuhant, hogy elfogadja az ön rangos, módos rokonságát... Aki... behúnyta a szemét s elnézi... hogy az az asszony, aki a bátyja nevét hordozza, cifrálkodjék, mulatozzon. Köszönöm...

Fölcsuklott, a két széles válla rángatózni kezdett s erős teste tántorogva ingott jobbra-balra.

Akkor engedett el szorító karmaiból az az átkozott bénulás, amely eddig olyan erővel tartott fogva.

Oda
löngő al
S ug
aggódás
— I
nem jól
Val
— C
És m
De
imbolyg
massá k
harangs
— I
akartok
vább De
a gavall
Rett
szava el
dokolva
— A
ne... A
nek...

Resz
S m
fejünk f
mindenk
— I
mert ez
az egy
nap ma
rom mé
Meg
még akl
maga el
lámló te

Odaugrottam Péterhez, hogy megtámasszam düllöngő alakját.

S ugyanakkor ugrott mögéje a társa is és rémült aggódással dadogta:

— Kapitány úr... édes gazdám... instállo... nem jól van ez így... menjünk immár...

Valaki elkiáltotta magát:

— Orvost! Hamar!

És rohanó lépések dübörögtek le a lépcsőn.

De akkor még egyszer kiegyenesedett a bátyám imbolygó alakja. Félelmes erővel magasodott hatalmasa közöttünk és a hangja úgy zengett, mint a harangszó:

— Eresszetek! Eresszetek, ha mondom! Mit akartok velem? Mennem kell! Hadd mulasson tovább Dersy Péterné! Csak mulasson... ne várjanak a gavallérok...

Rettentő erőfeszítéssel lépett vagy kettőt, de a szava ekkor már elrekedt s a többi már csak fuldokolva mondta:

— Azaz, hogy... ma ne mulasson... csak ma ne... A gavallérok elmehetnek... mára elmehetnek...

Reszkető feje körbefordult.

S mikor ez az iszonyú pillantás végigremegett a fejünk fölött s látta, hogy dermedten áll körülötte mindenki, megint fölmordult a haragos hang:

— Mégsem mozdulnak?... Pedig ajánlom, mert ez az asszony ma még az én nevem viseli s erre az egy órára még... csöndet kérhetek... Holnap majd újra kezdek... csak a nevem akarom még visszavenni máma...

Megtántorodott s a falnak támaszkodott. De még akkor is annyi ereje volt, hogy szinte elsöpört maga elöl, amikor odaugrottam. Roskadozva és vilámló tekintettel nézett szét. Látszott rajta, hogy

fokról-fokra veszíti öntudatát s óriási tusát viv emésztő lázával.

A vendégek mozogni kezdtek. A bámulat, szörnyűködés, rémület és szabadkozás remegett a hangjukban.

S akkor egyszerre vad, artikulátlan ordítással egyenesedett fel Péter s a kezében sziszegő szíjakkal magasodott föl a félelmetes kozák lovaglóstor: a nagajka.

— Kifelé! Kifelé mind! Mára vége van a bálnak!

Az ötágú nagajka süvítve csapott a levegőbe, ángyika felsikoltott, a karjához kapott, a bátyám pedig úgy zuhant el a kőpadlón, mint valami életelen tuskó.

Zürzavar, futkosás támadt az egész házban.

De amikor bevittük a bátyámat a társalgó pamlagára, már csak ángyika, Teréz néni, Oli meg az édesapja, azután Andris, a bátyám hűséges székelylegénye, Trifkovics meg jómagam voltunk ott.

Valamivel később rohant be Csuka Ábris is, egy szemüveges fiatalemberrel.

— Itt az orvos — lihegte a bozontos hajú flozopter.

A bátyám, szegény, nyitott szemekkel, eszméletlenül hevert a pamlagon.

Teréz mama kezeit tördelve topogott föl s alá a teremben, ángyika pedig úgy állott mellettem megint, mint az alvajáró. Riadtság, mélységes fájdalom, gyámoltalanság, panasz és segítségkérés tükröződött a szemében. Mert az egész asszonyból csak a nagy barna szemei éltek.

S mialatt az orvos, akit Ábris kerített elő a János-kórházból, a bátyám fölé hajolva, végtelennek látszó hosszú ideig vizsgálódott, lent az úton, nagy messziről, hosszan és elhaló bűgással tülköltek az elvonuló autók.

Sok
aggódás
tyám

Ki
el így

His
minden
izgalma

Úg
Alo

alig ké
de még

nak-tu
és agg

dolatra,
gernyi

Jaj, ha
viszaad

Ter
Leh

colja h
talán e

órákban
dült m

próbálk

Sok
és

szonyi
akkor

latszott

De
történi

nak tū
rülötter

Ma
Fojtott

A zoko

Sokáig állottunk ott szótlantul, az izgalom és aggodás idegborzongató feszültségében. Csak a bátyám boltos melle hörgött, zihált, mint a fujtató.

Ki tudná, hány perc vagy tán negyedóra telt el így fölöttünk.

Hiszen olyan valószínűtlen és megdöbbentő volt minden, ami ezen az estén történt, mintha valami izgalmas és titokzatos mese lett volna.

Úgy állhattam ott, mint a báb.

Álomnak, édes álomnak rémlett, hogy ime, itt, alig két lépésnyire tőlem, ha nagyon betegem is, de mégis élve, ott fekszik az én elsiratott, halottnak-tudott bátyám. De ugyanakkor irtózatossá féltés és aggodás szorította össze a szívemet arra a gondolatra, hogy: jaj, ha most hal meg! Mikor tengernyi szenvedés és erőfeszítés után hazakerült! Jaj, ha most veszi el tőlünk az Isten, amikor már visszaadta!

Teremtőm, nem lehetsz ilyen kegyetlen!

Lehet, hogy ha regényíró volnék, aki úgy boncolja hőseinek lelkét, mint az orvos a beteg testet, talán el tudnám mondani, mit éreztem azokban az órákban. De mert velem történt, mert bennem rendült meg egy egész világ, minden szó csak sántító próbálkozás a valóság sejtetésének útján.

Soká, nagyon soká vizsgálódott az orvos.

És egyszer csak a másik szobából fojtott aszszonyi zokogás sirt bele az ölmos csöndbe. S ugyanakkor gyorsan távolodó, halk sarkantyúpengés hallatszott.

De abban a percben egészen mindegy volt, mi történik ott, ki sír ott. Idegen és közömbös világnak tűnt előttem mindaz, ami nem bennem és körülöttem volt.

Ma már tudom, hogy Teréz mama zokogott ott. Fojtott sirással, kétségbeesetten vádolta magát. A zokogó öregasszonyt Trifkovics meg apósuram

vigasztalta tehetetlen, gyámoltalan férfi-vigasztalással.

Nagysokára állott fel térdepléséből az orvos.

Az arca mozdulatlan volt, a tekintete tűnődő.

Nem mertünk hozzá szólni.

De a szívünk a torkunkban kalapált s éreztem a halántékom erének lüktetését.

S akkor egyszerre fölengedett ángyika kínos dermedtsége.

Odazuhan a töprengő orvos elé, leroskadt előtte és szívszakasztó kinnal kulesolta össze előtte a kezét:

— Doktor úr! Könyörgök: mentse meg! Hiszen az uram, az én uram!

Sohase felejttem el e szavak vergődő, rimáncodó esengését. A fuldokló könyöröghet így segítségért, a halálraítélt rimáncodhat így az életért.

És sohasem felejttem el ángyika akkori arcát sem. Lassan, egymásután, gyöngysorként aláhulló könnyeivel.

Valami súlyos, érthetetlen betegsége volt a bátyámnak.

Napok mulva tudtuk meg, hogy: tifusz.

... Kórházba kellett volna vinnünk.

De Éva hallani se akart erről.

— Nem, nem, nem engedem! Vele akarok lenni! S ha meg kell halnia, hát mellette akarok összeroskadni! — zokogta megrendítő fájdalommal és makacssággal.

S mialatt ott viaskodott a doktorral, egyszerre fölemelkedett a bátyám a pamlagon, mint egy kísértet.

Kitágult szemekkel nézett körül és reszkető keze felém kapott.

Odaugrottam.

— Öcsém ... kisöcsém te vagy? — nyögte akadozó val — úgy látom ... elszédültem kicsit. S úgy

látom:
gyok.

akarok
megfő

Me

S

egyetle

kes ar

De

a szem

redtek

Mi

hűsége

úgy á

iszonyo

Ira

lelkiáll

kis Ni

ostores

legkiál

Lö

És

Ha

a Péte

az utá

A

Az

Mi

gyógys

saságga

bává.

éjjeli

Sin

kasztot

szoba.

Mi

ágyner

látom: . . . még mindig . . . abban a házban vagyok. Őcsém, kisőcsém . . . én nem akarok, nem akarok . . . itt maradni. Nem akarok . . . mert megfojt, megfojt . . . az utálat . . .

Melléje rogytam.

S odaszorítottam árva testvérarcomat az én egyetlen vérem, bátyám és apám borostás, verítékes arcához.

De akkor már újból elveszítette az eszméletét s a szemei lélektelenül, hátborzongató ürességgel meredtek a levegőbe.

Mikor fölocsudtam sírásomból, Oli cirógató, hűsleges kezét éreztem a fejemen s ángyika ismét úgy állott dermedt mozdulatlanságában, mint az iszonyodás szobra.

Irgalmatlanul tudott ütni a bátyám, szörnyű lelkiállapotában. Szavai úgy érték a szerencsétlen kis Niobét, mint megannyi ostoresapás. S ezek az ostoresapások annál fájdalmasabbak voltak, mert a legkiáltóbb igazságtalansággal sujtottak ángyikára.

Löbbent és zaklatott percek voltak ezek.

És a bátyámat mégsem vittük kórházba.

Ha már a szerencsétlen beteg sehogysem akart a Péter hajlékában megmaradni, ha ott fojtogatta az utálat, hát máshova került.

A Péter hajléka kertészházikójába.

Az én régi tanyámba.

Mialatt az orvos áttelefonált a János-kórház gyógyszer-tárába orvosságokért, azalatt lázas gyorsasággal alakítottuk át az én szobámat betegszobává. Semmi sem maradt ott, csak a fehér ág, az éjjeli szekrény, két fehér karosszék, meg az asztal.

Síma falaival, fehér bútoraival, valóban szakasztott olyan volt, mint valami kórházi külön-szoba.

Mire kicipekedtünk Abrissal, már hozták is az ágy-neműt,

A takarót, a csipkeszélű vánkost, amelyen még senki sem feküdt, amelyen nem volt szabad feküdnie senkinek, csak a szívszakadva várt, egyetlen úrnak: Dersy Péternek.

S miközben rendezkedtünk, azalatt Andris, a bátyám legénye, úgy topogott a villa és a kertészházikó között a sötét udvaron, az őszi éjszakában, mint vinnyogó, tehetetlen gyerek. Topogott, ijedezett, sóhajtozott.

— Haj, csak most . . . — hajtogatta — csak most az egyszer . . . Jóságos Öregisten . . . Csak most . . . Jaj, de nagy bajt is szakasztottál ránk én édes Uramisten . . .

Éjfél lehetett, mire a bátyámat ágybafektettük.

Akkor már végtelenül nyugodt és erős volt ányika. Halkan, csodálatos józansággal és határozottsággal intézkedett a beteg körül. Csak a jó Isten tudja honnét vette azt a hatalmas lelkierőt ez a nádszál-teremtés.

Éjfél után, amikor az első orvosságok hatása alatt szegény Péter kábult, mély álomba merült, visszament a doktor. De megígérte, hogy kora reggel újra eljön s magával hozza a professzorát is.

Oli is búcsúzott. Visszament Teréz mamához. Kellett, hogy legyen mellette valaki.

— Ne sírj, kedves — vigasztalta Évát búgó sírással — majd csak jóra fordul minden. Hiszen az első csoda bekövetkezett: a halott föltámadt. Az urad hazajött.

— Nem sírok én — suttogta száraz szemekkel ányika. — Hogyan sírnék most? Ha hét esztendőn át volt erőm a várakozásra, hát lesz ezután is. S ha azt mérte rám az Isten, hogy így találkozzunk először: hát megnyugvással veszem. Ha nem akar látni az uram, hát láthatatlanul állok majd mellette. Ha nem kellek neki, akkor sem csüggedek. Árnyék leszek mögötte, de soha el nem hagyom!

Ott
apósuran
Azu

Még
hogy bec
S mi
kel, érezt
lázától.

Ott
fölnézett
nézett, m

— A

— Jó
lenül —

valgatásr

Kilép

De k
totta a h

— Pe
szikusz
a percre,

Nün hű
Hósz fa
papténe

— Ja
zódva. —
reonnal?

— A
sorai. Ar
s fensége
kérőit. A

Zajgó

S mi

láltam.

Hossz

Somogyván

lyen még
ad feküd-
vetlen úr-

Andris, a
a kertész-
szakában,
ijedezett,

— csak
... Csak
tál ránk

fektették.
s volt án-
határo-
a jó Isten
ez a nád-

k hatása
a merült,
kora reg-
orát is.
mamához.

t bűgő si-
Hiszen az
. Az urad

szemekkel
esztendón
n is. S ha
zzunk elő-
akar látni
mellette.
k. Árnyék

Ott kint az udvaron türelmetlenül topogott apósuram, meg Trifikovics.

Azután ők is elmentek.

Még Csuka Ábrist kellett később kikísérnem, hogy becsukjam a nagy kaput.

S mikor kezét fogtam a hűséges diákgyerekekkel, éreztem, hogy még mindig reszket az izgalmak lázától.

Ott álltunk a rácsos vaskapunál s a filozopter föl nézett az égre, a felhő mögül kibujó holdra. Föl nézett, megborzongott s beszélt, mint a holdkóros:

— A csoda kivirágzott, főhadnagy úr!

— Jól van pajtás — szakítottam félbe türelmetlenül — de most az egyszer nincs itt az ideje a szavaltatásnak. Isten áldjon meg!

Kilépett s becsuktam a kaput.

De kintről, a rácsra át még egyszer felém fordította a holdfényben még sápadtabb arcát:

— Pedig még soha, soha nem fordult meg klaszszikus strófa az ajkamon, amely jobban illett volna a percre, mint ez:

Nün hümin kai paszin olathrú peiral' eféptai!

Hósz fato, tús d'ara pantasz hüpo khlórom deosz eilen

papténen de hekasztosz, hopé fügoi aipün olethron.

— Javíthatatlan vagy, fiú! — szólottam rá fázódva. — Mit akarsz ezekben a percekben Anakreonnál?

— Anakreon? Dehogy! Ez Homér. Az Odisszea sorai. Amikor a hányatottsorsú Odisszeusz hazatér s fenséges erővel veri ki házából Penelope hitvány kéréit. A mi Odisszeuszunk is hazatért!

Zajgó lélekkel tértem vissza a kis kerti-házba.

S mire visszaértem: megváltozott ángyikát találtam.

Hosszú, fehér köpeny borította karcsú alakját

Somogyváry Gyula: Es mégis élünk ... II.

és hófehér főkötő volt a fején. Ez a köpeny és ez a főkötő merőben megváltoztatta.

— Folytatnom kell a komédiát — suttogta bágyadt mosollyal. — Ha magához térne s meglátna abban a formában, ahogy először látott, megbor-zadna s elszökne innét. Így majd nem ismer rám. S jegyezze meg maga is, amit már Andrisnak is megmondoztam, hogy én most nem tudom, meddig: nem Éva vagyok. Nem ángyika vagyok, nem az uram felsége vagyok, hanem csak egy nővér. Érti? Jaj nekünk, ha elárul! Nővér vagyok a János-kórházból. S ez a kis ház is a kórház egyik pavillonja. Megértett, sógorka? Dersy Péterné most nincs. Messze van. S mindaddig messze lesz, amíg ez a szegény ember maga nem hívja vissza.

Nem tudtam szólani.

Csak a kezét csókoltam meg mélységes áhítattal.

Egész éjjel virrasztottunk szótlanul a bátyám mellett.

Hajnál felé elnyomta az álom Andrist is.

Ezt a hűséges legényt nem lehetett elkergetni a gazdája mellől. Ángyika úgy a gondjába vette, mint a mesebeli királyfit s odafönt ágyasztatott neki a társalgóban, a pamlagon. Selyemtakaróval, csipkés-zélű párnán. De a legény csak a fejét ingatta. S csak ott rakott magának vackot a betegszoba mellett. A kertészház konyhájának sarkában.

Mondom: hajnalfelé őt is elnyomta az álom.

De mi tovább virrasztottunk ángyikával, az ágy mellett, a két fehér karosszékekben. És figyeltük, riadozó lélekkel hallgattuk annak a lázadozó és háborgó idegnek, mégis egyetlen testvéremnek, akadozó lélekzetét.

Zsongító kábulat ült az agyunkra. Csak az óraketyegés hangzott a csöndben. Az óra, amely szabályosan diktálta a vánszorgó idő perceit. Fölényesen,

józanu
Mintha
tak...
rek...
nak...
tik-tak
A
az ab
D
V
kinyi
A
akkor
A
A
I
tássa
tyám

józanul és kikölkenthetetlen határozottsággal. Mintha csak azt mondogatta volna: Tik-tak-tik-tak... megjött, megjött... itt van, itt van... emberek... emberek... minden kinnak... várakozásnak... vége van egyszer... vége, vége... tik-tak-tik-tak...

A későnkelő télies nap első sugarait még láttam az ablak előtt, az öreg juharfa csúcsán.

De azután engem is elnyomott az álom.

Világos reggel volt, amikor újra fölriadtam s kinyitottam a szemem.

Ángyika ugyanabban a mozdulatlanságban ült akkor is, mint mielőtt elszunnyadtam.

A két keze összekulcsolva hevert az ölében.

Az arca sápadt volt, mint a fal.

De a szemei rebbenés nélkül, félelmes kitarással és elfáradhatatlan hűséggel szegeződtek a bátyám nyugodttá símult arcára...

XXXI.

November hetei úgy vánszorogtak át a városon, mint megannyi súlyos terhet cipelő ködember.

A lelkemben is köd volt. Ólmos, szürke köd.

Úgy éltem, mintha álomban telt volna az idő.

A kaszárnnyában s a gyakorlótéren jóformán csak ödöngtem. S bizony szegény kis Oli is megsínylette ezeket a napokat. Szabadidőm nagyobbik része a bátyám betegágya mellett telt el.

Szomorú, nagyon szomorú napokat éltek akkor a Péter hajléka lakói. Mert nemcsak Dersy Péter feküdt ott makacs és alig elhessegethető lázak deliriumában, hanem még egy beteg volt.

Teréz nénit verte le lábáról az izgalom.

Régi gyengélkedéséhez sötét árnyékként járultak azok a vádak, amelyekkel maga vádolta magát. Egyre azt hajtogatta, hogy ő az oka minden bajnak. Hogy Péter szörnyű összeomlása vagy legalább is ángyikától való visszatörpanása nem következett volna be, ha nem éppen arra a szerencsétlen vigadózásra toppant volna a házba. Ha ő nem akarta volna mindenképpen szórakozásba kényszeríteni Évát, csak azért, hogy idővel férjhez adja, akkor sohasem esett volna meg az a gyalázat, amely azon az estén Péter szájából sustorgott ángyika felé. Magában látta e két egymásnak teremtetts hosszú szenvedés után találkozott lélek tragikus összeütközését. Magában látta egy későbbi, harmonikus élet megsemmisítőjét.

S e vádakát semmiféle vigasztalás, semmiféle magyarázat nem tudta többé eloszlatni a lelkéről.

És csodálatos! Éva, aki a legutóbbi hetekig minden áldozatot meghozott a nénjéért, aki melegebb szívvel csüggött rajta, mint ahogyan az igazi gyerekek csügg az anyján, most valami érthetetlen közömbösséggel vette tudomásul a nénje betegségét. Mintha egyáltalán nem tartozott volna rája.

Lehet, hogy valami keserűség is hajtotta Évát. De hiszen enélkül is érthető lett volna minden.

Egyszerűen az történt, hogy ángyika, Péter bátyám betoppanása után egész lelkével az élete igazi pólusa felé fordult. Mint az iránytű, amely idegen hatások alól felszabadulva, most már csak egyetlen irány, az igazi vonzás felé mutat s immár semmi sem tudja másfelé fordítani.

Az a szerelem, amelyet akkoriban a bátyám iránt érzett, nem volt emberi szerelem. Nem volt földi mértékkel mérhető érzés. Ez nem a lélek és test közös szerelme volt. Csak a léleké.

Péter hazajöttével nyilvánvaló volt, hogy még ez az álombeli szerelem is csak megerősödhet. A halottnak tudott ember feltámadása, a hét évig várt férfi váratlan betoppanása, egycsapással igazolta ángyika eddigi hősies hitét, amelyet mindenki dőreségnek, céltalannak tartott. Most már meggyőződéssé vált benne, hogy hite és várakozása valóban felsőbb erők akaratából sarjadt. Ez pedig csalhatatlan jele volt annak, hogy velük valóban szándéka van az Istennek, hogy az ő összesodródásuk rendelés volt, mert egymásnak és egymásért születtek e földre.

Egyszerűen az történt, hogy feljött a nap s a holdak és csillagok elhomályosodtak. Többé senki és semmi nem volt Éva számára, mint az ura. Megszűnt számára az egész mindenség s immár csak abban az új világban élt, amelyet ezt az álmaiban

már csodálatos tökéletesre kicsiszolt, de most összeomlott és gyógyításra váró férfi jelentett neki.

Csak a gyermekek tudnak ilyen szent önzésszel megfélekezni másokról, a maguk rajongó, ártatlan tisztaságában és boldog egyszerűségében.

A boldogtalan öregasszony gondozását Viola vette magára. Ángyika jóformán szüntelenül ott ült Péter ágya mellett, hát fönt a villában Oli ápolgatta a nénit. Csak éppen este meg délben szaladt haza rövid időre, hogy megfőzzön.

Apósuramon meg Trifkovics segített szorultságában. Az elpusztíthatatlan bosnyák ugyanis csak délelőttökint bajlódott szőnyegszövő „üzemével”. Kora délután már beállított a trafikba. Ott azután egészen zárásig elmulattak, felemlegetvén a régi jó időket, ifjúkori garnizonok mesebeli emlékeit.

Talán egy hét is eltelt anélkül, hogy a bátyám állapota akár jobbra, akár balra eldőlt volna.

Az orvosok, akik délelőtt is, délután is fölvonultak, tanácstalanul rázták a fejüket. De a láz, bármily makacs volt is, lassan-lassan mégis enyhült. Fizikailag tehát kétségtelenül javulóban volt az öreg fiú. Másképpen azonban alig-alig változott az állapota. A nap nagyobb részét még mindig mély álomban, más részét meg érzéketlen kábulatban töltötte.

Néha-néha magához tért pillanatnyi időre. Vízért vagy Andrist szólította. De utána rögtön visszaesett szörnyű bódultságába.

S ebbe, a napokon át tartó, szorongó várakozásba mindenki belefáradt.

Csak ángyika bírta csodával határos szívóssággal. Szelíd Madonna-arca ugyan fakóra sápadt és még keskenyebb lett, szemei mélyebbre vonultak sötét pillái mögé, a mozgása egy árnyalattal ráradtabbnak tetszett, de soha zokszó, soha panasz, soha a pihenés utáni vágy egyetlen sóhaja el nem hagyta ajkát.

Ült a bátyám mellett mozdulatlan hűséggel. Vagy lábujjhegyen járva, nesz nélkül tett-vett a be-szobában. Avagy pedig Andris segítségével etette az urát.

Érthetetlen, hogy honnét vette az erejét.

A bűvös szobor volt. A hindu mesék rejtelmes, évezredek átélő szoboralakja. A megigézett és kővé merevedett szobor, amelybe csak bűvölője, ura és parancsolója tudott mozgást parancsolni. S ezeken a heteken át ángyikának valóban minden mozdu-lata, minden lépése csak az urát szolgálta.

Ha sokat is voltam Péter betegágya mellett, alig váltottunk néhány szót ángyikával. Az urán kívül semmi sem érdekelt. Miatta összeomolhatott volna az egész világegyetem: neki az egész élet abban a kis szobában zajlott, ahol az ura pihent.

S a maga zajtalanságával, áhítatos, nesztelen lépteivel csendet parancsolt az egész villa környéké-nek.

Mondom: nagyon keveset beszéltem vele. Amit a bátyámról megtudtam, azt is jórészt csak Andris-tól tudtam meg.

Andris különben már a második napon mérhe-tetlen bámulattal adózott Évának. Nem volt előtte szebb, okosabb, jobb, nyugodtabb, hűségesebb, tisztább földi teremtés a világon, mint ángyika.

Azt a szelíd csalást pedig, hogy Dersy Péterné most hosszú ideig nincs, annyira megtartotta ez a derék góbé, hogy előttem is csak úgy beszélt róla, mint ápoló-nővéréről.

Árva legény volt az istenadta, se apja, se anyja, se rokona nem volt már szegénynek odaát Erdélyben.

Maradt hát a gazdája mellett.

E kietlen és szomorú napokban gyakorta elő-vettem Andrist, hogy kivallassam, hol jártak, merre kalandoztak?

Hanem evvel se mentem sokra. Mert ez a derék fiú is csak úgy emlékezett meg egy-egy országról vagy városról, mint a világot járt magyar buka általában.

— Omszkba nagy hideg vót, instállom. Arrafelé még a tejet is zsákokba hozzák a piacra. Olyan nagy, fehér rögökbe, akár a csicsókát.

— No de mégis, merre jártak még? — faggattam tovább, hogy megtudjak valamit világjáró vándorlásukról.

Andris szippantott egyet a pipáján.

— Vótunk Kabarosszba is.

Ez nyilván Chabarovszk akart lenni.

— Kabarosszba — emlékezett a legény — nagy-marha sós halat ettünk s köptünk utána s mentünk tovább. Mer hogy olyan vót, akár a timsós lóbőr. Fene gusztus, aki kifundálta! Hogy az a nehéz suj...

— Hm. De hát hogyan jutottak Japánba?

— A sárgákhó? Hát csak úgy, hogy mentünk s mentünk s váltig mentünk s hajóra szálltunk s az füstölgött fölöttünk csudamód, amígcsak oda nem értünk a kapitány úrral.

— Hát aztán?

— Tokjóba lehetősen ment a dógunk. Azér ott se laknék a szentnek se. Mer akárhány háznak papiroshul való a fala. Hanem a katonaság, az mokány ottan. S teméntelen rizkását eszik a nép s facipőbe jár s legtöbbje aféle színes abrocot teker magára gunyának s csak a karjait dughassa ki rajta. De csizmát sehogyse tuttam venni, pejg a régibül az orrán is kijárt mán a lábam, hogy az a nehéz suj...

Másfél hétbe is beletelt, amíg a bátyám állapota megfordult.

Először csak negyedórákra tért vissza az eszmélete. De ahogy a láza esni kezdett, egyre hosszabb ideig nézegetett bennünket úgy, hogy láttuk rajta: visszatért a lelke.

Egyszer azután kigyúlt arccal futott elém ángyika:

— Megszólalt! Sógorka, megszólalt az uram!

És végül eljött az az idő is, amikor tiszta értelemmel elbeszélgetett velünk Péter.

— Köszönöm, öcsém — mondotta — hogy elhoztál abból a szörnyű házból. Belehaltam volna az utálatba.

Ángyika lehajtotta a fejét és sóhajtott.

— Különös ez a láz — mosolygott a bátyám. — Arra még emlékszem, hogy hova toppantam be. De annak a nőnek az arca már nincs az emlékezetemben. Tudom, hogy kihajtottam azt a sáskahadat a mulatozásból, Andris azt mondja, csapkodtam is a nagajkával, reád is emlékezem, de annak a nőszemélynek már csak a sikongása van a fülemben.

Ángyika megrezzent s a tenyereibe temette az arcát.

Péter szeme rajta volt.

— Mondom, különös valami ez a láz. Annak a nőnek az arca elfoszlott az emlékezetemben. Pedig azóta szakadatlanul vele perlekedtem. S mivel persze mindig Angelika nővér jár az ágyam körül, lázas látomásaimban annak a nőnek az arca is szakasztott a nővérke arca volt.

Elhallgatott s a sovány, csontos kezeit nézegette a takaró fölött.

Azután fölvetette a tekintetét. Megint ángyikán pihent meg.

— Nem is tudok már haragudni reá — mondotta mosolyogva. — S ne haragudjék, Angelika nővér, ha ez a bolond láz a maga arcát adta annak a másiknak is. Jobb így. Legalább nem gondolok rá olyan sötéten.

Ángyika fölkel, szólni akart, de csak annyit tudott elrebegni:

— A... a hőmérő... Még nem mértünk lázat, délután.

És kitámolygott a szobából.

Péter öszülő feje utánafordult a párnán.

...Másnap elmondottam neki az én kálváriámat. S ő is elmondotta az övét. A Dnyeszter partjától a csóti táborig. És azt az izgalmas telefon-nyomozást, amelynek során végül is megtudta a honvédelmi minisztériumtól, hogy az utolsó címbejegyzés szerint a Hidegkúti-úton lakom, Dersy Péterné albérlőjeként, de hetek óta Sopronban vagyok.

— Hát te telefonáltál? — ámuldoztam.

— Én hát — mosolygott a bátyám. — Azazhogy az én nevemben Andris. Mert akkor már bennem volt ez a nyavalya s időnkint leverte lábamról a láb. De miért kérdeztél ezt?

Füllentettem valamit. Annak még nem éreztem idejét, hogy mindent elmondjak neki.

Elég volt, amit a régi otthonról s Erdélyről kellett neki elmondanom.

Félóráig hallgatott utána.

Akkor a kezem után nyúlt.

— Hallod-e, azért mi megmaradtunk. Mi ketten azért összetartozunk.

Megszorítottam a kezét:

— Hárman, Péter. Feleségem is van.

Elnyílt a szeme. Örömmel, szeretettel.

— Feleséged? Mért nem mutattad? Különben igazad van. Ragadós betegség ez a nyavalyám.

— Itt járt mindennap a kedves! — nevettem vidáman. — Ha akarod, félperc alatt itt lesz. Mert éppen erre jár.

Kiszóltam Andrisnak.

— De jó neked, öcskös! — sóhajtott a bátyám. — Te már fészekben vagy. De én?

— Mihez kezdesz? — kérdeztem.

— Éppen azon töröm a fejem — dörmögte cscn-

desen
birtok
Csóto
találh
hozzá
írok
válók
a fele
A
F
nőtte
D
eltitk
N
ban
S
lyos
F
A
E
olyan
törté
S
M
C
ángy
.
készi
T
ángy
A
-
nyon
-
néni.
A m

desen. — Sanghaitól együtt jöttünk egy alföldi föld-birtokossal. — Tüzerfőhadnagy volt. Azt mondotta Csóton, hogy mivel a birtokunknak vége, hát nála találhatok kenyeret. Úgy gondolom, hogy lemegyek hozzá gazdálkodni. Kétezer holdja van. Hát majd írok neki. S odamegyek kenyérért. Hanem előbb elválok attól az izé... ejnye, de furcsa kimondani is: a feleségetemtől.

Angyika lépett be az én Violámmal.

Félóra alatt úgy összemeledtök, mintha együtt nőttek volna fel. Péter úr derűsen tréfálkozott.

De bármennyire összebarátkoztak, sok mindent eltitkoltak még előtte.

Nem mondták meg neki, hogy nem kórházban fekszik, hanem a Péter-villa kertősházában.

S azt sem, hogy odaát, fönt az emeleten is súlyos beteg fekszik.

Pedig akkor már haldoklott valaki.

A szolgáló rohant át értünk riadtan.

Beszólítottuk Andrist a gazdája mellé. De olyan tettettet nyugalommal, mintha semmi sem történt volna.

Szegény Teréz mama a végét járta.

Nyugtalanul forgott, hánykolódott fekvőhelyén.

Csak akkor csendesedett meg, amikor meglátta ángyikát is.

... Az orvos elrakta az injekciós tűjét s menni készült.

Teréz mama pihegve simogatta a mellette ülő ángyika kezét.

A doktor meghajolt:

— Most már majd jobban lesz, nagyságos asszonyom. Jót alszik s reggelre vidáman ébred.

— Ne menjen el, fiam. — mondotta halkan a néni. — Mert én már nem alszom többé földi álmat. A mult héten papot hívtam... Mert ha már sem-

mit sem adott a föld... ennek a szegény öreg-asszonynak... Isten kezéhez jussa volt...

Könnyek gyűltek a szemeibe. S nekünk is sírás fojtogatta a torkunkat.

Az orvos tréfával akarta elűtni a nyomasztó percek árnyékát. Hanem Teréz mama tagadóan mozgatta sovány arcát a párnán. S nézte, egyre nézte ángyika lehajtott fejét.

— Nem igaz... rosszul mondtam... — zihálta tovább — rosszul mondtam, hogy... semmit sem adott a föld. Évám... kislányom... te, téged nagyon... szerettelek...

Föléje hajoltunk. Az orvos megfogta a csuklóját s az órája után nyúlt.

— Már... mindegy — köhögte szegény Teréz mama — már úgyis mindegy...

A köhögése megcsendesedett s kimerülten feküdt a párnán. Lehúnyta a szemeit.

Azt hittük, elalszik.

S akkor egyszerre megnyílottak a szemei.

Körüljártak rajtunk, lassan, búsan s ángyikán pihentek meg újból.

És olyan halkán, hogy alig értettük meg, sutogta el utolsó földi mondatát:

— Évi... kleines Kind... bocsáss meg... Teréz mamának... minden, minden... szeretetből történt... És Péter is... neki is... ügyeljen...

Többet nem szólt.

Félóra mulva hangtalan sírással borult rá ángyika.

... Két nappal később eltemettük.

És azután visszatértünk Péter betegágyához.

Megfoghatatlan, honnét vette ezekben a napokban az erejét ángyika.

Olyan vékony volt már, hogy néha attól féltem: eltörik.

Cs
már al
Pá
Má
arca
radtak
Sz
De
is úgy
mintha
Zu
A
lány, n
Ap
nézhet
An
Mendé
tam n
résztvé
—
öreg
fele, m
kovic
Vá
hozzá
Me
hogy
sétálha
mondo
—
Hát iz
teremt
nyérre
meri
Azt k

Csúnya, esős, ködös novembervégi napok voltak már akkor.

Péter azonban egyre erősödött.

Már leszedte bozontos szakálát is. Megint a régi arca volt. Csak a hajában húzódó ősz csikok maradtak meg.

Szóval gyógyult az öreg fiú.

De mi alig törődtünk a külső világgal. Magam is úgy jártam a laktanyában meg a gyakorlótéren, mintha lázam lett volna.

Zugott a fejem.

A Péter hajléka kihalt. Csak az inas, a szobalány, meg a szakácsné lézengett benne.

Apósuram zsörtölődött. Hogy most már haza is nézhetnénk néha.

Ángyika avval hallgattatta el, hogy rábizta a Mendével való tárgyalásokat. S az öregúrtól tudtam meg, hogy az egész vagyón a Gara-bankház részvényeiben fekszik.

— Jó papírok, nem mondom — dörmögte az öreg — de azért nem ártana, ha legalább a pénz fele, más papírokban volna. Meg is próbáljuk Trifkovicsal kivonni.

Vállat vontunk rá ángyikával. Nem értettünk hozzá s nem is érdekelt a dolog.

Még novemberben volt egy vasárnapi napon, hogy egyszer, mikor már lábraállott a bátyám és sétálhatott a szobában, magunkra maradvá, ezt mondotta Péter:

— Te Géza, megtehetnél nekem egy szívességet.

— Ki vele!

— Hm. Ne neved ki érte. S hogy is kezdjem? Hát izé. Ez a kis nővérke... szóval — okos, tanult teremtés. Hm. Alkalmasint nem is erre a nehéz kenyérre nevelték. Németül, franciául beszél. Úgy ismeri a világirodalmat, hogy néha elámulok rajta. Azt kell hinnem, hogy jobb napokat is látott. Ez...

ez a nővérke, különb, mint a többi fehérnép. Mintha, ne nevesz, napsugárból volna. Szóval... azt szeretném, ha ügyesen érdeklődnél róla. Úgy értem: a régebbi életéről.

— Szívesen, de miért? — kérdeztem gyorsan, mert egyszerre bolondul kezdett verni a szívem.

A bátyám kibámult az ablakon, majd elmosolyodott és röstelkedve hajtotta le a fejét.

— Bolondságnak vélheted. De... ej, mit kertelek! Szóval, nem bánom, ha röhögsz is, kimondom: én... én belehabarodtam ebbe a kis nővérbe. És ha lehetne, ha semmi hiba nincs a multjába — hogy az ördögbe is volna, hiszen ha ez nem szent, akkor senki se az — mondom, akkor én, mihelyt elváltam a Kelemen bácsi-féle ismeretlen feleségemtől — elveném ezt a kis Angelikát.

Akkorát dobbant a szívem, hogy majd kiszakasztotta a mellemet.

Nyeltem egyet s kívágtam:

— Hiszen ez a nővérke a — feleséged!

Péter alatt megroppant a padló.

— Micsoda? — pillogott értelmetlenül. — Ez a nővérke... és az a... Nem értelek.

Oli lépett be az ajtón.

— Majd Viola megmagyarázza — dadogtam kiiskoltam a szobából, mert úgy éreztem, ordítanom kell az örömtől.

Félóráig jártam a csatakos, őszi kertben, amikor a kapu csattanására riadtam föl.

Ángyika jött meg a templomból.

Eléjefutottam. S nem engedtem hátra. Vártam, hogy értünk küldjön Olavi. Addig össze-vissza hazudtam mindenfélét. Mert nem tudtam, merre... a történet.

Eltelt egy félóra. Ángyika már nyugtala... dott. Nem értette, miért tartom vissza sületlen csogásommal.

Végre átszaladt hozzánk Andris.

Lesiettünk a lépcsőn. Ángyika olyan fehér volt, mint a fal s reszketett, akár a nyárfalevél. Sejtette, hogy most történik valami.

Azután nyikkant a betegszoba ajtaja s beléptünk.

Péter ott állott az ágy végéhez támaszkodva.

Először láttam megint felöltözve. Kopott katonamundérját hetek óta tisztogatta volt Jasznics úr segítségével, Andris.

Egy ideig olyan csönd dermedt közénk, hogy még egymás szívdobogását is hallottuk.

Végre megmozdult a bátyám. Előrelépett és zavartan, ügyetlenül, két kézzel nyúlt ángyika kezéért.

S olyan volt a hangja, hogy alig ismertem rá, amikor szakadozó szóval megszólalt:

— Nekem nagyon sok . . . sok mindenért bocsátatot kell kérnem, magától kicsi Angelika.

— Tőlem? — rebegte ángyika, lehellethalkan.

— Igaza van, nem magától — mondotta a bátyám. — Nem a nővérkétől. A nővérkének csak köszönnivalóm van. Angelika nővérek az életemmel tartozom.

— Ó . . . — remegett föl egy bátortalan, ijedt mosoly ángyika ajkáról a sápadt arcára. S hirtelen megfogódzott szegényke a szék támlájába.

De Péter úr sem találta meg a szavakat.

Jókora hallgatás után szólalt meg újból.

— Ezt a hálát, majd talán le is róhatom egyszer Angelika nővérek. De nem tudom, vajjon azért a szörnyű durvaságért, azért a komisz gyásúsításért s azért az egész örült jelenetért, meg bocsát-e nekem a — feleségem?

Ángyika megtántorodott.

De már akkor utánakapott a bátyám. S ángyika

nem hátrafelé zuhant, hanem előre. Mint valami élettelen báb. Péter karjai közé.

És ott pihegett lelkevesztetten.

Viola-Olavi a vizespohár után kapott.

De akkor már nemet intett ángyika feje, a bátyám széles mellén.

S félperc múlva megszólalt. Azazhogy inkább lehellte, mint mondotta:

— Jaj . . . én most úgy megijedtem. Még soha így . . . De most már semmi. — Reszkető sóhaj emelte meg gyöngye vállait. — Most már . . . jó . . .

A bátyám hangja megindultan, sohse hallott gyöngédséggel zsongott a szobában, mialatt jobbkeze hátratulolta ángyika fejéről az ápolónő főkötőjét s végigsuhant puha, sötét haján:

— Úgy nyugodjék meg. És most talán már válaszolni tud. Mit mond Angelika nővér a köszönetemre?

Ángyika csak a fejét rázta. És legörbülő szájjal suttogetta:

— Semmit . . . Nincs semmi köszönnivalója.

— És a feleségem? — kérdezte Péter elfulladt, érdes, szorongó hangon.

Ángyika nem felelt. Két könnyesepp jelent meg a szeme sarkában.

— A feleségem, az . . . nem felel? — kondult meg újra a bátyám hangja, fojtott aggódással.

Ángyika karjai lassan kúsztak föl a bátyám mellén, föl a vállaira, amíg a két apró keze összekulesolódott Péter nyaka körül és bűgő, fölszabadult sírással tört föl belőle a válasz:

— Uram . . . édes uram . . . édes jó uram!

— — — — —
Akkor azt hittük, vége a különös történetnek. Azt hittük: Kelemen bácsi már összebogozta két ember élete fonalát.

Tévedtünk.

M
gott
É
szobá
keser

C
vél f
V
volt.

B
M
végér
gyan
E

hogy
moso
remte
igazá
tudja

I
de n
élet

N
vala
vacs

De a
Nem
ban

meg
ban
vel,

a fel
zem,
sége
dik

Scm

Másnap reggel hatkor halálsápadtan támo-
gott be hozzánk ágyika.

Éppen, hogy megborotválkoztam, mikor a fürdő-
szobából kilépve, ott találtam Oli ágyára borulva,
keserves sirásban.

— Mi történt? — hördültem fel.

Csak a kezével intett, az asztalon heverő le-
vél felé.

Végigszánguldottam a sorokat. A bátyám írása
volt. Nekem szólt. Körülbelül ez volt benne.

Kedves Öcsém!

*Ma délelőtt úgy véltem, pont kerül a históriám
végére. De az élet komisz. S most nem tudom, ho-
gyan lesz tovább?*

*Este még semmi baj nem volt. El sem hittem,
hogy enyém az a mérhetetlen boldogság, amit rám-
mosolygott az Isten. Mert nincs szeretnivalóbb te-
remtés a földön, mint Éva. És ezt csak most érzem
igazán, a legkeservesebb kinnal, amikor — Isten
tudja, talán örökre el kell szakadnom tőle.*

*Lehet, hogy mi Dersyek félbolondok vagyunk,
de nem tehetünk róla. Hanem az bizonyos, hogy az
élet förtelmesen komisz.*

*Ma este, vacsora után — Istenem, alig ettiünk
valamit, csak néztük egymást Évával — mondom,
vacsora után Éva otthagytott. Bement a szobájába.
De az utolsó csókja tele volt vágygal, hívással.
Nem vagyok sem álszent, sem durva állat. A férfi-
ban is van valami szent és tiszta örültség, amely
megrázza az embert ilyenkor. Nem mentem nyom-
ban utána. Elszívtam egy cigarettát, vaduló szív-
vel, türelmellen sóvárgással. És azután elindultam
a feleségem ajtaja felé. Már a kilincsen volt a ke-
zem, hogy belépjek hozzá, hiszen az enyém, a fele-
ségem, Isten és ember előtt, amikor kint a harma-
dik szobában megszólalt a telefon.*

Fölvettem a kagylót. Valami Mende nevű fiskális telefonált. Meglepte, hogy én vagyok a készülnél. De ha már ott vagyok — mondotta — még inkább örül, mert ebből azt látja, hogy rendbejött minden. Akkor hát abba is hagyja a válóperhez szükséges okmányok megszerzését. Tulajdonképpen — mondotta nevetve — bolondság is lett volna elválni, mikor akkora vagyonról van szó. Elvégre nehéz is lett volna valamihez fognom. Arral ne törődjem, hogy a multkor kinos jelenet után most megint velünk foglalkozik majd minden pletykaújság. Ez is csak egy hétig tart. Egyébként Évával akart beszélni éppen vagyoni ügyben. De ezekután már csak szerencsét kíván.

Zúgó fejjel tettem le a kagylót.

Örültség, de mégis úgy van, hogy lehetetlen helyzetbe kerültem. A multkor kihajigáltam innét vagy két tucat embert. A nagyobb baj azonban az, hogy megtagadtam Évát is. Még hozzá a legnagyobbbszajú nyilvánosság előtt.

És most nincs az a hatalom, amely lemosná rólam azt a hitvány látszatot, hogy a történetek után azért vállalom mégis a házasságot, mert közben megtudtam koldusságomat, tehát egyszerre jó az Éva pénze!

Mondom, lehet, hogy örültség, de ebben a percben nincs olyan lelkiállapotom, amelyben ezt a helyzetet vállalhatom. Úgy érezném magam, mint egy megalázott kutya.

Nem tudom még, hogy lesz tovább, de egyelőre nem látok megoldást. Ahhoz nincs bátorságom, hogy itt maradjak, mert akkor félóra mulva lenyomom azt az ajtókilincset. Az pedig nemcsak az életem gyönyörűségét jelenti. Hanem azt az átkozott látszatot is, amely ellen minden csöpp vérem tiltakozik.

Elmegyek hát öcsém. Te tudod hova. És próbáld megmagyarázni ezt a pogány állapotomat Évának.
Ölel Péter.

Ó, ez a szerencsétlen ember! Persze, a Dersy-gőg!

Azt írja: én tudom, hova megy? Ördögöt tudom. Annyit tudok, hogy ahhoz a bizonyos földbirto-
tokos barátjához készült. De hát ki az? Mi a címe? Hol lakik?

Két napig robogtam szerte-széjjel a városban. És nyomoztam. Mert ángyika csaknem az esztét vesztette kinjában.

Csót azt mondta, hogy a bátyámmal érkezett fogolyszállítmányban, őt tüzérfőhadnagy is volt.

Négyet felhajtottam telefonon, az ország különböző részeiben. Egyik sem volt az.

Az ötödikről, Kovács Ernőről, senki sem tudta, hol lakik. Pedig bizonyos volt, hogy ez az.

De hol keressem?

Negyednap azután segített egy ujsághír.

A lapok nagybetűs címekben harsogtak, hogy a Gara-bank összeomlott. A bécsi házuk szerencsétlen műveletbe fogott s magával rántotta a pesti főintézetet is. Milliárdok veszttek el.

És felsorolták a lapok a főrésztvényesek nevét is.

Közöttük Dersy Péter és Dersy Péternét.

Erre ötödnap távirat érkezett a bátyámtól, a Péter hajlékába. Dersy Péternének szólt.

Ha szeret, jöjjön utánam édes, Nyírpusztára. Kúnszállási állomáson várom. Géza apósát kérem, számoljon el Mendével, ha van még mit. Isten akarta így. Péter.

Délben feltettük ángyikát a vonatra.

Csak Fürge úrfit vitte magával.

És sirt és nevetett egyszerre.

Sejtelve sem volt róla, hogy mit veszített, amikor elvesztette egész vagyonát.

Ma sem tudja, ma sem számolja.

Eszébe sem jut.

A fiacskája fogait számolja s módnélkül hengő levelekben adja tudtul hétről-hétre, hogy megint kibújt egy-egy rizskásányi gyerekfog, ifjabb Péter pici szájában...

M
H
A
nyéke
társai
E
tette.
cát v
agitá
cselle
szava
lotta
A
válas
pott.
A
C
jünk
logó
tam
hófe
hogy
husz
sebb

ített, ami-

kül hen-
hog me-
og, ifjabb

XXXII.

Mi mégegyszer elindultunk Sopronba, Olival.

Hirtelen szántuk rá magunkat, karácsony előtt.

Akkor már lezajlott a népszavazás Sopron környékén. Thurner polgármester és hűséges munkatársainak izzó rajongása és hősie munkája győzött.

Ez a hősie harc még De Redont is barátunkká tette. Éjt-napot összetéve dolgozott az élet-halálharcát vívó Sopron magyarságáért. Hiszen az osztrák agitátorok minden furfangot megpróbáltak, hogy esellel vagy erőszakkal fordítsák maguk felé a népszavazás mérlegét. De a capitaine és társai résen állottak.

A halálraítélt város a kálváriás magyar sorsot választotta. És mártirkoszorúja helyébe koronát kapott.

A leghűségesebb város koronáját.

Oli pendítette meg azt a gondolatot, hogy menjünk Sopronba.

— Úgyse voltunk nászúton! — mondotta csillogó szemmel.

— Igaza van — feleltem — s különben sem voltam még szabadságon.

Apu-anyu ugyan morgott egy darabig, rángatta hófehér bajuszát, de végül mégis belenyugodott, hogy ezt az egy karácsonyt nem töltsük együtt.

Kivettem hát a szabadságomat és december huszonnegyedikén reggel elindultunk a leghűségesebb város felé.

A keleti pályaudvaron Boros Paliba tüköztünk össze.

Az idegenvezetők egyenruhájában várt valami angol társaságot. Csak két szót váltottunk, de láttam, hogy megtalálta a helyét. Sokféle nyelvtudása új kenyeret adott neki.

Sokan utaztak a karácsonyi vonattal.

De Győr után meglehetősen kiürült.

Magas, borotvált úr állott a folyosón és lelkesen magyarázott valamit egyik útitársának.

A beszélgetésükből kivettem, hogy soproni. A miniszterelnökségen szolgál. Most beosztották a határmegállapító bizottsághoz. Traeger a neve.

És ugyanolyan áradó szeretettel beszélt a városról, mint Thurner Mihály.

Sopron lelke lobogott benne is.

Viola-Olavi, aki az ujságokba temetkezett volt, felémnyujtott egy lapot.

— Olvassa! Még egy felkelő-vers. Maga úgyis gyűjti ezeket.

Keserű hangú költemény volt. Az írójára nem emlékszem, de a verset most is tudom. A címe:

Lajtai felkelők búcsúéneke.

Hová mégy pajtásom, merre visz a lépted,

mikor már a lelked darabokra tépted?

Egyik felét hagyta lajtai raboknak,

másikat hitetlen, didergő vakoknak,

szabad magyaroknak...

— *Megyek már, megyek már Tisza—Duna-tájra,*

kapásnak, béresnek akad ott gazdája.

Lelkem felét hagyom lajtai raboknak,

másik felét adom didergő vakoknak,

beteg-magyaroknak.

— Egyik fele jó lesz lajtapartt tűznek,
kinél titkos vágyak mindig melegesznek;
másik felét viszem kovácsműhelyekbe,
hajlítsanak kaszát, éles karddá benne,
véres ünnepekre...

Adjon Isten, pajtás! Találkozunk még mi,
majd ha körülöttünk minden el kezd égni.
De csak addig áldjon, míg a szavad tartod
s adjon a magyarnak bort, búzát, meg kardot.
bort, búzát meg kardot...

Elgondolkoztam.

S valami keserűség búsitott.

Ezeknek a rongyos hősöknek nagymajtényi hangulata. Akiiket mesterségesen kellett szétzülleszteni, hogy letegyék a fegyvert.

Akkoriban lőtte magát főbe egy királyhidai magyar vasutas is. Búcsúlevelében csak annyi volt, hogy nem tudja túlélni Nyugatmagyarország felének elszakítását.

Pedig túl kell élni. Ez a kötelesség. Most ez a parancs minden magyar embernek.

Milyen szörnyű is, hogy még Ausztria is részt kívánt a koncból. Ha Bécs vöröseinek eszébe nem jut, talán sohse került volna szóba. S akkor nem került volna fegyveresen egymással szembe ez a két boldogtalan nép.

Lesz-e közöttük valaha béke?

Hiszen rá kell találniok a közös útra.

... Csornán, Kapuváron zúgott át a vonat.

Egész nap köd volt, most oszladozni kezdett.

Nyugaton párás-pirosan szállott alá a nap, a délutáni homályban.

S nekem eszembe jutott Baracsi László. És Hanusz. És a kis Szechányi. És Machatsek. És a sokgyerekű Nemetz. És Vámosy meg a pajtása: Lo-

soncezy. És a többiek. Mind, mind, az utolsó névtelenig.

Aldassék emlékezetük!

Mert ők hívták vissza a magyarság tovatűnt, bűjdöső lelkét.

Ők igazították vissza az égen a magyarok csillagát.

Azt az ezeréves, véres csillagot, amely időnként elvész a fellegek mögött, amelyről sokszor azt hisszük, már le is hanyatlott s mégis mindig újra fölizzik halhatatlan fénye.

Most megint felhők gomolyognak előtte.

De azért ott van.

A lajtaparti rongyosok szétlőtték előtte kisidőre a felhőt és akkor megláthatta az egész világ.

Ha pedig ott van, akkor ki is ragyog majd egyszer végképpen, ámuló világok esodálatára.

És eszembe jutott Kászony is. A nagy iridenta. A nyughatatlan, forrófejű legény.

Vajjon megnyugszik-e valaha?

Lehet, hogy egyszer majd megcsitítja lelke láváját valami asszony meg gyerek s beletörik az iktatóhivatal asztalai és tintatartói közé. Mert kell majd otthon a kenyér. De a szíve mélyén nem szabad kialudnia annak a szent nyugtalanságnak.

Hiszem is, hogy úgy lesz.

Isten adta őket Baracsitól, az utolsó névtelenig. S ők lobogtatják vérünkben az elmulhatatlan vágyat.

És nincs halál, míg halni tudnak...

...Csak halványvörös köd gomolygott már a nyugati ég alján, amikor a vonat lekanyarodott a Szélmalom-domb lejtőjén, a homályba borult város felé.

És pilingélni kezdett a hó.

A tornyok és tetők alatt fények gyúltak.

S r
ajtók, J
A
kondult
lyiták
harang
Ha
tött ber
Ak
Az
állott
sárga v
Lét
mártott
ragaszt
Ka
a világ
visszak
Vic
tyűs, k
zúgtak
ték egy

S mikor megállott a vonat és kicsapódtak az ajtók, harangszó vert a fülünkbe.

A Szent Mihály-templom öreg harangja összekondult a Domonkosokéval, a bencésekével, az Orsolyiták tornyának zengésével, meg a többi templom harangjaival.

Harangszóban jött elénk, harangszóval köszöntött bennünket a város.

Akkor már egészen sötét volt.

Az állomásépület előtt, a tulsó házson megállott egy létrás, csöbrös ember, az utcai lámpa sárga világában.

Létráját a falhoz támasztotta, ecsetjét megmártotta a csöbörben, enyvet mázolt a falra és fölragasztott egy új hirdetést.

Karácsony vigiliáján e hirdetéssel adta tudtul a világnak Ferrario tábornok, hogy január elsején visszakerül Sopron Szent István koronája alá.

Viola-Olavi a karom alá bújtatta barnakesztyűs, kemény, dolgos kis kezét, a harangok egyre zúgtak és a hópelyhek játékos-ferdén űzték, kergettek egymást az utcai lámpák fényében...

VÉGE

A
(1921.)
Az
Hé
(Kecsk
Mi
(Sopron
Sig
kérdés
„C
(A Sop
We
szerve
Eg
Eg
N
képei.

FORRASAIM

A Magyar Távirati Iroda napi- és bizalmas kiadásai.
(1921.)

Az osztrák Bundesrath ülés-naplói. (1921.)

Héjjas Jenő dr.: „A nyugatmagyarországi felkelés”.
(Kecskemét, 1926.)

Missuray-Krug Lajos: „A nyugatmagyarországi felkelés”.
(Sopron, 1935.)

Sigray Antal gróf felszólalása a nyugatmagyarországi kérdésben. (Nemzetgyűlési napló, 1922. jan. 19.)

„Civitas Fidelissima”. Szerkesztette *Thiring Gusztáv dr.*

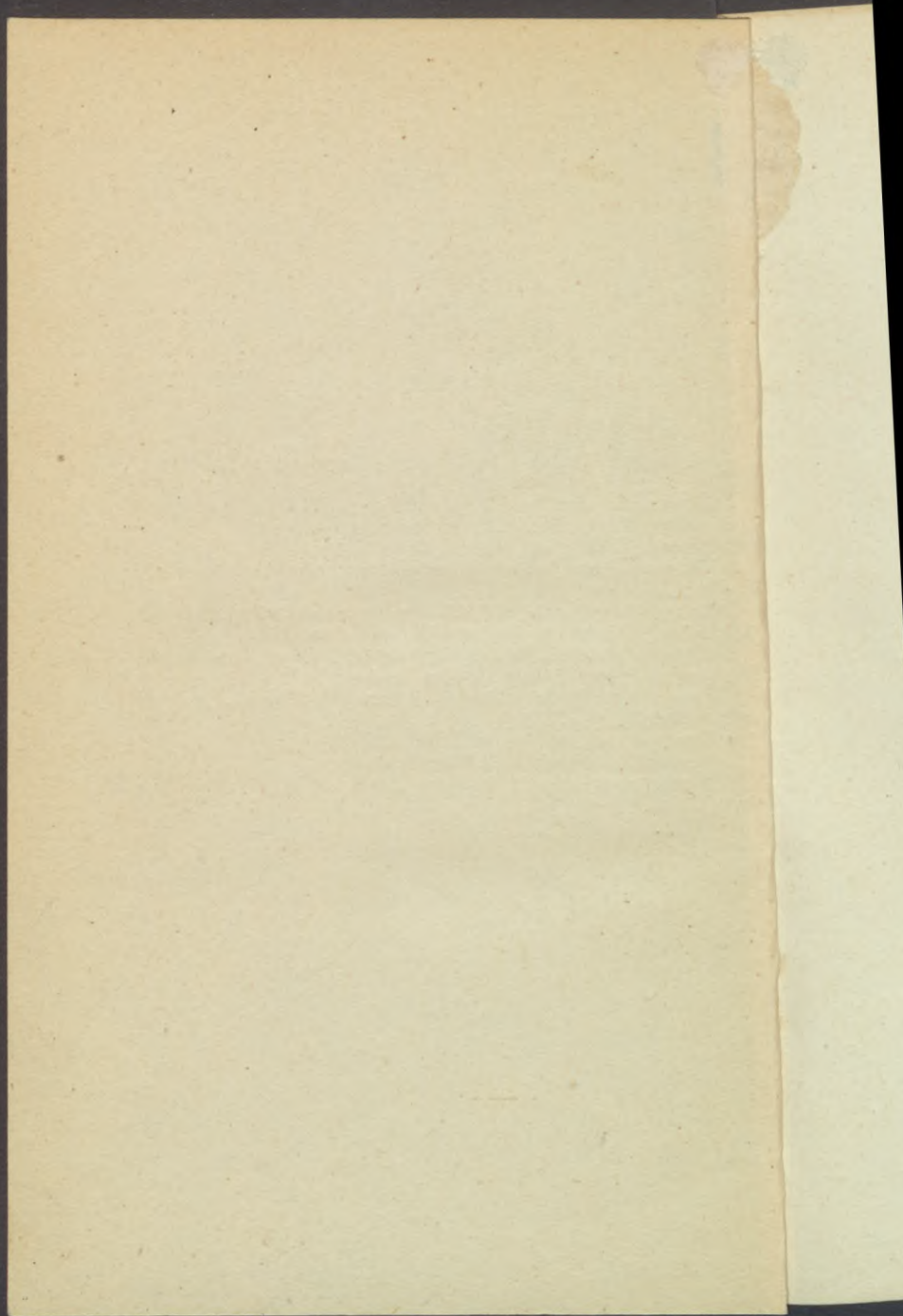
(A Sopronvármegyei Kör kiadása, 1931.)

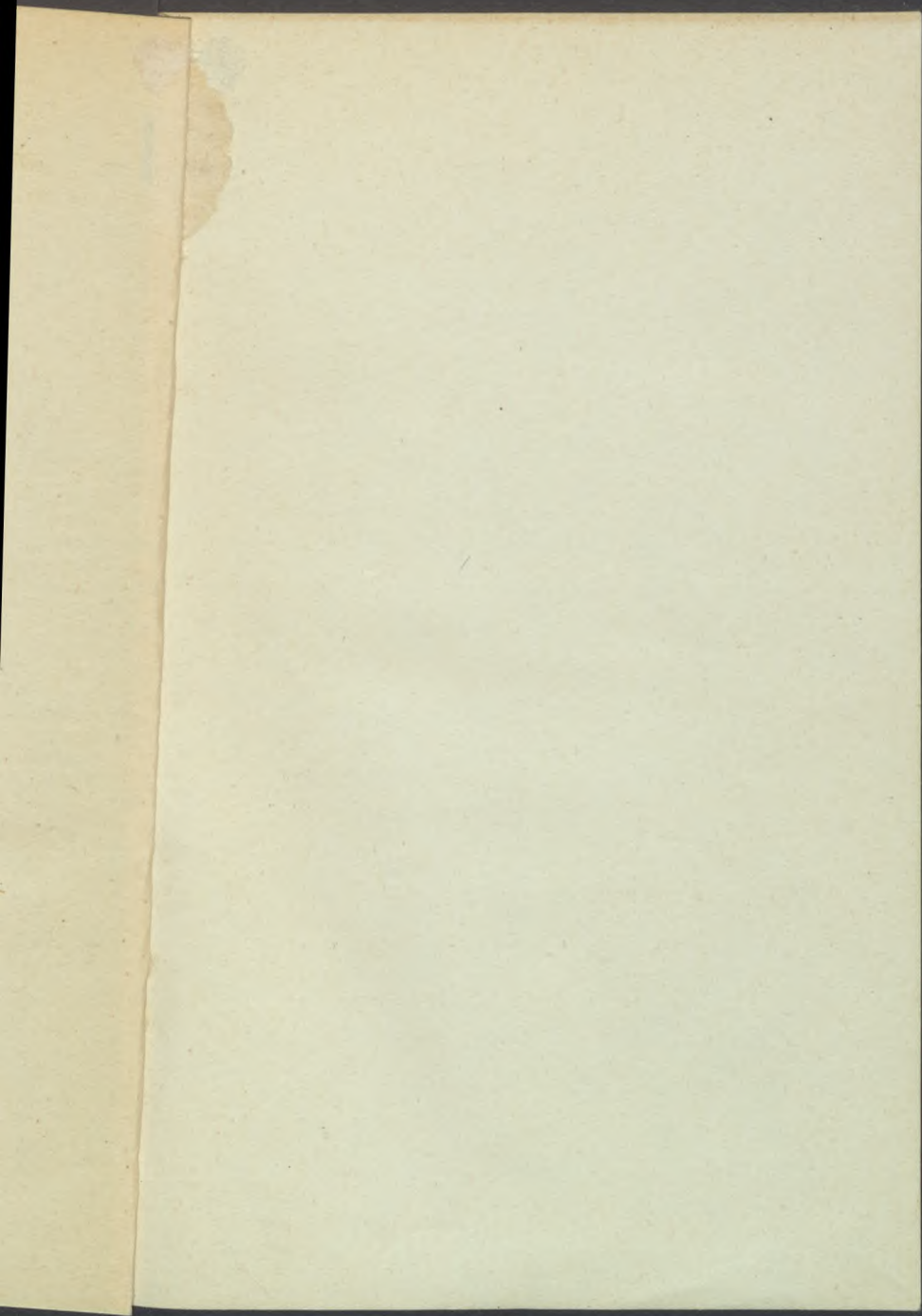
Wein Dezső dr. jelentése a kismartoni Friedrich csoport szervezéséről.

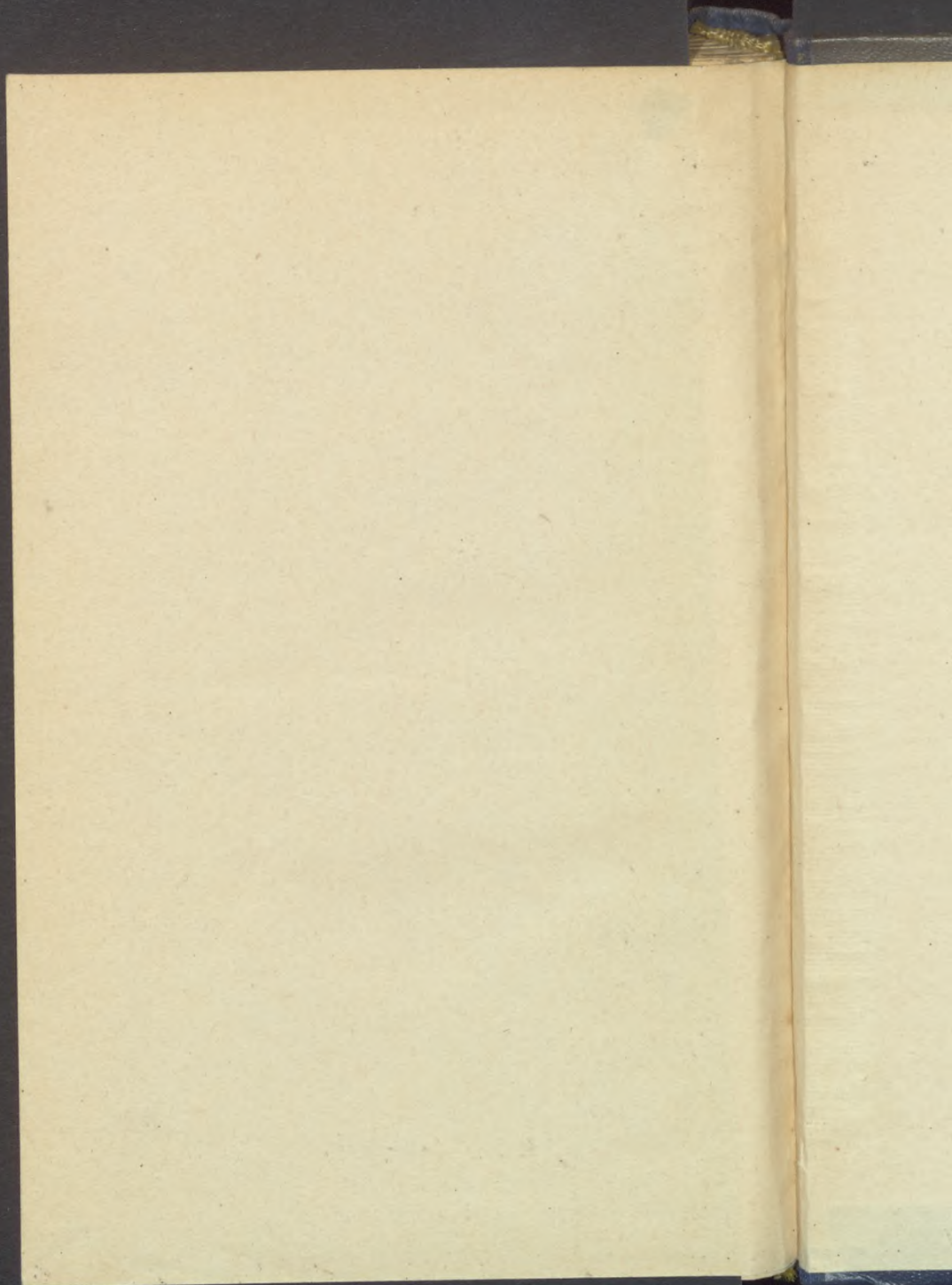
Egykorú magyar és osztrák hírlapok.

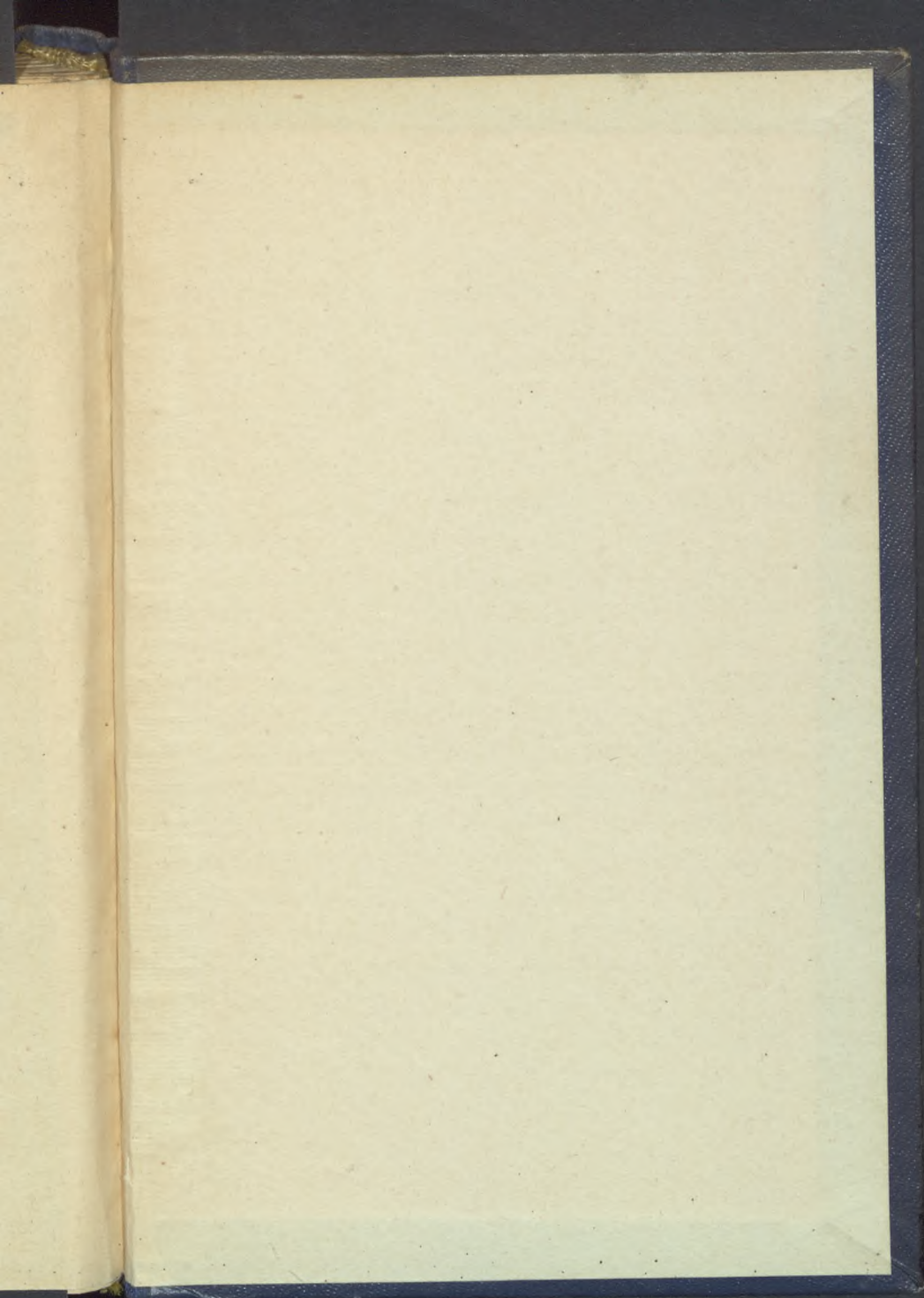
Egykorú plakátok és kiáltványok.

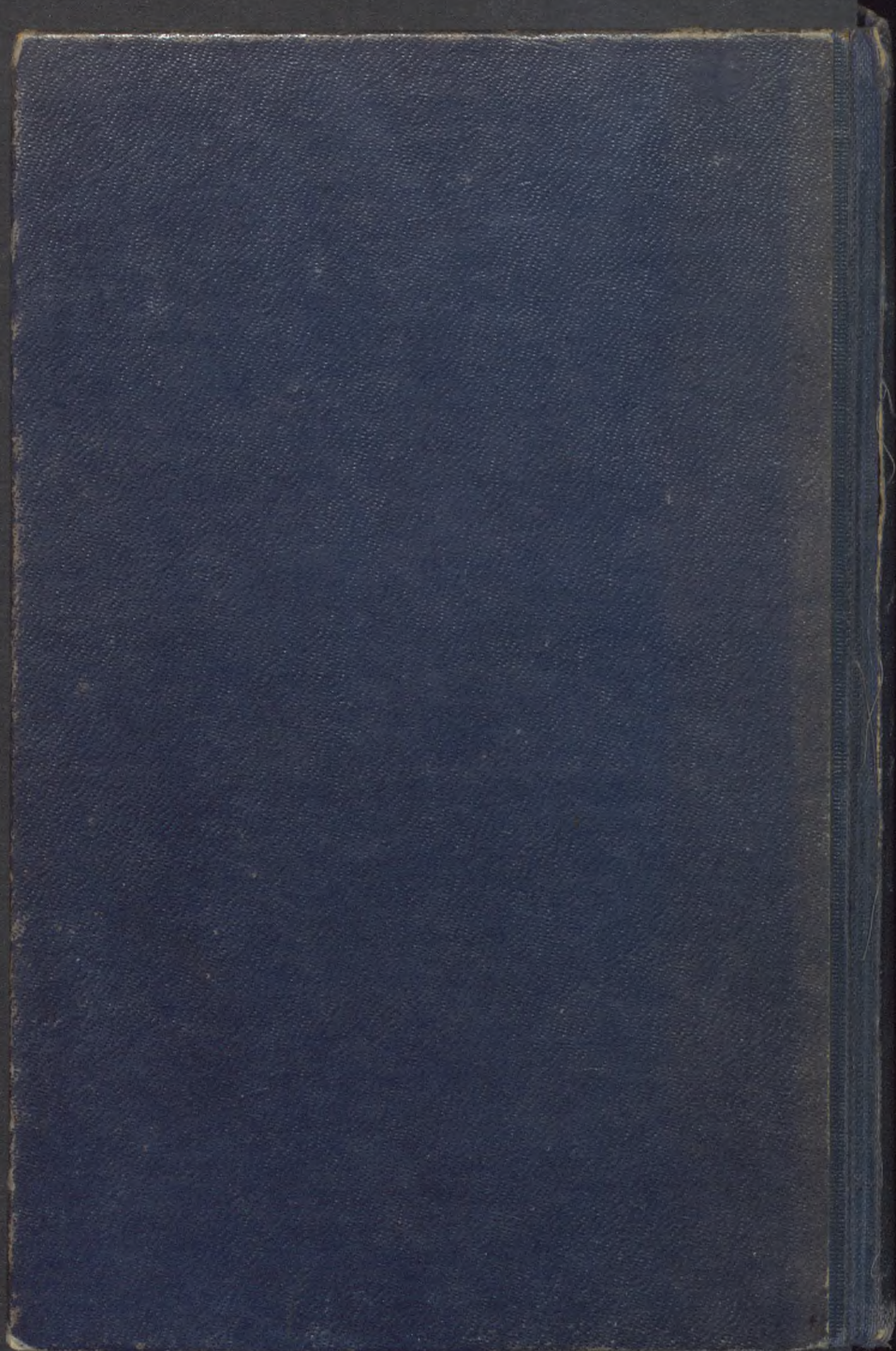
Nyugatmagyarország katonai általános és részletes térképei.

MANUEL

Saint
Sergius
Général

de la
Garde

DE
LA
Garde

ES MÉDES
ELUN
II